

శ్రీ రస్తు

శ్రీ ఆర్వేల అవనాత్య శేఖరులు

— శాఖ —

గ్రంథకర్త:

యల్లంరాజు విజయరామయ్య
గుడివాడ. (కృష్ణజిల్లా)

15

అఖిలభారత అమాత్యశిరోమణుల
శుభ సందేశములు.

GOVERNMENT OF INDIA.
VICE-PRESIDENT'S SECRETARIAT.

Dated New Delhi, the 18, May 1955

Dear Sir,

Thank you for sending me the two books
which I read and enjoyed.

Yours faithfully,
(Sd.) S. Radhakrishnan.

Shri Yellamaraju Vijaya Ramaiah,
GUDIVADA. (Krishna Dt.)

MR. JUSTICE P. SATYANARAYANA RAO.

"Lakshmi" 32, Edward Elliots Road, Mylapore.

Dear Sir,

మీరు దయతో పంపిన గ్రంథము చదివితిని. మీరు
ఎక్కువ కృషిచేసి చరిత్రాంశములను సేకరించి సులభ శైలిలో
గ్రంథము వ్రాసినందుకు చాలసంతోషమైనది.

Madras, }
1-6-55. }

Yours faithfully,
(Sd.) P. Satyanarayana Rao

శ్రీ యల్లంరాజు విజయరామయ్యగారికి

ఆర్యా, నమస్కారములు.

మీరు పంపిన పుస్తకము చదివినాను, కాని శాఖోప
శాఖలు కలసిపోవలసిన కాలము ఆసన్నమయిన ఈ రోజు
లలో ఇట్టి పుస్తకము వలన మేలుగలుగునా, అను విషయమే
కొంచెం సందేహము గలుగునప్పటికి చారిత్రకముగ, కొన్ని
విషయములు ఈ పరిశోధనవలన తేలగలవు అను మాట
మాత్రము నిశ్చయము. ఈ దృష్టితో చూచి చదివెడి
వారలకు కొంత ఉత్సాహము ఆనందమును గలిగింపగలదు.

ప-వ్ మాడి,
మధ్యప్రదేశ్
12-6-1955.

(Sd.) బో॥ పట్టాబిసీతారామయ్య.
మధ్యప్రదేశ్ గవర్నరు.

ఆంధ్ర పత్రిక అభిప్రాయము.

దీనిలో పూర్వకాలంలోను, నేటి కాలంలోను ప్రసిద్ధు
లయిన శ్రీ ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల జీవిత చరిత్రలు కొన్ని
గలవు. ఈ అమాత్య శేఖరులలో అనేకులు నేటి
ఆంధ్రాభ్యున్నతికి పట్టుగొమ్మలు.

శ్రీ ఆర్జున అమాత్యశేఖరులు

కొందఱు దీనపోషకులు కొందఱు సర్వకళావిశారదుల్
కొందఱు ధర్మవర్తనులు కొందఱు సూన్యతవాక్యవర్థను
ల్గొందఱు రాజపాలకులు కొందఱు కర్మకలాప్రదీపకు
ల్గొందఱు భాగ్యశీలురొక కొందఱు సత్కవులందఱుండఱే

గ్రంథకర్త :

యల్లం రాజు విజయరామయ్య
గుడివాడ. (కృష్ణాజిల్లా)

గుడివాడ, శ్రీ రామా ప్రెస్ నందు ముద్రింపబడియె.

సర్వస్వామ్య సంకలితం] 1954 [వెల 1-2-0

విషయ సూచిక

విషయములు

పుట

1. బ్రహ్మవంశములో నియోగిశాఖ ఎట్లేర్పడగలిగినది	1
2. మంత్రశబ్ద గృహనామము నియోగులపట్ల ఎందుకు వాడుచుండిరి.	3
3. రాజశబ్ద గృహనామము నియోగివంశస్తులకు ఎట్లు రాగలిగినది.	4
4. గ్రామనామములు గృహనామములుగా నియోగులకు ఎట్లు నేర్పడగలిగినవి.	7
5. బ్రాహ్మణులు సేనాధిపత్యము, రాజ్యాధిపత్యము వహించివచ్చునా ?	8
6. ప్రజాసేవ యొనర్చుటకొరకు గ్రామ కరణికోద్యోగులను అమాత్యశేఖరుల కుటుంబములవారు స్వీకరించిరి	9
7. ఆర్యేల నియోగులని ఎట్లు పేర్కొనియుండిరి.	12
8. దేశసాంధ్య, దేశముఖ్ బిరుదములు నియోగులకు ఎట్లు లభించబడ్డవి.	13
9. ద్రోణవంశీయులు - ఆదిరాజువారు	14
10. తొగరుచీటి రాయనబాసకర మంత్ర, సందవరీక నియోగి.	15
11. రామలింగభాసకరుడు, సందవరీక నియోగి.	28
12. గుంటుపల్లి ముత్తరాజు, సందవరీక నియోగి.	29
✓ 13. శ్రీ బమ్మెర పోతనామాత్యుడు.	30
✓ 14. మంత్ర యుగంధరుడు.	32
✓ 15. కోట సింగరాజు, నిరతాన్నదాత.	33
16. నిట్టల హరిహరప్ప.	34

విషయములు

పుట

17. సింగన మంత్రిమాచడు. 35
18. ఆంధ్రమండలంబుపాలించిన రామయ్యభాసగుండు 37
19. చేమకూర అప్పరాజు. 38
20. కొమ్మనామాత్యుడు రాజపాలన. 38
21. రణతిక్కనామాత్యుడు. ✓ 39
22. మంత్రి సేదమయాజి. 47
23. బందా పరదేశమంత్రి. 49
24. బండారు కేతన్నమంత్రి. 52
25. భారతము రచించిన తిక్కన సోమయాజి. ✓ 54
26. పొనుగుపాటి వెంకటమంత్రి. 55
27. ఆంధ్రరాష్ట్ర ప్రధానామాత్యశేఖరుడు. శ్రీయుత
టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు. 56
28. భారత ప్రభుత్వ ఉపాధ్యక్షుడు శ్రీ సర్వేపల్లి
రాధాకృష్ణ. ✓ 58
29. శ్రీయుత భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు
మధ్యప్రదేశ్ గవర్నరు. 59
30. శ్రీయుత ప్రత్తిపాటి సత్యనారాయణగారు,
మద్రాస్ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి. 61
31. దేశోద్ధాగక శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు
పంతులుగారు. 62
32. పింగళి సూరనామాత్యుడు. ✓ 65
33. శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు. 67
34. శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు పంతులుగారు
హైదరాబాదు ప్రధానామాత్యుడు. 68

విషయములు

పుట

- ✓35. శ్రీయుత ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు బారిష్టరు
శారదానికేతనము, గుంటూరు. 69
36. డాక్టరు తెన్నేటి చలపతిరావుపంతులుగారు,
విజయవాడ పురపాలక సంఘచైర్మన్. 70
37. బలభద్రపాత్రుని హనుమంతురావు పంతులుగారు,
ఇంపీరియల్ బ్యాంకు మేనేజరు నంద్యాల. 71
- ✓38. శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుపంతులుగారు,
విజయవాడ. 73
39. తుమ్మలపల్లి హరినారాయణపంతులుగారి వంశము
విజయవాడ. 74
40. శ్రీ ఈదర వెంకట్రావుపంతులుగారు. 76
41. శ్రీ విన్నకోట రఘుపతిదీక్షితవర్యుని వంశము. 77
42. శ్రీ బొడ్డపాటి పేరయామాత్యుని వంశము. 79
43. శ్రీ దిట్టకవి నారాయణమాత్యుని వంశము. 80
44. శ్రీ నడింపల్లి వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావుగారు,
బారిష్టరు, గుంటూరు. ఎం.ఎల్.ఏ. 81
45. దేశరాజు హనుమంతురావు పంతులుగారు, ఆంధ్ర
హైకోర్టు అడ్వకేటు గుంటూరు. 82
46. శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణపంతులుగారు,
బి. ఏ. బి. యల్. అడ్వకేటు కృష్ణామండలం. 83
- ✓47. శ్రీ జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి పంతులు,
ఎమ్. ఎ. బి. ఎల్. ప్రధాన ఆంగ్లాధ్యాపకుడు,
ఎస్.ఆర్.ఆర్. అండ్ సి.వి. కళాశాల విజయవాడ 84
48. శ్రీ ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరపండితవర్యులు, విజయవాడ 85
49. శ్రీ గుడ్లవల్లేటి చలపతిరావుపంతులుగారు, తహశీలుదారు 86

విషయములు

పుట

50. శ్రీ యల్లంరాజు పేరయామాత్యుని వంశము,
తమిరిశ కృష్ణామండలము. 87
51. శ్రీ అడవికొలను సాంబశివరావు పంతులుగారు.
సబ్ జడ్జి గుడివాడ. 91
52. శ్రీ కాకాని నరసింహారావుపంతులుగారు,
కవివ రేణ్యండు. 92
53. శ్రీ బసవరాజు సూర్యనారాయణ పంతులుగారు,
డిప్యూటీ కలెక్టరు 93
54. శ్రీ తాడినాడ వెంకయ్యపంతులుగారి వంశము. 94
55. శ్రీ తమిరిశ వెంకటరామచంద్రఅప్పగారు,
బి.ఏ., బి.ఎల్., అడ్వకేటు నర్సాపురం. 95
56. శ్రీ జయంతి కాకుళయ్య పంతులుగారు, తహశీలు
దారు నందిగామ. 96
57. శ్రీ వేమవరపు రామదాసుపంతులుగారి వంశము
బి. ఏ., బి.ఎల్., హైకోర్టుఅడ్వకేటు. 97
58. శ్రీ వర్వతం నరసింహదీక్షితవర్యునివంశము, విజయవాడ 99
59. శ్రీ చోడవరపు దేవప్రాజుపంతులుగారు విజయవాడ. 101
60. రావుబహద్దరు శ్రీ లక్కరాజు లక్కరాజుపంతులుగారు
రెవిన్యూబోర్డు శక్రటరీ విజయవాడ. 103
61. శ్రీ కుందేటి వెంకటసుబ్బారావు పంతులుగారు
తహశీలుదారు కృష్ణా. 104
62. శ్రీ లక్కరాజు సుబ్బారావుపంతులుగారు బి.ఏ.బి.ఎల్.
అడ్వకేటు. భూసంస్కరణ సంఘాధ్యక్షుడు కాకినాడ. 105
63. శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు,
జిల్లా శిరస్తాదారు, బి. ఏ., కృష్ణా. 106

విషయములు	పుట
64. శ్రీ కోన వేంకటరాయశర్మగారు సాహిత్యవిశారద, విమర్శక శిరోమణి.	107
65. శ్రీ నందివాడ శోభనాద్రిపంతులుగారి వంశము,	108
66. శ్రీ బోడపాటి సుబ్బారావుపంతులుగారు, పురపాలక సంఘ మాజీ మానేజరు విజయవాడ.	111
67. శ్రీ పండ్రోగి సత్యనారాయణపంతులుగారి వంశము	112
68. శ్రీ లక్కరాజు గోకర్ణేశ్వరరావుపంతులుగారు ఆంధ్ర దేశ దేవస్థాన ఆదర్శప్రతిష్ఠి గుడివాడ. కృష్ణా	113
69. శ్రీ శివలెంక శంభుప్రసాద్ గారు ఆంధ్రప్రదేశ్ కాధిపతి ధిల్లీ రాజ్యసభ సభ్యుడు.	114
70. శ్రీ వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు అడ్వకేటు. దేవస్థాన స్కీము నిర్మాత.	115
71. శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు, బి.ఏ. కవిసార్వభౌమ.	116
72. శ్రీ అయ్యంకి వెంకటరమణయ్యపంతులుగారు ఆంధ్ర దేశ గ్రంథాలయ పితామహుడు.	117
73. శ్రీ నండాను సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు శ్రీ మద్వాల్మీకి రామాయణోపన్యాస కేసరి విజయవాడ,	118
74. శ్రీపతి విశ్వపతిశర్మగారు, చతుర్వేదపండిత శిరోమణి యలమర్రు. కృష్ణా	119
75. శ్రీ గోపేటి గంగాధరసుగుణభూషణరావు పంతులు గారు బి.ఏ., తహశీలుదారు కృష్ణా	120
76. శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ కవిశిరోమణి గుంటూరు మండలము.	121

కం॥ ప్రజ్ఞయ ప్రతిష్ఠ లాభము
 ప్రజ్ఞయ నాకంబనంగ బ్రజ్ఞయచువ్వే
 ప్రజ్ఞయ కైవల్యంబును,
 బ్రజ్ఞ సాధ్యములుగాని పనులుంగలవే॥

విజ్ఞాపన

జగద్విఖ్యాతిగన్న యుగంధర, చాణిక్య, భాస్కర, తిక్కన, పొతనామాత్య శేఖరులు జన్మించిన, సుప్రసిద్ధ, నియోగిశాఖ, బ్రహ్మవంశములో, ఎట్లర్పడ గలిగినది. మంత్రి శబ్ద గృహనామముచేతను, రాజుశబ్ద గృహనామముతోడను, నియోగులు ఎందుకు, వ్యవహారికపగలుగుచుండిరి, మొదలగు, హంశములు ప్రబోధించు గ్రంథరాజములను, విద్వచ్ఛిఖామణు లెవ్వరు రచించియుండలేదు.

ఈర్ష్యా పరులు కొందరు, నియోగిశాఖ, యశశ్చంద్రి కలను కొంచపరుచుటకు పుక్కిట పురాణకథలను, సృష్టిజేసి, గ్రంథములను, రచించగలిగిరి. అట్టి విధముతో రచించిన, గ్రంథములు, అభూతకల్పనలని, నిరూపింప జేయబడుటకు, స్మృతివచనములను పొందుపరచి “ఆర్వేల అనూత్యశేఖరులు” అను నామముతో, నొక గ్రంథము, రచించి నియోగిశాఖ, సత్సంప్రదాయములను, భారతాననికి నివేదించితి.

ఇట్లు,

యల్లంరాజు విజయరామయ్య.

వంగ్,

అంకితము

గీ॥ అక్షరంబు వలయు గుఱి జీవనులకు
నక్షరంబు జిహ్వా కిడు రసము,
అక్షరంబు తన్ను రక్షించు గావున
నక్షరంబు, లోక రక్షితంబు.

అట్టిలోక రక్షితంబైన, అక్షర గుచ్ఛములతో, ఆర్వేల
అమాత్యశేఖరుల సచ్చరిత్రను పొందుబరచి, మద్ జన్మస్థాన
మైన తమిరిశ్రామమునం దవశరించిన శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని
పాదములయం దీ చిన్ని పొత్తము మద్భక్తితో నర్పించితి.

ఇట్లు,

యల్లంరాజు విజయరామయ్య

అ ర్వే ల అ మా త్య శే ఖ రు లు

క॥ నను కరుణింపుము మురహార
వనజాయత పత్రనేత్ర వారిజనయనా
సనకాది మానిసేవిత
ఘన తమరిశ గోపబాల కరుణాశీలా॥

శ్లో॥ అరాజకేహిలోకేస్మిన్ సర్వతో విద్రుతే భయాత్ ।
రక్షార్థమస్య సర్వస్య రాజానమసృజత్ప్రభుః ॥

లోకమందు రాజు లేకపోయిన బలముగలవానిచేత
బలములేనివాడు బాధింపబడును. కావున ఈ లోకమంతయు
సశింపక యుండుకొరకు ఈశ్వరుడు రాజును సృజించెను.

శ్లో॥ యదాస్వయంసగుర్మాత్తు నృపతిః కార్యదగ్ధనమ్ ।
తదానియుంజ్యద్విద్వాంసం బ్రాహ్మణం కార్యదగ్ధనేః

రాజు స్వయముగా కార్యములను నిర్వహింపజాలనప్పుడు
రాజ్యాంగ న్యనహానముల కొరకు పండితుడైన బ్రాహ్మణుని
నియోగించవలెను. — మ మ స్మ తి

రాజ్యాంగ వ్యవహారములు నియోగించుటకు నేర్పడిన
వాడగుటచేత నతడు నియోగిగా నెన్నబడెను. నియోగి
అన మంత్రి.

శ్లో॥ సర్వేషాంతు విశిష్టేన బ్రాహ్మణేన విపశ్చితా
మంత్రయేత్పరమమంత్రం రాజాపాస్థ్యస్యాసంయుతమ్॥

మంత్రిలలో నుత్కృష్టుడుగాను, పండితుడుగాను
నుండెడు బ్రాహ్మణమంత్రితో శత్రువును సమాధానపరచుట
ఎదుర్చుట యుద్ధమునకుబోవుట సమయముజూచుట పగనాని
సేవలను కలత పఱచుట తాహొకని శరణుజొచ్చుట యీ
యాటింటిని రాజు యోచింపవలయును.

శ్లో॥ నిత్యంతస్మిన్ సమాశ్నస్తః సర్వకార్యాణి నిక్షిపేత్
తేనసాధకం వినిశ్చిత్యతతః కమసమారభేత్ ॥

ఆ బ్రాహ్మణమంత్రితో ప్రతిదినమును నమ్మికగలవాడై
సమస్తమునుజెప్పి నానితో యోచించి ప్రతి కార్యమును
నారంభించనలెనని మరువు శాసించియుండెను.

రాజు, రాజ్యము ఏనాటినుంచి భారతావనిలో నేర్పడి
యుండగలిగినదో ఆనాటినుంచీయే బ్రాహ్మణ పంశస్థులు
మంత్రిప్రీతములను అలంకరించి యుండినట్లు విదితమగుచున్నది.

మంత్రశబ్ద గృహనామము నియోగులపట్ల

ఎందుకు వాడుచుండిరి

గీ॥ భాగ్యవశేషమున, బుద్ధిసంపన్నుడగును
బుద్ధిబలమున, సృష్టులను బూజ్యుడగును
సృష్టులుచున్నితప, నయకళా నిపుణుడగును
పూని రాజ్యమునదుప బ్రధానుడగును॥

మను శాసనమునుబట్టి మంత్రనక్యలుగా స్పృడియుండిన
బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు మంత్రపీఠము అలంకరించి రాజ్యపాలన
నొనర్చియుండిన మంత్రశేఖరులకు మంత్రప్రగడయని, మల్లా
ప్రగడయనియు, మానాప్రగడయనియు యల్లాప్రగడయనియు
యరాప్రగడయనియు, తల్లాప్రగడయనియు, చన్నాప్రగడ
యనియు, చిట్లాప్రగడయనియు, లక్కాప్రగడయనియు,
వెంట్లప్రగడయనియు, రెబ్బాప్రగడయనియు, పోలాప్రగడ
యనియు, బొల్లాప్రగడయనియు, అన్నాప్రగడయనియు,
ఈశ్వరప్రగడయనియు అక్కెనప్రగడయనియు విస్సాప్రగడయనియు
బుయ్యనప్రగడయనియు, శంకరప్రగడయనియు, కీసాప్రగడయనియు,
ధరణిప్రగడయనియు, పేరాప్రగడయనియు, యిత్యాది బిరుదా
వతులు కొందరు నియోగి పంశేష్ఠులు వహించి యుండుటచేత
మంత్రశబ్దము వారి వారి గృహనామములుగా ని రాజ్య
బడుచున్నవి.

రాజశబ్ద గృహనామము నియోగి వంశస్థులకు ఎట్లు రాగలిగినది

శ్లో॥ అమాత్యముఖ్యం ధర్మజ్ఞం ప్రాజ్ఞం దాంతం కులోద్గతం
స్థాపయేదాసనేతస్మిన్ భిన్నః కార్యే క్షణేనృణాం॥

రాజు తానుగానే కార్యవిచారణ చేయుటకు కష్టమైన
సమయమందు మంత్రిని సింహాసనమందుంచి రాజ్యపాలన
యొనర్చవలసినదిగా మనువు శాసించెను.

మను శాసన ప్రకారము పెక్కండ్రమాత్యశేఖరులు
రాజ్యసింహాసన మధిష్ఠించి రాజాధిరాజులు గాంచగలిగెడి
రాజ బిరుదావళులు నొందగలిగిన దేశనామా మాత్యుని
గృహనామముకు దేశరాజు అనియు, భోగనామా మాత్యుని
గృహనామముకు భోగరాజు అనియు, సింగనామాత్యుని
గృహనామముకు సింగరాజు అనియు, పోతనామాత్యుని
గృహనామముకు పోతరాజు అనియు, యల్లనామాత్యుని
గృహనామముకు యల్లరాజు అనియు, గోపనామాత్యుని
గృహనామముకు గోపరాజు అనియు, గోవిందనామాత్యుని
గృహనామముకు గోవిందరాజు అనియు, తిమ్మనామాత్యుని
గృహనామముకు తిమ్మరాజు అనియు, బసవనామాత్యుని
గృహనామముకు బసవరాజు అనియు, కొమ్మనామాత్యుని
గృహనామముకు కొమ్మరాజు అనియు, లక్కనామాత్యుని

గృహనామముకు లక్ష్మణరాజు యనియు, సీతనామాత్యుని
 గృహనామముకు సీతరాజు యనియు, మాదినామాత్యుని
 గృహనామముకు మాదిరాజు యనియు, పెమ్మనామాత్యుని
 గృహనామముకు పెమ్మరాజు యనియు, దామనామాత్యుని
 గృహనామముకు దామరాజు యనియు, మాచినామాత్యుని
 గృహనామముకు సూచిరాజు యనియు, సోమనామాత్యుని
 గృహనామముకు సోమరాజు యనియు, అగస్త్యనామాత్యుని
 గృహనామముకు అగస్త్యరాజు యనియు, శ్రీగిరినామాత్యుని
 గృహనామముకు శ్రీగిరిరాజు యనియు, కోటనామాత్యుని
 గృహనామముకు కోటరాజు యనియు, నిలగనామాత్యుని
 గృహనామముకు నీలగరాజు యనియు, అన్ననామాత్యుని
 గృహనామముకు అన్నరాజు యనియు, భావనామాత్యుని
 గృహనామముకు భావరాజు యనియు, బుద్ధనామాత్యుని
 గృహనామముకు బుద్ధరాజు యనియు, గంగనామాత్యుని
 గృహనామముకు గంగరాజు యనియు, సత్తినామాత్యుని
 గృహనామముకు సత్తిరాజు అనియు, ద్రోణనామాత్యుని
 గృహనామముకు ద్రోణరాజు అనియు, మంచినామాత్యుని
 గృహనామముకు మంచిరాజు యనియు, తాతినామాత్యుని
 గృహనామముకు తాతినాజు యనియు, కాసినామాత్యుని
 గృహనామముకు కాసిరాజు యనియు, పామనామాత్యుని
 గృహనామముకు పామరాజు యనియు, గాదినామాత్యుని
 గృహనామముకు గాదిరాజు యనియు, వేమనామాత్యుని
 గృహనామముకు వేమరాజు యనియు, కేసినామాత్యుని

గృహనామముకు కేసిరాజు యనియు, అంకంనామాత్యుని
 గృహనామముకు అంకంరాజు యనియు, పెద్దినామాత్యుని
 గృహనామముకు పెద్దిరాజు యనియు, దొంతనామాత్యుని
 గృహనామముకు దొంతరాజు యనియు, కొమర్రామాత్యుని
 గృహనామముకు కొమర్రాజు యనియు, చందినామాత్యుని
 గృహనామముకు చందరాజు యనియు, కామనామాత్యుని
 గృహనామముకు కామరాజు యనియు, అక్కినామాత్యుని
 గృహనామముకు అక్కిరాజు యనియు, భద్రినామాత్యుని
 గృహనామముకు భద్రరాజు యనియు, అయ్యలనామాత్యుని
 గృహనామముకు అయ్యలరాజు యనియు, శాతంనామాత్యుని
 గృహనామముకు శాతంరాజు యనియు, శీతినామాత్యుని
 గృహనామముకు శీతిరాజు యనియు, దండెనామాత్యుని
 గృహనామముకు దండెరాజు యనియు, రామనామాత్యుని
 గృహనామముకు రామరాజు యనియు, నారపనామాత్యుని
 గృహనామముకు నారపరాజు యనియు, సూరపునామాత్యుని
 గృహనామముకు సూరపురాజు యనియు, దుగ్గనామాత్యుని
 గృహనామముకు దుగ్గరాజు యనియు, మల్లపునామాత్యుని
 గృహనామముకు మల్లపురాజు యనియు, ముత్తనామాత్యుని
 గృహనామముకు ముత్తరాజు యనియు, కసననామాత్యుని
 గృహనామముకు కసనరాజు యనియు, వేగనామాత్యుని
 గృహనామముకు వేగరాజు యనియు, యిత్యాది రాజుబిరుదా
 వళులు, రాజ్యమేలిన అమార్య శేఖరులు బడయుటచేత రాజు
 శబ్దము గృహనామముగా నియోగివంశస్థులకు నేర్పడగలిగినది.

గ్రామనామములు గృహనామములుగా నియోగులకు, ఎట్లు నేర్పడగలిగినవి.

ప్రాచీన కాలమునాటి అమాత్యశేఖరుల చరిత్రలు
అద్భుతములు. వారి ప్రజాసేవ అప్రతిమానము. వారి దాతృ
త్వమును మితిలేదు. వారి పాలనలో నొసంగియుండిన ఈనా
ములకు, అగ్రహారములకు అంతులేదు. వారి కీర్తి చంద్రికలు
పుడమి నెల్లడను నలుముకొని తేజోరూపము దాల్చినవి. దేశ
ప్రజలు వారిపట్ల కృతజ్ఞత దెల్పుటకొరకు అమాత్యశేఖరుల
నామములచేతను, వారి వారి గ్రామములకు పల్లెలకు నామ
ములను నేర్పరుచుకొనగలిగియుండిరి. ఆహేతువుచేతను గ్రామ
నామములు గృహనామములుగా నియోగి వంశస్థులకు నేర్పడ
గలిగినవి.

—(౦)—

చ॥ పలుకకయుండుకంటె దగ ।

బలుకుటమేలు వినుండు సత్యము ।

బలుకుట ధర్మమార్గమున ।

బలుకుట సర్వజన ప్రీయంబుగా

బలుకుటయోలి నెక్కుడగు ।

భంగులు వీని నెఱింగియుండు మై

బలుకక నాలు చందముల

బలగ మెత్తురు వాని దేవతల్.

బ్రాహ్మణులు సేనాధిపత్యము రాజ్యాధిపత్యము వహించవచ్చునా?

శ్లో॥ అగ్రతశ్చతురోవేదాః పృష్ఠతస్సశరంధనుః
ఇదంబ్రాహ్మ్య మిదంక్షాత్రం శాపాదపి శరాదపి॥

ముందు ఋగ్వజుస్సామాధర్వణములు నాలుగు ప్రాం
జదువులును, వెనుక దూపులతోడి పలు శాపములు శక్తివల్ల
నిది బ్రాహ్మణధర్మము కైనునతోడి కర్జమువల్ల నిది క్షత్రియ
ధర్మము ఈరెంటను తాను సమర్థుడని మున్ను పరశురాముడు
చాటియుండెను. బ్రాహ్మణ క్షత్రియాధికారములు రెండును
భూసురులను గలవని అధర్వణవేదము చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ సైనాపత్యంచ రాజ్యంచ దండనేతృత్వమేవచ
సర్వలోకాధిపత్యంచ వేదశాస్త్ర విహితీ॥

సేనాధిపత్యము, దేశాధిపత్యము, న్యాయాధిపత్యము
అఖండ మండలాధిపత్యము అను నుచ్యోగములకన్నిటికిని వేద
శాస్త్రవేత్తయే తగినవాడని, మనువు నిర్ణయ మొసంగి
యుండెను.

క॥ ధర్మంబున సర్వంబగు
ధర్మంబున సుఖము గలుగు ధర్మముచే
సత్కర్మంబులు ఫలియించెడి
శర్మకరా జగము ధర్మసారంబే కదా॥

ప్రజా సేవ యొనర్చుట కొరకు గ్రామ
కరిణీకోద్యోగములను అమాత్య శేఖరుల
కుటుంబములవారు స్వీకరించిరి.

—————

ప్రభుత్వ పాలనకు ప్రథమ సోపానము గ్రామము, అట్టి
గ్రామ పాలన సక్రమంగా నిర్వహింపగలిగిననాడే ప్రభుత్వ
పాలన నిరాటంకముగ కొనసాగుచున్నది. ప్రభుత్వ పాలన
నిరాటంకముగ కొనసాగుటకు విజ్ఞాన సాంప్రదాయములును,
సాహసాది సద్గుణములుగలిగి నిష్కళంక ప్రవర్తనతోగూడిన
ఉద్యోగులు ప్రతిగ్రామమును నేర్పడియుండినయెడల ప్రజలకు
ప్రభుత్వముకు శ్రేయోదాయకము నేర్పడుచున్నది. అట్టి
శ్రేయోదాయకము ప్రజలపట్లను, ప్రభుత్వమునెడలను చిర
స్థాయిగా వీర్చుడుటకొరకు శ్రీ గోపరాజు రామప్రధానిగారు
సంకల్పించుకొనబడి నిర్దాక్షిణ్యములతో అవినీతి చర్యలతో
ప్రజలను హింస పెట్టగలుగుచున్న కరిణీకోద్యోగులను తొల
గింప జేయగలిగియుండిరి.

గ్రామకరిణీకోద్యోగములు అమాత్య శేఖరుల కుటుంబముల
వారికి నొసంగియుండినయెడల దీనజన సంక్షేమయందును దేవ
మూల్య నిర్వాహణపట్లను, ప్రజల సస్యసంపదభివృద్ధినెడలను
కంటికితెప్పవలె అహంశాదులు దోడ్పడి గ్రామపాలన పునా
దులు ప్రతిభావంతములుగానొనర్చి ప్రజాసేవ యొనర్చగలుగు
దురని శ్రీ రామప్రధానిగారు గుర్తెరింగి గ్రామకరిణీకోద్యోగ

ములు అమాత్య శేఖరుల కుటుంబములైన నియోగివంశస్థులను నొసంగియుండిరి.

గ్రామ కరిణీకోద్యోగములను నియోగి వంశమువారు స్వీకరించి అత్యంతాకర్షణీయులైన ప్రతినిధులవలె వారి వారి విద్యుక్త ధర్మములను సక్రమంగా నిర్వహించు కొనగలిగి సందుకు గ్రామప్రజల జోహార్లను ప్రభుత్వమువారిమన్ననలను బడయగలిగియుండిరి. భవిష్యత్తు గ్రామపాలన నిర్వహణకు అమాత్య శేఖరుల వంశీయులు అర్హులై యుండగలుగుదురని గ్రామకరిణీకోద్యోగులకు వంశ పారంపర్య వారసత్వపు హక్కులు స్వదేశరాజులు నేర్పరచజేసిరి. అటుపిమ్మట బిటను ప్రభుత్వం గూడ గ్రామ కరిణీకోద్యోగుల ప్రాజ్ఞతా విశేషంబులు నెరింగి శాసన సభలలో గ్రామోద్యోగులకు వంశ పారంపర్యంగా వారసత్వపు హక్కులను చట్టములను జేయించి గ్రామోద్యోగులను బిటను ప్రభుత్వము గౌరవింపజేయగలిగినది. ఆంధ్ర దేశములో నేటికిని అమాత్య శేఖరుల కుటుంబములవారైన నియోగులు గ్రామకరిణీకోద్యోగములను నిర్వహించగల్గుతూ తొల్లింటి తమ పూర్వోన్నత్యముకు కళంకము రానివ్వకుండా మహోత్కృష్టమైన ప్రజాసేవ యొనర్చగల్గుచుండిరి.

సీ॥ తనకీర్తి యాచంద్రతారాగమగ మంత్ర
కులులకుఁ గరణికముల నొసంగె
నతిధిసంతర్పణ మనుదినంబు నొనర్చి
ఖ్యాతిగా హరిహర ప్రీతిఁజేసె

వర్ణాశ్రమాచార నిర్ణయంబులనెల్ల
వేదోక్తరీతిగా వెలయుజేసి
ఘనవిప్రవందిమాగధ కవీంద్రులనెల్ల
నగ్రహణములిచ్చి యాదరించె

గీ॥ నతఁడు శ్రీగోపరాజాస్వయాభి చంద్రు
డనఁగ విలసిల్లెఁ దనసాటి ఘనులుపోగడ
నుంఁతి దేవేంద్రుడనఁగ స్వతంత్రుల
మంఁతికులహేళి రామయామాత్యమౌళి.

సీ॥ వీఁడెపో! దుష్టారి వీరమంఁత్రి కఠోర
భూధరంబులను దంభోలిధార
వీఁడెపో కవిరాజ గాథదారిద్ర్యాంధ
కారంబులడఁగించు కమలహితుఁడు
వీఁడెపో బహునీతి విద్యానిరూఢిచే
సురగురుఁ గెల్చిన శుభకరుండు
వీఁడెపో చతురబివేషితావనిఁ గల్గు
బహుమంఁత్రి కులసార్వభౌమమూర్తి

గీ॥ ఈతఁడే సర్వదేవతా ప్రీతికరుఁడు
ఈతఁడే గోపరాట్కుల శీతభానుఁ
డని కవీంద్రులు పొగడంగ నతిశయిల్లె
మంఁత్రి జంభారిరామయామాత్యశౌరి.

ఆర్వేల నియోగులని ఎట్లు పేర్కొంచునుండిరి

భారతదేశము హిందూచక్రవర్తుల పాలనక్రింద నేర్పడి యుండినపుడు మంత్రపీఠము అలంకరించియుండిన అమాత్యశేఖరులు కొందరును ఉపకార వేతనమునములను గైకొనుచుండిన మంత్రీవర్కులు మరికొందరును కలిసి ఆర్వేల అమాత్యశేఖరులు బ్రహ్మనంశమువారుగలరని జనాభాతెక్కలపట్టికలనుంచి గుర్తించబడినది.

అట్టి ఆర్వేల అమాత్యశేఖరులకే ఆర్వేల నియోగులని మరియొక నామము మనుస్మృతి సృజించగలిగినది. నియోగి అన మంత్రీ, అమాత్యశేఖరుడు. (మనుస్మృతి)

ఆర్వేల నియోగులు, ఆర్వేల అమాత్యశేఖరులు బ్రహ్మనంశమునందు ఆర్వేల అమాత్యశేఖరులుద్భవించగల్గుట చేత అట్టి ఆర్వేల అమాత్యశేఖరులకే ఆర్వేల నియోగులుగా పేర్కొంచునుండిరి.

గీ॥ గుణవిహీనుడు సామ్రాజ్య గురుతుగన్న
వసుధ వానికి స్థిరశౌరవంబురాదు
ధనిణిలోపల దారిద్ర్య దశనుగన్న
గలుగు గుణవంతునకె స్థిరశౌరవంబు.

దేశపాండ్య దేశముఖ్ బిరుదములు నియోగులకు ఎట్లు లభించబడ్డవి

ప్రాచీనకాలమున స్వదేశరాజుల పాలనయందు శాసన సభలకు బదులు రాజుతోగూడిన రాజ్యాంగసభలు నేర్పడి యుండగలిగెడివి.

ఆ రాజ్యాంగ సభలకు నొక్కొక్క దేశముతరపున నొకరిద్దరు నియోగివంశమువారు రాజుసభలకేగి దేశప్రజల అభీష్టములను రాజుసభవారికి నివేదించి దేశప్రజల వాంఛితములను నెరవేర్చుచుండెడివారు.

దేశప్రజల వాంఛితములను అట్లు నెరవేర్చుచుండెడి దేశ సేనాగ్రేసరులైన నియోగి వంశమువారికి దేశపాండ్య దేశముఖ్ బిరుదములను స్వదేశరాజులొసంగి నియోగి వంశీయుల ప్రజాసేవను కొనియాడగల్గియుండిరి. నేటికిని నియోగి వంశము నందు దేశపాండ్య, దేశముఖ్ బిరుదములతో కొందరు వ్యవహరింపగలుగుచుండిరి.

కం॥ తగునిది తగదని యెదలో
నగవక సాధులను బేదవారలకెక్కున్
మొగిజేయు దుర్విసేతుల
కగునని మెత్తాగమంబులైన భయంబుల్.

ద్రోణవంశీయులు . ఆదిరాజువారు

బ్రహ్మవంశమువారు సేనాధిపత్యము రాజ్యాధిపత్యము
వహింపవచ్చునని స్మృతులు వెల్పుచున్నవి. ఆ హేతువుచేతనే
వేదశాస్త్ర వేత్తయైనట్టియు, భారద్వాజ గోత్రోద్భవుడైన
ద్రోణుని సర్వ సేనాధిపతిగా భారత యుద్ధమున నియమింప
జేసిరి.

ద్రోణుండు ధనుర్బాణముధరించి భార్గ వరామునికైనఁజి.
రాజాధి రాజులను సైతము రణరంగమున పారద్రోలి ఊత్ర
ధర్మము విప్రవంశమున ఆది సేబ్రతిష్ఠింపజేయగలిగిన ద్విజరాజు
వరేణ్యుండగుటచే భారద్వాజ గోత్రోద్భవుడైన ద్రోణునంత
యుల గృహనామమును ఆదిరాజు యని పిలువబడుచుండ్దిరి,
నియోగి కుటుంబమునందు భారద్వాజ గోత్రోద్భవుడైన ఆది
రాజువారుగలరు.

—

క॥ సిరిగలవానికిఁ జెల్లును

దరుణులు పదియారువేలఁ దగఁ బెండ్లాడన్

దిరిపెమున కిద్దరాండ్రొ

పశమేశా గంగవిడుము పార్వతీచాళున్

తొగరుచీటి రాయన భాస్కరమంత్రి

.నందవరీక నియోగి

నందునినద్దను నందవర అగ్రహారమును బడయ
గల్గుటచేత నందవరీకులని గ్రామనామమును రాయనమంత్రి
భాస్కరుడు నేర్పరచుకొన గల్గియుండెను.

సీ॥ ఉత్తుంగభుజసూను దత్తనందాపురీ
పుణ్యాగ్రహారాంశ భోక్త యితఁడె
ఆజన్మసంసిద్ధ భూజనప్రఖ్యాత
దానసింహాసనాధ్యాసి యితఁడె
కొండపల్లి రాజ్య మండలాఖిలమహా
గణకసందోహాగ్ర గణ్యుడితఁడె
వైకుంఠతీర్థనిర్వాణ సంయమిక్పపా
సంవర్ధి తాఖిలైశ్వర్యుఁ డితఁడె

గీ॥ కొండపే దుద్దగిరి పెనుగొండ గుత్తి
పానుగ ల్విజయనగర పట్టనముల
యర్థులకునిచ్చు నితఁడె యిష్టార్థ మనుచు
జగము రాయనభాస్కరుఁ బ్రేగడఁ బొగడు.

సీ॥ రంగతక్రపాదృష్టి గంగాభవానికి
మణికంకణంబు లేమంత్రియొసఁగె
భిక్షార్థమీయఁగా నక్షయంబగుసట్లు
మార్తాండుఁ డర్థ మేమంత్రికొసఁగె

దగ. వేడినంతలో జగతిపై నర్థికి
మానంబు పాణ మేమంత్రీ యొసఁగె
మీసంబు తాకట్టువేసి పదార్థంబు
మహిమచే నర్థి కేమంత్రీ యొసఁగె

గీ॥ అతఁడు నందనరీక నరాన్యయుండు
దుర్లు టుండు నసిష్ఠ గోత్రోద్భవుండు
శత్రు మథనుండు వినుకొండ శాసనుండు
భవ్యభరతుండు రాయనిభాస్కరుండు.

రాయన భాస్కరమంత్రీ తొలుదొల్త వినుకొండకు
కరణంబుగాయుండి యవ్వినుకొండ సంస్థానాధీశ్వరుండైన
శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డియను లోకైక దాన ప్రతాప కీర్తిచంద్రుని
కడ మంత్రిత్వ మనంధరుండై దానకర్ణుండని ప్రసిద్ధి నొందె.
ఆ మంత్రి శేఖరుని తనయునితోబాటు నొక భట్టు చిన్న
వానికి బాల్యమునుండియు సకలవిద్యలను గఱపించి వివాహాది
కార్యము లొనర్చజేసెను. నంతట నా భట్టుకవి భాస్కర
మంత్రినిగని ఓ మంత్రిశేఖరా! మీ కీర్తి చంద్రికలు దేశ
దేశంబులయందును, వ్యాపింపజేసినగాని నాకృతజ్ఞత తెల్లంబు
గానేరదనియు విన్నవించి భాస్కర మంత్రివద్ద శలవుగైకొని
ఆనెగొందె యందుగల జగదేక విఖ్యాతిగాంచిన శ్రీకృష్ణ
దేవరాయలవారి సందర్శన మొనర్చగలిగెను.

అంతట శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భట్టుకవినిగాంచి నీవెవ్వరి
ఆస్థాన కవీశ్వరుండవు అని ప్రశ్నించినమీదట భాస్కరమంత్రి

ఆస్తాన కవీశ్వరుండనని భట్టుకవి చెల్పుబడగ ఆ భాస్కరమంత్రి
నెంతటిదాత, ఆ మంత్రిపైన నీవు రచించిన పద్యంబులను
నచించనలసినదిగా శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భట్టుకవికి దెలిపెను.
సంతట భట్టుకవి

క॥ వగమాన్ని యర్థి కియ్యని
మగముండను మీసమేల మరి మూతిపయిం
దెగ గొరగడా యె మంగలి
రగడందున గీర్తి దోచ రాయని బాచా.

క॥ పసముత్య మొకటిచాలును
గసవూడ్చిన చింపిరాలు గంపెండేలా?
రసిసుం డొక్కడె చాలును
రసహీనులు పదువరేల రాయన బాచా॥

అని పద్యంబులు భట్టుకవి చదువగానే శ్రీకృష్ణదేవ
రాయలు మిక్కిలి ఆగ్రహచిత్తులై ఏమీ భూమి స్థలంబున
మీ భాస్కరమంత్రిగాక వితరులు మగముండలేనా యని
ఆ భట్టుకవిని గారాగృహంబున బడవేయుడని చెప్పినంతనే
రాయలవారి ఆస్తానభట్టుకవి శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి సన్నిధికి
నకుదెంచి యో రాజేంద్రా యిని యెక్కడి ధర్మం. అట్టి
కృతులందినవారు మంత్రులుండగా నర్థి ప్రవర్తనంబున నెట్లు
వారిని సీయంతటివాడులేరని వర్ణించుచు, వారిచ్చిన సంత
సించుచు నీయకుండిన నిరసించు యాచమనిదేనా నేరము

మరియు నా దాతకంటె మిక్కిలి యొసంగినవారిపై
నంతకంటెవిశేషంబుగా కృతులురచించెదరు అని ప్రార్థించగా

ఆ భట్టుకవిని గారా గృహమునందు వేయక, శ్రీకృష్ణదేవ
రాయలవారి సన్నిధియందు యుండగలుగుటకు ఆజ్ఞాపింపబడెను.
హరిశ్చంద్రుని భాంకింప జేయించుటకు ఎన్ని అవాంతరములు
విశ్వామిత్రుడు దెచ్చి పెట్టియుండెనో అట్లే శ్రీకృష్ణదేవరాయలు
భాస్కరమంత్రియొక్క దాతృత్వముపట్ల నన్నిపరీక్ష జేయ
దలపెట్టి, తన ఆస్థానమందుగల నొక భట్టుకవిని రావించగల్గి
వినుకొండయందుగల భాస్కరమంత్రియొక్క దానశీలనకు
సంతరాయములు కల్పించవలసినదిగా ఆనతిచ్చెను.

భట్టుకవి వినుకొండకునేగి భాస్కరమంత్రినిగాంచి
యో మంత్రిశేఖరా! దానరాధేయ అని కై వారము జేసి,

ఉ॥ ఒక్కఁడు మాంసమిచ్చె మఱి • యొక్కఁడు చర్మముఁ
గోసియిచ్చె వే
ఱొక్కఁడుఁ దస్థినిచ్చె నిఁక • నొక్కఁడు ప్రాణములిచ్చె నీరిలో
నొక్కొకపట్టునన్ బ్రతుక • నోపక యిచ్చిరో? కీర్తికిచ్చిరో?
చక్కఁగజూడు మంత్రిమల • సంభవ రాయనమంత్రిభాస్కరా.

అని భాస్కరమంత్రిపై పద్యము జదివిన ఆభట్టుకవిని
భాస్కరమంత్రి విలోకించి నీకు నేమి కావలెనో నిచ్చెద
నోరమని భట్టుకవికి దెలిపెను. అంతట భట్టుకవి ఖడ్గముతో
నొక్కపోటు భాస్కరమంత్రిని పొడువవలెననికొరగా అందుకు
భాస్కరమంత్రి సమ్మతించెను.

భట్టుకవి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వద్దకు నేగి తానుకోరిన ప్రకారము ఖడ్గముతో తనను పొడచుకోవచ్చునని మంత్ర భాస్కరుడు దెలిపినట్లు నెరింగించెను. అంతట శ్రీకృష్ణదేవరాయలు యవ్వినుకొండ సంస్థానాధీశ్వరుండైన కోన బుద్ధారెడ్డి గారికి నొక జాబువ్రాసి ఆ జాబులో మీమంత్ర భాస్కరుడు తనను ఖడ్గముతో పొడచుకొనవలసినదిగా భట్టుకవికి వాగ్దానము జేసినట్లును, ఆ వాగ్దానము చెల్లించుటయందు మధ్యవర్తిగా కోన బుద్ధారెడ్డిగారు యుండవలసినదని శ్రీకృష్ణదేవరాయలు దెలిపియుండెను.

శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డిగారు మంత్ర భాస్కరుని రావించగల్గి, భట్టుకవికి యొసంగియుండిన వాగ్దానముసంగతి దెలుపబడగా ఆ వాగ్దానమునను భంగము యుండదనియును భట్టుకవి ఖడ్గముతో తనను పొడవనచ్చునని శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు దెలుపవలసినదిగా మంత్ర భాస్కరుడు శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారితో విన్నవించెను. నందుపై న శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పంపిన జాబును ప్రత్యుత్తరమందు భట్టుకవికి నొసంగియుండిన వాగ్దానమును మంత్ర భాస్కరుడు చెల్లించుటను సిద్ధపడి యుండెననియును భట్టుకవి నేగివచ్చి తన అభీష్టము యీదేర్చుకోవచ్చునని శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారు దెల్పబడగానే భట్టుకవి వినుకొండకు నరుదెంచి శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డిగారి సముఖముననే సభగావించి ఆసభయందు మంత్ర భాస్కరుని వక్షస్థమున ఖడ్గముతో నొక్కపోటు భట్టుకవి పొడవగల్గెగా ఆ ఖడ్గపోటు మంత్ర భాస్కరునికి తగలలేదనిన్నీ మరియొక పోటు. తనను

భట్టుకవి పొడచుకోవచ్చుననిన్నీ భట్టుకవికి దెల్పియుండెను.
భట్టుకవి తాను ఖడ్గముతో నొక్కపోటును పొడవగుటకు
గోరితినని మంత్రిభాస్కరునితో విన్నవించి శ్రీకృష్ణదేవరాయల
కడను భట్టుకవి నేగియుండెను.

అటుపిమ్మట శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు పెండ్లి కాని
బ్రాహ్మణుని రప్పించి భాస్కరమంత్రియొక్క రెండవభార్యను
ఆ బ్రాహ్మణునకు నివ్వవలసినదిగా కోరమనిన్నీ భాస్కరమంత్రి
యొద్దకు బ్రాహ్మణుని పంపియుండెను.

నా బ్రాహ్మణుడు భాస్కరమంత్రి వద్దనున్న తనను
వివాహముకాలేదనియును, మంత్రిభాస్కరుని రెండవభార్యను
తనకు నివ్వవలసినదిగా భాస్కరమంత్రిని గోరెను. అంతట
భాస్కరమంత్రి తన రెండవభార్యను రప్పించి నీవు పతివ్రతపు,
సత్కుల సంజాతపు నైతివేని నాకజ్జమీరక ఆ బ్రాహ్మణునను
నిన్ను దానపూర్వకముగ నొసంగియుంటిని. మున్ను సూర్య
వంశమున నొక మహారాజు తన భార్యను నొక విప్రుండడిగిన
దానమిచ్చెను భాస్కరమంత్రి తన భార్యను ఆ బ్రాహ్మణుని
వెంట పంపుటకు సిద్ధపరిచినంతనే నా బ్రాహ్మణుడు భాస్కర
మంత్రిపాదములపైబడి భాస్కరమంత్రి తననుతండ్రియనియును
భాస్కరమంత్రి భార్య తనకు తల్లియనియు మొఱపెట్టి శ్రీకృష్ణ
దేవరాయలు ప్రేరేపణచేత నట్లు తాను చేసితినినియును
భాస్కరమంత్రి తన భార్యను తాను పుచ్చుకొనవలసినదిగా
నెంతవేడుకొన్నను భాస్కరమంత్రి అందుకు నిష్పపడకయుండెను

అటుపిమ్మట ఆ బ్రాహ్మణుడు ఘోరముగా విలపించినను వినక
నీ యిష్టమువచ్చినవానికి నిచ్చుకోవలసివచ్చినగా ఆ బ్రాహ్మణుడు
నికో భాస్కరమంత్రి అనగలిగియుండగా ఆ బ్రాహ్మణుడు
భాస్కరమంత్రినిజూచి నాగు యిష్టమువచ్చినవాడవి నీ వేగనుక
నీ భార్యను నీవే స్వీకరించు, అట్లు నీవు స్వీకరించనుంటివా

క॥ బొంగుట సుర సేపించుట

బొంగుట యాయుష్య మడగిపోవుటగాదా?

బొంకాడువాని నాలుక

అంభాడెనుదాని భగము రాయని బాచా.

అంతట భాస్కరమంత్రి తన భార్యను తిరిగి స్వీకరించెను.
శ్రీకృష్ణదేవరాయలునద్దగు బ్రాహ్మణును సేగి జరిగిన వృత్తా
తము తెలుపబడెను.

అంతట శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భాస్కరమంత్రిని దర్శించ
వలసి యున్నదనియును అందుకు భాస్కరమంత్రిని తమనద్దగు
పంపనలసినదిగా శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డిగారికి నర్తమానము బంప
బడెను. శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డిగారు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు పంపిన
నర్తమాన సంగతిని భాస్కరమంత్రికి తెల్పుబడగా భాస్కర
మంత్రి నందుకు దన విముఖత్వము వెల్లడించబడెను.

అందుపైన శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారు భాస్కరమంత్రిజేయ
దాని ధర్మములకు నావలసిన ధనమును పంపెదనునిన్నీ
భాస్కరమంత్రినెంట కొంతద్రవ్యమును గొని రివలసినదిగాను

భాస్కరమంత్రిని శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారు కోరబడగా శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారి కోరికను నెరవేర్చుటకు భాస్కరమంత్రి శ్రీకృష్ణదేవరాయలకడకు నేగియుండెను. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భాస్కరమంత్రిని ఉచితరీతిని శారవింపజేయించి తన సముఖముగోయుండగల్గుటకు భాస్కరమంత్రిని గోరెను. కొన్ని దినములు గడచినపిదప, శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భాస్కరమంత్రితో సూర్యగ్రహణము త్వరలో రాగల్గుచున్నదనియును ఆ సూర్యగ్రహణమును ఉభయులు చెరియొకవైపునుండి దాస ధర్మములు జేయ శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు సుతూహలముగలదని భాస్కరమంత్రితోననెను. అందుపైన శ్రీ కోన బుద్ధారెడ్డిగారిని ధనము పంపవలసినదిగా భాస్కరమంత్రి నొక జాబు వ్రాసిపంపెను. ఆ జాబు ప్రకారము శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారు ధనమును బంపగ ఆధనమును భాస్కరమంత్రికి జేయించి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన ఖజానాలో వేయించుకొన గల్గియుండెను.

నటుపిమ్మట మరియొక జాబును శ్రీ బుద్ధారెడ్డిగారికి భాస్కరమంత్రి పంపబడియుండగా ఆ జాబు ప్రకారము పంపియుండినధనముచుగూడ పూర్వమునలెనే శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన ఖజానాలో జేర్చుకొనగలిగెను

భాస్కరమంత్రికి కోన బుద్ధారెడ్డిగారు ధనముపంపలేదని విచారమునొంది దాసమునకు ధనములేదనిజెప్పి అపకీర్తి నహించుటకంటెను మరణమే శరణ్యమని మంత్రిభాస్కరును భావించి విషమును సంపాదించుకొన్ననాడై ఆ విషపు పాల్ల

మును గ్రహణస్నానమును నరుదెంచినపుడు తనవెంట దీనును వెళ్లెను.

గ్రహణ స్నానమును శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారును భాస్కరమంత్రియు జేసినవాడై ఉభయులు చెరియొక్కవైపున దానధర్మములను ప్రారంభించగల్గిరి. కొంత తడువకు భాస్కరమంత్రి ధనము పూర్తియైనంతనే భాస్కరమంత్రి విషపు పొట్లము యూడదీసి నేలపైనకూర్చుని తనవద్దగల పంచపాత్ర యుదకములో విషముగలిపి శ్రీ సూర్యభగవానుని ప్రార్థించి విషముకల్పిన పంచపాత్రలోని ఆ విషజలము ద్రాగుటకు భాస్కరమంత్రి నుద్యుక్తుడై నేత్రములనుమూసి పంచపాత్ర పైన జెయ్యివెయ్యగా గరగరగా నాణ్యములు జేతికిదగిలి యుండుటయేగాక సూర్యభగవానుడు మంత్రి భాస్కరునికి సాక్షాత్కరించి, నంతట భాస్కరమంత్రి నేత్రమునెరచిచూడ తాను విషముకలుపుకొనియుండిన పంచపాత్రయందు బంగారు నాణెములు గోచరించెను. నప్పుడు భాస్కరమంత్రి శ్రీసూర్య భగవానునకు ప్రణమల్లి పంచపాత్రయందు బంగారు నాణెములను భాస్కరమంత్రి దానమునిచ్చుచుండినను ఆపంచపాత్రయందుగల బంగారునాణెములను తరుగులేకుండినవి.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వెండినాణెములు దానములిచ్చుచుండినట్లును మంత్రి భాస్కరుడు బంగారునాణెములు దానముగానిచ్చుచున్నాడని వదంతి శ్రీకృష్ణదేవరాయలును దెలియబడినది. శ్రీకృష్ణదేవరాయలును భోజన సమయము అతిక్రమించినందున శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భోజనమునకు వెడలగలిగి

యుండెను. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భోజనమునకు నేగినంతనే దానమును పుచ్చుకొనుటకు వచ్చినవారు శ్రీకృష్ణదేవరాయలును పరిహాసప్రసంగములు పలుకుచుండగా భాస్కరమంత్రి వాచిత్తో ఆ పరిహాసప్రసంగములు మానివేయుదు నేను యొసంగుచుండిన ధనము శ్రీకృష్ణదేవరాయలదే. ఆయన సుగుమారుడగుటచేత భోజనమునకు వెళ్లుతూ ఆయన ద్రవ్యమును దనచేతికిచ్చివెళ్లెనని ఆధనమునే నేను మీనునిచ్చుచున్నానుగాని నాతాలూకు ధనము సంతమాత్రముగాదని భాస్కరమంత్రి ఆబ్రహ్మాణులకు దెల్పియుండెను. దాన ధర్మకార్యములను సాంతమొందించుకొని తన నివాసమందిరమునకు భాస్కరమంత్రి నేగియుండెను. అటుపిమ్మట శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తనపరివారముతో మంత్రి భాస్కరుని మందిరముకు సరుదెంచి భాస్కరమంత్రికి ప్రణమిల్లి

సీ॥ నిత్యసత్యత్యాగనీతిలో శిబిఁ జెప్పి

నినుఁ జెప్పి మఱియును నిన్నుఁ జెప్పి

బహుపరాక్రమమునఁ బరశురామునిఁ జెప్పి

నినుఁ జెప్పి మఱియును నిన్నుఁ జెప్పి

రఘుకులోత్తముఁడైన రామచంద్రునిఁ జెప్పి

నినుఁ జెప్పి మఱియును నిన్నుఁ జెప్పి

సుగుమారతను సరి సురరాజసుతుఁ జెప్పి

నినుఁ జెప్పి మఱియును నిన్నుఁ జెప్పి

శ్లో॥ చెప్పఁ దగుఁగాక యితరులఁ జెప్పఁదగునె?
కలియుగంబున నీనంటిఘనుఁడు కలఁడె?
అమితగుణసాం ద! మానినీకుముదచంద్ర!
భాగ్యదేవేంద్ర! రాయనిభాస్కరేంద్ర!

శ్లో॥ కృతయుగే బలిర్దాతా త్రేతాయాం రఘునందనః
ద్వాపరే సూర్యపుత్రశ్చ కలౌ రాయనభాస్కరః॥

అని భాస్కరమంత్రిపట్లజెప్పి భాస్కరమంత్రికి మణి కంకణములను శ్రీకృష్ణదేవరాయలు యొసంగియుండగ ఆమణి కంకణములను భాస్కరమంత్రి స్వీకరించననియును, యితరు లగు తాను నిచ్చునాడ ననియును భాస్కరమంత్రి దెల్పుగా మంత్రిభాస్కరుడు విద్యజెప్పించబడి శ్రీకృష్ణదేవరాయలుకడ నుండిన భట్టుకవి నేగినచ్చి భాస్కరమంత్రితో మణికంకణము లను స్వీకరించనలసినదనియును, శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ప్రభు వయ్యండగుటచేత పితృసమానుండని తెలిపిన పిదప భాస్కర మంత్రి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు సమర్పించిన మణికంకణంబులను భాస్కరమంత్రి హస్తములకు సలంకరించుకొనగల్గి యుండెను.

భాస్కరమంత్రి తుంగభద్రా నదియందు స్నానమాచ రింపుచుండుట గలదు. అట్లొకనాడు భాస్కరమంత్రి నదీ స్నానమాచరింపుచుండునెడ మంత్రిభాస్కరుని హస్తమునందు గల మణికంకణం బొకటి జారి గంగా జలముగో బడగల్గగా భాస్కరమంత్రి తన రెండవ హస్తమునందుగల మణికంక ణంబునుగూడ దీసి గంగాదేవికి నర్పించియుండెను.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు బహుశాకరింపజేసిన మణికంకణంబులను మంత్రిభాస్కరుడు గంగా జలములో పారవేసినట్లు కొందరు శ్రీకృష్ణదేవరాయలను నెరింగించియుండిరి. అందుపైన శ్రీకృష్ణదేవరాయలు మంత్రి భాస్కరునిగాంచి మణికంకణంబులు కానరాని కతనంబును శ్రీకృష్ణదేవరాయలు భాస్కరమంత్రిని ప్రశ్నించినమీదట మణికంకణంబులు గంగాదేవికి యొసంగతి యని శ్రీకృష్ణదేవరాయలతో భాస్కరమంత్రి విన్నవించెను.

అందుకు నిదర్శనమెట్లుకానవచ్చునని, శ్రీకృష్ణదేవరాయలు వక్కాణించ గలిగినంతమాత్రముననేమంత్రి భాస్కరుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు గల్గియుండిన సందేహము నిర్వృత్తింపజేయబడుటకు శ్రీకృష్ణదేవరాయలను నదీజలముయొద్దకు మంత్రిభాస్కరుడు దోడ్కొనిపోయి జగత్పావనియైన గంగాదేవిని భాస్కరమంత్రి ప్రార్థించినపిదప గంగాదేవి ప్రసన్నవదనయై మంత్రిభాస్కరుడు యొసంగియుండిన మణికంకణంబులను గంగాదేవి తన హస్తములుయెత్తి శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు గనపర్చగల్గగా శ్రీకృష్ణదేవరాయలు నత్యంతానందమునొంది మంత్రిభాస్కరునికి పునఃమణికంకణంబులు యొసంగియుండెను.

సీ॥ ఘోరాజు తన శిరోమణుల లర్పికిచ్చునో

యనుచు విష్ణువు క్రింద నణఁగియుండె

కైలాసగుధర మెక్కడ నిచ్చునో యని

యగుఁ డక్కడఁ గావ లుండఁబూనె

తనయందు మణుల నేటిటి నిచ్చునో యని

వనధి సంతతమును నణఁకుచుండె

సురభరాభరము నెవ్వరి కిచ్చునో యని
తరణి యగ్గిరిచుట్టుఁ దిరుగుచుండె

గీ॥ జౌర! సింహాన విఖ్యాతి యఖిలదిశల
మించి నర్తించె నీకీర్తి నెంచఁదరమె
గాఢదారిద్ర్య యామిసి కాంతిచంద్ర
భాగ్యదేవేంద్ర! రాయన భాస్కరేంద్ర!

సీ॥ అతిథికోట్లకు నిల నమృతాన్న సత్రంబు
నంబలి సత్రంబు నాతురులగు
ఆచార్యులిండ్ల రామానుజ సత్రంబు
నూనె సత్రము శిరస్సొనమునకు
బాలసులసును నేర్పడఁ బాలసత్రము
కానుసత్రము విట్రుగామణులను
జలకనూడుట కింట జలస్పృష్టి సత్రంబు
తాంబూల సత్రంబు ధన్యులను

గీ॥ కట్టడలుచేసె వినుకొండ పట్టణమున
సర్వకాలము సత్కారపూర్వకముగ
మంత్రిరాయనభాస్కరామాత్యుఁ బోల
గలరె దాతలు మూఁడులోకములయందు?

క. పన్నిద్దఱు భాస్కరులని
యెన్నిక సేయుటదికల్ యిద్దఱుగాదా
మిన్నున నొక భాస్కరుఁడును
బన్నుగ వినుకొండనున్న భాస్కరుడొకమచే.

రామలింగభాస్కరుఁడు నందవరీక నియోగి

సీ. ఏమంతరి సత్కీర్తి హిమ సేతుపర్యంత
 మననిమండలము ముత్యాలశాల
 ఏమంతరి మొగసాల యేప్రొద్దు చూచిన
 సంగీత సాహిత్య సంగీతోష్ఠి
 ఏమంతరి యిలవేలు పిందురేఖామాలి
 చౌడేశ్వరీ మహా శంభుశక్తి
 ఏమంతరి సౌందర్య మిందీనతాక్షుల
 వాలారుజూపుల నలపుముద్దు

గీ. అతఁడు హరిదాస వంశాబ్ధి కబ్ధిభవ్రుడు
 అర్చి దారిద్ర్య గాఢత మోయకఁడతఁడు
 దానధర్మ పరోపకారానుకూలి
 భాస్కరుని రామలింగన్న భాస్కరుండు

సీ. నీ దేవదేవుండు నిజభక్త రక్షాప
 తాయణుం డాదినారాయణుండు
 నీ తాత జగదేకదాత రాయసమంతరి
 భాస్కరాన్వయుఁ డైన భాస్కరుండు
 నీతండ్రి వితరణవ్యాప్తినీ గల్గియుగ
 కరుండు రామలింగప్రధాని
 నీతల్లి పతిహితనీతి నరుంధతి
 దేవితోఁ బ్రతివచ్చు తిరుమలాంబ

గీ. తనర వెలసితి వత్సంత వినయావిభవ
 గురుతరైశ్వర్య మహనీయు గుణగణాఢ్య!

భవ్యభరతుండ ! వినుకొండ పాలకుండ !
 భాస్కరుని రామలింగయ్య భాస్కరుండ !
 సీ॥ కడఁగిమేఘుం దేకకాలంబుననెకాని
 కొమరొప్పు నేవేళఁ గురియఁగలఁడె
 కల్పభూరుహ మొక్కకాలంబుననెకాని
 గరిమ నేవేళలఁ గాయఁగలదె
 కమలారి తా నొక్క కాలంబుననెకాని
 యేవేళనమృతంబు నీయగలఁడె
 కామధేనువు నేకకాలంబుననెకాని
 పెంపొందనేవేళఁ బిడుకఁబడునె
 గీ॥ పలుచనై సోక యాసులపాటులేక
 వట్టిపోవక చిల్లరవంక లేక
 యనుదినం బర్థుల కొసంగు చొర! భువిని
 ఘనసుగుణసాంద్ర! రామలింగయ్యచంద్ర!

గుంటుపల్లి ముత్తరాజు, నందవరీక నియోగి

ఉ॥ వార్తల శత్రురాజుల నవశ్యము గెల్చెనటన్న మేటిస
 ద్వార్తలు బ్రహ్మచారులు వివాహము సేయుదురన్న వార్తలుం
 స్ఫూర్తిగ పడ్రసాన్నములు భూసురకోటి కొసంగువార్తలుం
 గీర్తివిభూష గుంటుపల్లిఫేలన! వీరయమంత్రము త్ర! నీ
 వార్తలెకాని యెన్న నిక వార్తలు లేవు ధరాతలంబునన్ ।
 క॥ నాలుగు దుర్గంబులు పదు
 నాలుగు దేశములపజల నయమార్గమునన్
 లాలించుచు జిరకాలము
 పాలించెను ముత్తమంత్ర ప్రభుమాత్రుండే॥

శ్రీ బమ్మెర పోతనామాత్యుడు

పండితవర్యులలో అగ్రగణ్యుండైన పోతనామాత్యుని నామము లోకమెరిగినదే. భాగవతమును రచించిన పుణ్యమూర్తి, కర్ణకవృత్తిజేయు కవివరేణ్యుండు, భాగవంతుని ప్రసన్నముగన్న భక్తిశిరోమణి. సరస్వతీదేవిచే గృహకృత్యములు బడయగలిగిన భక్తాశ్రయరుడు, దేవతలను వశపర్చుకొన్న దేవాంశసంభూతుడు

శ్రీనాథుడు తన బానగార్హై న పోతనామాత్యునకు తన సౌభాగ్యములను ఎరుకపరచవలెనని సమకట్టి తనదర్శానుభవిన పరివారముతో నొకపాలకీపై బయలుదేరెను. శ్రీనాథుడు దురదెంచినపుడు పోతనామాత్యుడు తన తనయునిచేత నాగలి దున్నించుచుండెను. శ్రీనాథుడు తనపల్లకీ మోయుచున్న ముందురబోయీలను దండివిడచి దూరముగా నెఱుడనిజెప్పెను. బోయీలు అట్లు తప్పుకొనిరి. పల్లకి నడచుచుండెను.

పోతనామాత్యుని తనయుడు మల్లన యాసంగతిజూచి తండ్రిగారి కెరింగించెను. పోతనయు తన దనయునితో నాగలి దున్నుచున్న నొకప్రక్కయెద్దును విప్పివేయుము అనెను. మల్లన వెంటనే నాగలిదున్నుచున్న యెద్దును విప్పివైచెను. శ్రీనాథుని పల్లకీ యెట్లు నడచుచుండినదో పోతనగారి నాగలి గూడ అట్లే దున్నుచున్నది. శ్రీనాథుడదిజూచితనపల్లకి రెండన నైపు మోయుచున్న బోయీలనుగూడ దప్పుకొమ్మని దెలిపెను. పల్లకినదలి బోయీలు దూరముగానుండిరి. యధా ప్రకారము పల్లకీపోవుచుండెను.

మల్లన యీసంగతి తండ్రికెరింగించెను. నా గలికి రెండవప్రక్క యెద్దునుగూడ విప్పివేయుమని పోతనామాత్యుడు తనకుమారునితో జెప్పెను. వెంటనే మల్లన అట్లు రెండవయెద్దునుగూడ విప్పివేసెను. నాగలి యధాప్రకారము దున్నుచుండెను. శ్రీనాథుడు తనపాలకిని పోతనగారి చెంతకు బోనిచ్చి పాలకిదిగి పోతనగారిని గాంచి హాళిసులకుగుశలమా అనియడిగెను. అందుపైన పోతనామాత్యుడు

ఉ॥ బాలరసాల సాల ననపల్లవ కోమల కావ్య కన్యకన్
గూళలకిచ్చియప్పుడుపుగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాళికులైన నేమి, గహనాంతర సీమల కందమూల నా
ద్దాళికులనైన నేమి నిజదారసుతోదర పోషణార్థమై.

అని పోతనామాత్యుడు పలికినంతనే శ్రీనాథుని గర్వము తగ్గించుకొని పోతనామాత్యుని గృహమును నరుడెంచిరి. శ్రీనాథునివెంట వచ్చిన పరిచారమును చాలినంత నాహార పదార్థములను విరుగు పోరుగువాని నడిగి యప్పు దీసుకొని గమ్మని పోతన తనకుమారునితో జెప్పెను. మల్లన్న అందుకు జేసిన ప్రయత్నమువ్యర్థముకాగా పోతనామాత్యుడు విచారపడి తనకు బరాభవము రోసుండుటకు సరస్వతీదేవిని బ్రార్థించెను.

సరస్వతీదేవి బ్రత్యక్షమై నీ పతిష్ఠకు భంగమురాకుండా జేసెదను. నీవు వగవవలదు. అందరినీ స్నానములు జేసి రమ్మ నుము. అనిచెప్పి సరస్వతీదేవి స్త్రీరూపముదాల్చి, పంచభక్త్యు పరమాన్నంబులనుబెచ్చి వడ్డించెను. అందరు పిగా భోజన మొసర్చి పోతనగారి యైశ్వర్యమున కెంతయు సంతసించిరి.

మంత్రియుగంధరుడు

మంత్రియుగంధరుడు అఖండయశస్సునొందిన అమాత్య శిరోమణి. ఢిల్లీ పాదుషాసేనలు ప్రతాపరుద్రుని పట్టుకు ఢిల్లీ నగరము గొనిపోయియుండినను, దేశమును మహాపదము ముంచుకురానుండా జేసిన అసుంఠిత మేధావంతుడు. అమాత్య శేఖరులలో అగ్రగణ్యుండు. ఆయన ప్రదర్శించిన ఘట్టాలు భవిష్యస్సంతతుల వారాశ్చర్యపడకపోరు. తనప్రభువును చెచ్చుటకు సాధనమార్గము లన్వేషించిన అసుంఠితధీశాలి. ధైర్యోత్తేజాలు అపార ఆత్మబలము ఆయనలో మూర్తీభవించిన మంత్రి శిరోమణి. తన ప్రభువును పట్టుకొన్నందుకు పరాభవాన్నిచే గుములుచు ఢిల్లీ పాదుషాను ఖైదీగాపట్టుకొన్న వీరాగ్రేసరుడు.

సీ॥ దానమిచ్చినవాడు దారిద్రుడౌనని
బలిచక్రవర్తికి తెలియజేమొ
ధర్మమిచ్చినయంత తనకీర్తిపోనని
ధర వారిశ్చంద్రుండు యెఱుగజేమొ
తనమాంసకండలు తరిగియిచ్చెను శిబి
చక్రవర్తియుచూడ చపలుజేమొ
యాచించ వెన్నముక దాచకయిచ్చె ధ
ధీచుండు చూడగ నీచుజేమొ

గీ॥ వారికంటెను తెలివికి మీరలిపుడు
పుట్టినారయ్య జానెడు పొట్టకొరకు
కూడుగల్గిన నాయంత వాడులేడు
అంచు చరియించ లోకుల నెంచతరమే.

కోట సింగరాజు నిరతాన్నదాత

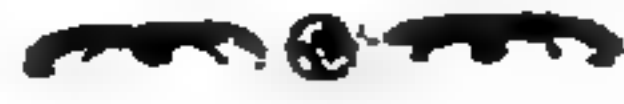
సీ॥ రావూరిపురి శిల్లి రాజ్యంబులందుండి
 సింధుబర్బరమధ్య సీమనుండి
 పాంచాలమాళవ పాండ్యభూములనుండి
 నుటకకల్యాణల గయలనుండి
 ఘోటాణ టెంకణ ఘాగరోర్వులనుండి
 మళయాళకేరళ మహాలనుండి
 భోజకర్ణాటకాంభోజ భూములనుండి
 సాల్వాంధ్ర ముఖ్యదేశములనుండి

గీ చాల నే తెంచు సద్విజ సంఘములకు
 నన్నదానంబు గావించుచున్నదొరపు
 భవ్యచార్మిత! కొండయప్రిభు సుపుత్ర!
 కుటిలమగ్నంతి మదభంగ! కోటసింగ!

చ. గడుసరి లోభియర్థ మది కన్న పువొంగలబంధిపోలకున్
 బుడమిని వారకాంతలకు భూపతికింజరుఁ గోటశింగ! నీ
 పడసినయర్థ మార్తులకు బాంధవకోటికి యాచనాభిషిక్
 గుడికిని సత్త్రశాలకును గూపతటాక వన ప్రతిషకున్.

గీ కోటసింగరాజు మాటవాసియె కాని
 గంగమాంబవలన ఘనతకెక్కె
 గంగమాంబ జగతి గయ్యాళియైనను
 సింగరా జింకేమి సేయగలడు.

నిట్టల హరిహరష్టి

క. నిజమా కాజ్యసుఖంబులు
నిజమా తరుణీవిలాస నిరుపమలీలల్
నిజమా సంపచ్చయములు
నిజమా యీజీవనరమ నిట్టలహరియా ?

క. ధీరోదార గుణంబులు
కారణజన్మునకు వేతె కఠిపఁగపలెనా.
ధామణిలోఁ డెంకాయను
నీరెవ్వరు పోషిరయ్యా నిట్టలహరియా !

క. నిట్టలహరియుండయి యిలఁ
బుట్టెను సుగధేనుకల్ప భూరుహములు దా
మట్టులు గాకుండినచో
నెట్లుల నిడు నర్థికోటి కీప్పితఫలముల్.

క. దాతల దాతవుగదరా
భూతలమున నెట్టి సుకృతము జేసికొక్కో
భ్యాతిగల నిన్నుఁ గనుటకు
నీ తలిదండ్రులు గడంగి నిట్టలహరియా !

గీ. ఉత్తమాదు హితముచేసి యూరకుండు
మధ్యమాదు హితముచేసి మాటువెదకు
నధముఁడొరుచేయు హితమైన నడచిపుచ్చు
హితమునకు నెగుచేయువాడెవ్వడగును.

సింగనమంత్రి మాచడు

సీ. న్యాయంబుదప్పని నరపతి నరపతి
 నరపతిపాలించు నాడు నాడు
 నా డెఱింగినదొర పోడిమి పోడిమి
 పోడిమి సొబగైన బుధులు బుధులు
 బుధులు సంభావించు పురుషుండు పురుషుండు
 పురుషోత్తమునిమీఁది బుద్ధి బుద్ధి
 బుద్ధిచుంతున కైనపుణ్యంబు పుణ్యంబు
 పుణ్యలక్షణ యైనపొలఁతి పొలఁతి

గీ. పొలఁతి యట్టిద కలవానికలిమి కలిమి
 కలిమి చల మని తెలిసిన తెలివి తెలివి
 భానునిభ తేజ! లక్కమాంబాతనూజ!
 మనుజమందార! సింగనమంత్రిమాచ!.

సీ. అర్థులయెడలఁ బ్రత్యర్థులయెడలను
 వెఱు పెఱుంగనివాఁడె వీరనరుండు
 సతులసన్నిధి మహీపతుల సన్నిధియందుఁ
 దత్తతీంపనివాఁడె ధైర్యపరుండు
 ధన మగ్గలంబైనఁ జవ నగ్గలంబైన
 గర్వ మెర్గనివాఁడె కార్యపరుండు
 శివుమీఁద నైనఁ గేశవుమీఁద నైనను
 దలఁపు నిల్పినవాఁడె తత్త్వసునుండు

గీ. కాన నిట్టివివేకంబు గలిగి మెలఁగు
పురుషు లిహపర సౌఖ్యముల్ పొందువాడు
భానునిభతేజ! లక్కమాంబాశనూజ!
మనుజమందార! సింగనమంత్రిమాచ!

సీ. తల్లిదండ్రులఁ బ్రోచు తనయుండు తనయుండు
తగురాజుచేపడ్డ ధరణి ధరణి
అభిమాననతి యైన యంగన యంగన
యక్కఱకొదవిన యర్థ మర్థ
మొగుకాంతఁగోరిని పురుషుండు పురుషుండు
వేడని చూతని విద్య విద్య
సంగ కాంగణమునఁ జచ్చుట చచ్చుట
పవసించి సల్పెడు వ్రతము వ్రతము

గీ. ఎమగు తన్నెఱిగినయట్టి యెఱుక యెఱుక
ప్రజలు మెచ్చఁగఁ జెప్పెడి పాటి పాటి
పగయె లేకుండ బ్రదికిన బ్రదుకు బ్రదుకు
మనుజమందార! సింగనమంత్రిమాచ!

సీ. కులమున నధికుఁడై గుణవంతుఁ డయ్యెనా
యాకారహీనుఁడై యలరుచుండు
నాకారలక్షణం బొతయుఁ గల్గెనా
యోగ్యత లన్నియు నొప్పునుండు
యోగ్యత లన్నియు నొప్పుచు నుండెనా
గర్వాంధకారంబు గప్పియుండు

గర్వాంధకారింబు గప్పక యుండెనా
 యనుకూలసతి లేక యవయుచుండు
 కొమ్మ గలిగిన సంపత్తికొలుసు వగచు
 పుత్రసంతతి మొదలుగాఁ బొందె నిన్ను
 భానునిభతేజ! లక్కమాంబాతనూజ!
 మనుజమందా! సింగనమంత్రిమాచ!

ఆంధ్రమండలంబు పాలించిన
 రామయ్యభాస్కరుడు

—

సీ. నిర్మించె నేమంత్రి నిరుపమ ప్రాణాన
 నవకంబుగా గోపినాథపురము
 గెలిచినాఁ డేమంత్రు లతీత చిత్రమమునఁ
 బ్రబలుఁడై యననుల బలము నెల్ల
 నిలిపినాఁ డేమంత్రు నియత వైభవమున
 గోపికాపల్లభుఁ గూర్చి వెలయ
 పాలించె నేమంత్రు ప్రకట ధగ్మఖ్యాత
 మహిమ మీఱఁగ నాంధ్రమండలంబు

గీ. అతడు భూపాలమంత్రీంద్ర సతతవినుత
 ధీనిశారదుఁ డచ్యుతదేవరాయ
 మాన్యహితవర్తనుఁడు శౌర్యమహితయశుఁడు
 భానుతేజుండు రామయభాస్కరుండు

చే మ కూ ర తి ప్ప రా జు

సీ. దాతతో నర్థుల తారతమ్యము జెప్పి
 యిప్పింప నేర్చుఁ దా నీయనేర్చు
 నవరసాలంకార నయకవిత్వప్రౌఢిఁ
 దెలియనేర్చును నన్యుఁ దెలుపనేర్చు
 భట్టవాగట్ట సంఘట్ట కవిత్వంబు
 చదువఁగా విననేర్చుఁ జదువనేర్చు
 మానవోత్తములైన మహితలాధీశుల
 మెప్పింప నేర్చుఁ దా మెచ్చనేర్చు

గీ. దాత కవి భట్టురాజును దానయనుచు
 మహిమ నుతికెక్కె ధారుణీమండలమున
 వీరరిపుదంతి మధన కంఠీరవుండు
 రమ్య శ్రీ చేమకూరప్ప రాజుమంత్రి!

క. అనుదినము నీడ ద్రొక్కఁగ
 నొనరఁగ సురభూజ మీయ దొకకాసైనన్
 దినదినము సుకవిజనులకు
 సనయము శ్రీ చేమకూరయప్పన యిచ్చున్.

కొ వ్వు నా మా త్యు డు రా జ్య పా ల న

మ॥ అరుదందన్ వెలనాటిచోడమనుజేంద్రా జ్ఞాపనంబూని దు
 స్తరశక్తింజని యేకవింశతి సహస్రగ్రామ సంఖ్యాకమై
 ధరణిం చేర్చిన పాకనాఁడు నిజదోర్దండైక లగ్నంబుగా
 బరిపాలించె నమాత్య కొమ్మన జగత్ప్రఖ్యాత చాపిత్రుడై.

రణతిక్కనామాత్యుడు

ఈ మంత్రి మూర్తాండుండా నెల్లూరి సంస్థానంబున
 సేనాధిపతిగాయుండెను నెల్లూరిమీదికి విజయాధిపుండు
 మహాచతురంగబలముతో వచ్చి సిద్ధమనృపాలుని జయింప యుద్ధ
 సన్నద్ధుడై యేతెంచినపుడు నెల్లూరి సంస్థాన సేనాధ్యక్షుడైన
 రణతిక్కనామాత్యుడు తన పైన్యంబుతో నెదుర్కొని కొంత
 సేకల బరిమార్చి యలసి యింటికినవచ్చి పవళించినతరి తన
 తనయుండైన తిక్కనామాత్యునిపై కొమ్మనామాత్యుడు
 ఆగ్రహము పట్టజాలక

సీ. విజయాధిపునిదాడి నెనునెంటఁ దగిలిన
 ప్రాణముల్ చాచిన పందగజము
 పెనుజల్లిపల్లెలో బిరుదులన్నియువైచి
 పరుగెత్తివచ్చిన పాఱుబోత
 దురములోఁ జానక నొగల్గెల్ల హసియుంప
 మంచానకొరిగిన కొంచెకాడ
 చతురంగబలముతో సమరంబుసేయక
 మానంబు విడిచిన మందఱుద్ధి

గీ. యనుచు నార్యేలవారు నిన్నపహసింప
 ధరణి నెల్లూరిలో నెల్లు దిరుగఁగలవు?
 వైరులను గెల్చి సత్కీర్తి వడయునుయ్య
 మంత్రికులహేళి! తిక్కనామాత్యమాళి!

అని తండ్రి నిందించిన లేచి స్నానమొనరించి రణంబున
 కేసువాడయి జలంబులం దొరపుమనిన తల్లియగు మయిలమ్మ
 యొకవిజనస్థలంబునం దుదకముంచి యచ్చట పసుపుముద్దయు
 గుంకుమ బర్ణియు నుంచి యొక మంచంబడ్డిడి గుమారుండగు
 రణతిక్కనిం బిలచి స్నానమాడుమనినఁ దిక్కఁడది మాచి
 స్త్రీలు స్నానమాడు విధముగాఁ బసుపుం గుంకమయునుంచి
 మరుంగున జలంబు లిడితివి గారణంబేమి యని యడిగిన చెంత
 నున్న భార్య, రణంబునం బాటివచ్చిన నీవాఁడుదానవు గాన
 నిటులొనర్చితి నింతదనుక నేనును నీతల్లియు నిరువుర మాఁడు
 వార మింటనుంటిమి. ఇప్పుడుమువ్వరమైతిమి.

క. పగఱకు వెన్నిచ్చినచో

నగ రే మనయాజువేల నాయకులందుం ?

ముగురాఁడువార మయితిమి

వగపేటికి జలకమాడ వచ్చినవేళన్ ?

అని భార్యచెప్పిన విని లజ్జతుండయి యతిత్వరితగతిం
 జని పెన్నలో స్నాతుండయినచ్చి భోజనంబు సేయునెడ తల్లి
 విరిగినపాలువడ్డించిన నమ్మా! పాలు విరిగినవేమన నీవురణంబు
 నకుం జనిన పసులును బొలంబునకుఁజనియె నీవు విడిగినచ్చిన
 నవియును విడిగివచ్చె పాలును విడిగెనని తల్లిచెప్పెను.

క॥ అసదృశముగ నరివీరులఁ

బసవీరాగ గెలువలేక పందక్రియ న్ని

వసి వైచి విడిగి వచ్చిన

బసులు నివరిసినవి తిక్క! పాలు నివీగెన్.

అనినవిని యధాసన్నద్ధుండయి యశ్వరోహణంబొనర్చి
యరివదులఁ జెండాడి చతురంగంబులు యంగంబులు భంగించి
పద్మవ్యూహం అభిమన్యుండుభేదించునట్లు సందులం గొందులం
గల పాటుఁబోతుల రక్షించుచు పీనుంగు పెంటలం జేసి రణ
గంగబునను వన్నె వెట్టిన విధంబున వివిధాదిశిరోహస్తాద్యవయ
వంబులచే నిండించి క్రూరవంబు గావించి విజయాధిపుఁడను
విక్రొధి ఎమాధినీనాథుని సేనలోనుంచు పడచాండ్రు మన్నీలు
వజ్రము మొదలగువారి నెనువెంటఁ దగిలి తిక్కఁజార్చిన బెదరి
బెదరి చెదరి మెకురంజాలక పాటునెడ తన

చ॥ పదిలము సేసి రావులు ♦ పైనుకొంచుచు తిక్కఁజార్చిన
బెదరిభ్రమించి భీతిపడి ♦ వెన్నుగఁచూడుకలు చంచలింపగా
నదె యిదె వాజి నాల్ మెటుఁగు ♦ లల్ల వె యాతఁడె

తిక్కఁడంచుఁ బె

ల్లదరి చరించిరౌర రిపు ♦ లందలుశౌర్యము దక్కిపోవఁగన్

అట్టియెడ నావిజయాధిపుఁ డనురాజు సేనల నావి
పురికొల్పుకొని మరల యుద్ధంబునకుం జని చుట్టుముట్టిన నా
మంత్రి శేఖరుం డగగ్యాప్రతాప వైపుణ్యంబున సాహసంబు
నెరపుచు వైరులం దునుముటఁ జూచి యావిజయాధిపుండు
సహింపఁజాలక శతఘ్న ప్రహరప్రయోగంబు గావింప ఖిష్ట
తిక్కఁ డొరిగి ధరంబడినఁ దదీయాశ్వం బశని మృతునిగా
నెరింగి తచ్చిరంబు నొఱకకొని నోటొగటచి నొగారికేగి తగ్గ
హద్వారంబున శిరంబుడించి కంఘాణంబు కరాళించిన విని

తజనమండగు కొమ్మనామాత్యుఁ డే నెంచి శిరం బీక్షించి
యతి దుఃఖతుండయి

ఉ. తక్కక తల్లిదండ్రులము ♦ ధన్యతగన్న ఋణంబుదీర్చి మా
తిక్కనమంత్రి సోమశిల ♦ దేవుఁడు సాక్షిగ పెన్నసాక్షిగా
స్రుక్కకమారుకొన్న రణ ♦ శూరులుసాక్షిగ గొండసాక్షిగా
నెక్కినవాజి సాక్షిగ ర ♦ వీనుముఖగ్రహరాజ సాక్షిగన్.

అని యాశిరంబుంబట్టి ముద్దిడుకొని దుఃఖించుచుఁ

సీ. ధైర్యంబు నీమేనఁ దవిలియుండుటఁజూచి
చలియించి మందరా చలము దిరిగె
గాంభీర్యమెల్ల నీ కడనుండఁగాఁజూచి
కానుతుచే వార్ధి గట్టునడియె
నల లక్ష్మీ నీయుర స్థలివసింపఁగాఁజూచి
హరివోయి బలిదాన మడుగుకొనియె
నాకారమెల్ల నీయందు డాఁగుటఁజూచి
మరుఁడు రుద్రునికంటి మంటగలసె

గీ. తిక్కదండనాథ దేవేంద్రపురికి నీ
వరుగు తెఱిగి నగము దిరుగు టుడిగె
నబ్ది కట్టవితేచె హరి యక్కఱయుఁ దీతె
మరుఁడు మోలఁగ నేర్చె మగలరాయ.

అని తండ్రి దుఃఖించుచున్న నతనిభార్య యగు మయి
లమ్మయుఁ దిక్కనిం బెంచిన పోలమ్మయును సుతుని శిరం
బీక్షించి యనేకవిధంబు విలపించుచు పోలమ్మ తిక్కఁడు లేని

యీ విక్రమసింహపురంబను నామాంతరముగల యీ నెల్లూ
రత్యుత ఖన్నంబై దీపంబులేని గృహంబునలె నున్నదని,

ఉ॥ వెన్నెలలేనిరాత్రియు ర • వి ప్రభలేని దీపంబు నీరులే
కున్న సరోవరంబు కడు • నొప్పుగ దీపములేని ఇల్లునై
విన్నదనంబునొండె మన • విక్రమసింహపురంబు చూడఁగాఁ
బున్నమచంద్రుఁబోలు మన • పోలమ తిక్కఁడులేమినక్కటా

ఖడ్గతిక్కని భార్య యరుదెంచి పతీయు త్రమాంగంబు
జూచి యత్యుత దుఃఖానులిత స్వాంతయై ఘూర్జిల్లుచు నితని
తల్లి యేమి తపంబుచేసి కవియెనో యీతఁడు మద్భర్తయగు
టకు తొలుగామున నేనేమి నోములు నోచితి నో యని
చింతించుచు,

ఉ॥ ఏమి తపంబుచేసి పర • మేశ్వరు నేమిటఁ బూజఁజేసిరో
రామునితల్లియుం బరశు • రామునితల్లియు భీమునితల్లియున్
గామునిఁ గన్నతల్లియును • గంజదళాక్షునిఁ గన్నతల్లియున్
శ్రీమహిళాభిరాముఁడగు • సిద్ధయతిక్కనిఁ గన్నతల్లియున్ ॥

కొమ్మనామాత్యుఁడు మొదలగు తద్బంధుజనంబులు ఖడ్గ
తిక్కఁడు వీగస్వర్గవాసి యయ్యెగాన వీనికై వగన • బనిలేదని
దైర్యం బనలంభించిన తిక్కని భార్యయగు వీగలక్ష్మీ తన
మామంజూచి మీ సుతుని శిరంబుతో నేనును సహగమన
బొనర్చెద నాజ్ఞ యొసంగుమని దండప్రమాణమం బొనర్చిన
నంగీకరించి నుచితస్థలంబున నొక గుండంబు నిర్మించి యందు

పకరణంబులు నాయితంబుచేయించి తల్లీ! నీ యిష్టప్రకారం
 బొనర్చు మనినఁ దిక్కనమంతి శిరంబు నొక శక్తిటంబున నిమ
 కొని పంచమహా వాద్యంబులతో నుత్సవంబొనర్చుచు నవ్వీర
 పత్ని తనకుగలభూషణాంబరాదులు పసుపుగుండుమలతోన నేక
 సువాసినీజనంబులకు సమర్పించుచు పెద్దలంగనిన నందనంబు
 లొనర్చుచునచ్చునెడదైవికంబుగానామెపుణ్యనశంబునసచ్చటి
 కెదురుగా నచ్చుచున్న మహాకవి సార్వభౌముండగు వేముల
 వాడ భీమకపింద్రుంగని మొక్కిన నతండు 'దీగ సుమంగళిభవ'
 యని యాశీర్వాదింప నామెనెంటుజను పరివార బంధువర్గంబు
 లాకవి సార్వభౌము భీముఁగా నెఱింగి యయ్యా! యీమె పతి
 దురంబున నరివీరులచేఁ దెగి వీరస్వర్గ నివాసుండయ్యె. నతని
 శిరంబుతో సహగమనంబొనర్పఁబూని పతివ్రతాశిరోమణి అగు
 నీ చిన్నది చనుచున్నది. ఇప్పుడు మీను మొక్కిన మీ కీకీతి
 నాశీర్వాదించితిరి. మీనచనం బమోఘంబుగదా యనునెడ నా
 యమ భీమకవినయ్య పాదపాద్మంబుల వ్రాలి తండ్రీ! నీకేను
 ట్రికను నీవు మదియజనుకుండవు నీ కారుణ్యంబున నీ దీవెన
 సఫలంబుగా నాప్రాణనాథు బ్రతికింపుమని పునఃపునః ప్రణా
 మంబు లాచరించిన నాకవి సార్వభౌముఁ డాసాధ్యంజూచి
 నేనొక్కటిఁ దెల్పెద నది విరుద్ధంబుగా నెంచక చేసెదే యనిన
 దండ్రీవగు నీవాశ్యంబు విరుద్ధంబగు నేయెద్దియో యానతిమ్మన
 నాభీమకవి నీకోర్కె యొనగూర్చెద నీపతి శిరంబిచ్చటనున్నది.
 కళేబరంబు గానరాదు. ఎచ్చటనున్నదో తెచ్చిన బ్రతికించెద
 నన నప్పురంధ్రీ రత్నంబు సభిమంజూచి నా ప్రాణనాథుని
 కళేబరంబు రణాంగణంబుననున్నది. దానిం జూపెదరండనిన

నారంద అచ్చటికింజని నీపతి కబంధంబని మాకెట్లు గుఱుతు
 గలుగునన నవ్వీరపత్ని వారింజూచి అయ్యా! నాపతి కళేబరం
 బయిన నేబిలిచిన నిలిచి నృత్యంబొసర్చు లేకున్న నూరకుండు
 నని యొక గుఱుతెఱిగించి రణక్షీతింగల కబంధంబు నుప
 లక్షించి శత్రుసేనా సంహారంబొనర్చి బంధుప్రియం బొనరించి
 దేనతా వినోదంబుగా రణక్రీడగావించితి నని నిదించు విధం
 బునం బండియుండుట యుచితంబుగాదు. భీమకవీంద్రుండు
 మొదలగు కవిబుధులును భనజ్జనకాది బంధువర్గంబులును నా
 శీలంబుఁ జూడందలంచి నీ కళేబరంబు దెచ్చిన సజీవునింగావిం
 చెదమని యీ భీమకవీంద్రునిచే వరమొసంగించిరి. కావున నీ
 డివ్య కళేబరంబు వీక్షించెద లేచి వర్తనంబు సేయుమని
 సూర్యమండలంబుఁజూచి నమస్కరించునప్పుడా గ్లాత ఖండం
 బులు నృత్యంబుసేయుచు నప్పతివ్రతా తిలకంబు సమీపంబున
 కేతెంచునప్పుడు.

ఉ॥ శ్రీయలరార శత్రువులఁ జెండితి నాచ్యులు మంత్రివద్యులా
 ర్వేలఘనుల్ను తించి రలఁ వేల్పునొరల్ ముదమందిమెచ్చిరో
 లాలిత శౌర్యధైర్య జయఁ లక్షి ప్రియంబున నిన్వరించె నీ
 లీలల హెచ్చఁదిక్కని కఁ కళేబరమా యిటనిల్చి యాడవే.

అప్పుడాసావ్వీరత్నం బాకళేబరం బుపలక్షించి మీతండ్రి
 యగు కొమ్మనామాత్యుండును మా తండ్రియగు భీమకవి
 ముఖ్యుండును నిలిచియున్న నేలవుచకుంజనిన యప్పుడు నిన్ను
 విశ్వసించెద ననిన కళేబరంబు వారి సమీపంబునకుం జరజర
 నరిగె నట్టియెడ నచ్చటి జనంబు లీమె పతివ్రతా మహాత్మ్యం

చింతయెప్పునే యని యత్యాశ్చర్య మగ్నమానసులైరి. భీమ కవినర్యః డామెనుఁజూచి తల్లి యిట్టి పరీక్షఁగావించినని కోపగింపకు శిరః కళేబరంబులు రెండును గలసినగాని సజీవునిఁ గావింప వలనుగామిఁ గాని మరియొండు గాదని పలికి యిప్పుడ బ్రతికించెదఁ జూడుము.

క॥ గణముల విధానమగు మన

రణతిక్కఁడు తా, గళేబరంబును శిరముం

గణక మెఱియఁ గలయ ♦ బ్రతునును

బ్రణతాఖిల వైరిమకుట భాసితపడుడై.

అని దీవించిన ఖడ్గతిక్కఁడు తొల్లిటికంటె సత్త్వబల తేజః పౌరుషాది సంపన్నుండై లేచి తన తండ్రియగు కొమ్మ నామాత్యుని పదంబులకును భీమ కవీంద్రు పదంబులకును నమస్కరింప నందఱు నానందభరితాంతః కరణులైరి. అప్పుడు భీమకవీంద్రుఁడు రణతిక్కని ఖడ్గంబుపై

చ॥ గరళపుముద్ద లోహమన ♦ గాఢమహాశనికోట్టుసమ్మెటల్ హరునయవాగ్నికోల్మి యుర ♦ గాధిపుకోటలు పట్టుకొల్లు దిక్కరుల శిరంబుదాయి లయ ♦ కారుఁడు కమ్మరి వైరివీరసంహరణగుణాభిరాముడగు ♦ మైలమతిక్కని ఖడ్గ సృష్టికిన్ ॥

అని నర్ణించి యధేచ్ఛంజనియె. వీరును నందఱుంగలసి సుఖోపభోగంబు లనుభవించుచుండిరి.

మంత్రి సేదమయాజి

~~~~~

సేదమయాజి యను ప్రధానశేఖరుండుపయి యొక కవీశ్వరుండు నొక కృతిని రచించుకొనియాబెల్లముకొండలను దుర్గములోని కరుగునంతకు సాయంకాల మగుటచే నారాత్రి యక్కడ నసియించి రేపటిఉదయంబున ఆమంత్రిని దర్శనంబు గావించు ననుకొని గ్రామాంతరంబుననున్న శ్రీమదాంజనేయ స్వామి వారి ఆలయంబున నిద్రించిననాటి నిశీధసమయంబున నొక క్రూరస్వంపంబు బతనింగఱచి పంచత్వంబు నొందించెను. తత్ప్రాతఃకాలంబునం దాదేనతా పరిచారకుం డావార్త సేద మయాజి కెఱిగించిన నామంత్రి పరమేశ్వరుండు విషాదా గులస్వాంతుండై యచ్చోటికేగి యాతనింజూచి యతని పరి చారకులతో మీరెవ్వ రిచటి కరువెంచుట కేమి కారణంబని యడిగిన వార లయ్యా! మేము కవీశ్వరులము మీపయి నొక్క పద్యంబు రచియించి మీ దర్శనమొనర్చి మీ యనుగ్రహం బున సంప్రాప్తంబగు ద్రవ్యముంగొవి మమ్మును తన గుటుంబ మును పోషింపందలంచి యిచ్చటికరుదెంచి పాముచేఁ గఱవం బడి కాలధర్మంబు నొందెనని వార లత్యంత చింతతో విచా రించుచు విన్నవించిన వారల నూరడించి తన యిష్టదైవంబగు వాయునందనుంజూచి ప్రార్థించి తద్వారప్రసాది యగుటచే నా దేవు నుపలక్షించి స్వామీ! లోకంబున నపకీర్తికంటె మర ణం బతిశుభంబని యూర్హు లెన్నుదురు. నన్నాశ్రయించి సం పద లందగోరి ఈకవి యిచ్చటికేతెంచి పంచత్వంబు గాంచె

నిట్టి యపకీర్తి నొందుటకంటె నితనితోగూడ నేనునుం బర
లోకంబున కేగిన బరమసుభం ఒగునని తద్దేవతా చరణ
సమీపంబునం దానొక గండక తైలం దగిలించుకొన నూహిం
చిన తత్పవనతనయుం డతని ధైర్య సాహసానుగ్రహ పరోప
కారాది గుణంబుల కత్యాశ్చర్య మంది, తన కితడని ప్రియ
భక్తుండుగానఁ బ్రసన్నుడై యోచుంఁటినర్యా! నీవిట్టి దారుణ
కృత్యంబు సలుపుట కేమిపని? కాలంబుసమకూడె. అట్టిపని
కీవీ కఠినకార్యం బొనరించుట యుచితంబుకాదు. నీ కేబది
వత్సరము లాయువు కల దిప్పుడేల నీపనియవలంబించెడననిన
నా స్వామిని స్తుతించి దేవా! నీవు నాయం దనుగ్రహించి నా
యాయువులో సగ మీతనికిచ్చి రక్షింపుమని సవినయంబుగా
వేడిన నతని కారుణ్యంబునకు మెచ్చి యా కవిని సజీవితం
జేసి యయ్యాంజనేయమూర్తి యంతర్లితుండయ్యె. నా కవి
నిద్రించి లేచినటుల దిగ్గునలేచి చాలా ప్రౌద్ధైక్యమునని యీ
నలావలం జూచునెడ నతని పరిచారకు లాసేదమయాజి చేసిన
వృత్తాంతంబు విన్నవించిన కవి విని యక్కుత చిత్తుండయి.

ఉ॥ మీది నెలుగు పూర్ణశశి ♦ మేనికళంకముగప్పు క్రిందటన్
రోదుచుచున్న శేషఫణి ♦ రోచులగప్పు సుధాపయోధిలో
నీదెడుకృష్ణుగప్పు పర ♦ మేశ్వరుకంఠముగప్పు కప్పి మా
సేదమయాజి కీర్తి విల ♦ సిల్లెచు దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుచున్

అని నుతించిన నతని కనేక సత్కృతులొనర్చి దిగంత
విశ్రాంత కీర్తి కాంతుండయి సుఖంబున నుండెను.

బందా పరదేశ మంత్రి

క॥ బృందావక లోకంబున

మందారంబుండ నెఱచి మహి కేతెంచెన్

బందా పరదేశియ నా

నందముగా నర్థికోటి కాధారంబై॥

ఈ మంత్రి సకతాన్నదాన దీక్షాదుసంధరుండై యమ రావతి సగ్ధానములో చేరిన యొక యూరి కరణంబై కృష్ణా తీరంబున నుండె. ఇట్లుండ నయ్యమరావతి పురాధీశ్వరుండును వాసిరెడ్డి వెంకటాస్రీనాయుండను రాజు కాశీపురంబుననుంజని నిత్యంబు స్నానమాచరించుచు కొంతకాలము కాశీలోనినసించి విశ్వేశ్వరుని చందంబున నున్న కాశీరాజగు శ్రీమంతునిగాంచి వానికి సాష్టాంగ దండప్రమాణుండయి లేచి తత్పాద పీఠ సమీపంబున కరిగి నజ్రమయంబగు హరి వాణంబును పంచ పాత్రయు కాన్కగా సమర్పించిన నా శ్రీమంతుండు బందా పరదేశమంత్రివిగూర్చి ప్రశంసించి కొంతకడవునకు సెలవొసంగిన మఱల బసకేసింది అటుపిమ్మట నిజరాజధానిజేరి నా రాజ్యంబున నొక గ్రామంబున కరికికోట జేసికొనెడి కరణమిత కీర్తిశాలియగునే యనిచలంచి బందా పరదేశిని అగ్నిపరీక్ష చేయ సమకర్తయియూని యీనాములను నశపంచు కొని యుండెను. అంతట బందా పరదేశమంత్రి పూర్వము నెలనేనన్నదానంబు గావించుచుండ క్రమంబున నన్నియు

నామావశేషంబులైన నింకేమియుగృహంబున లేకుండుటంజేసి
పువ్వులమ్మిన యూరనేక ట్టెలమ్ముటమ స్తరంబనితలంచి యన్న
పూర్ణానతారయగు భార్యయు విశ్వేశ్వరాకాదుడను తానును
నొకనాటిసాయంకాలంబున కాశీకింబోదమని తలచుకొని
యప్పుడ బయలువెడలి క్రోశమాత్రదూరంబుననొకపల్లెగాంచి
నడునజాలక యొకరచ్చసావిడింగాంచి యందుశయనించియుండ
మూడు దినంబులనుండియన్నంబులేక యాకటండస్సి కొంత
మంది పరదేశులు అచ్చోటి కేతెంచి వారిలో వారు పరదేశ
మంత్రీంద్రుని గ్రామంబిచ్చటికి క్రోశమాత్రముననుండు రాత్రి
యామద్వయంబున కేనియునచటికేగితిమేనిమృత్యున్న సంతృప్తు
లమయ్యెదమని యనుకొనుమాట లాదంపతులు లాలించి
యహో యిట్టి కష్టోనులు విననయ్యెనని చింతించుచుండనాతని
యిల్లాలు భర్తగని వీరు మనయూరుజేరక మునుపు మనమే
చేరగల శక్తిగలవారమైయున్నారము మనగృహంబున నిత్యంబు
పచ్చళ్లు రుబ్బుకొను గొప్ప చాపతాతి రుబ్బురో లొకటి
గలదు. దాని నెవ్వరికేని విక్రయించి వీరినిం దృపులంజేసి
రేపకడలేచి పోదమనిన భర్తయు నియ్యకొనియె ఇట్టి
రువుగు గృహంబునకు వేగంబునం జని శ్రీరాముని దలంచి
యారాయి యిరువురిచేతలంబట్టి దొర్లించు నంతకు జానిక్రింద
కొటి సునగ్గంబులచే నిండింపబడిన యొకగోలంబుగాన్పించిన
నత్యంత సంతృప్తాంతరంగులై మనపాలిటి పరమేశ్వరుం డిగ్గా
సంగెనని యనుకొనుచు నుండసంత వారలేతెంచిన వారలను
అన్నదానంబు గావించెను.

పూర్వముకంటె మిగుల టముగా ప్రతి నిత్యము అన్న
దానము గావించుచుండిన సంగతులను శ్రీ వెంకటాద్రినాయు
గారికి తెలియనచ్చినంతనే బందా పరదేశమంత్రిని తన
సంస్థానమునుప్రధాన మంత్రిశేఖరునిగా యుండుటకు నేర్పించు
కొనియుండుటయేగాక, శ్రీ వెంకటాద్రినాయుడు గారుతోగడ
నశపర్చుకొనిన యీనాములును, మరికొన్ని నందల
యకరముల మాన్యంబులను తిరిగి బందా పరదేశమంత్రి
గారికి నొసంగియుండిరి. బందా పరదేశమంత్రిగారు ననేక
దేవాల యారామ కూప నన తటకాది ప్రతిష్ఠలుజేసి కీర్తి
వహించగలిగిరి.

బందా పరదేశమంత్రిగారి గృహనామముచే బందరు
పట్టణము నిర్మించబడ్డది. శ్రీ బందా పరదేశమంత్రివర్కుల
వంశమునందు శ్రీబందా వెంకటసుబ్రహ్మణ్యంగారు, పల్లెవాడ
శివాగు నరసాయపాలెం, కైకలూరుతాలూకా, కృష్ణాజిల్లా.
వీరు నిరతాన్నదాతలు, నందపుట్లు ధాన్యము పండిచు
భూస్వామి, గోమాతలను నందలతరబడి పోషణజేయుచున్న
పోషణకర్త. శ్రీ బందా కనకరాజుగారు బి.ఏ. జిల్లాకోర్టు నేటలు,
లాజర్నల్ ప్రతికాధిపతులు, గుడివాడ. బందా కనకలింగేశ్వరి
రావుగారు, బి.ఏ. బి.యల్., ప్రఖ్యాతిగాంచిన సిసీమా,
ద్రామా నటులు, నీలూరు. శ్రీ బందా భాస్కరరావుగారు,
ఇంపీరియల్ బ్యాంకు మేనేజరు, విజయవాడ. మొదలుగాగల
ప్రముఖులు కృష్ణా, గుంటూరు మండలములయందు గలరు.

52

బండా రు కే త న్న మం త్ర

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలవారి సంస్థానమునందు నొక మంత్రినయ్యడుగావిరాజుగల్గుచూ, ఆ మంత్రిశేఖరుడు నొక భట్టుమూర్తిని పెంచి విద్యాధిసునిగాజేసి పోషించుచుండెను. ఆభట్టుకవీశ్వరుడు కేతనమంత్రినిగాక నితర రాజులను మంత్రులనుగూడ కైవారంబుజేయక నుతింపనని దీక్షవహించెను.

అట్టియెడ ననేక పర్యాయంబులు కృష్ణరాయలును తన్నంత్రియగు నప్పరుసుంగాంచి కైవారం బొనర్చుకుండుటచే నా రాజనకుండా సంగతి గ్రహించి మంత్రింగాంచి ఇదియేమి అప్పా? భట్టులు కయివారంబొనర్చుకుండుట వింతగానున్నది. నీవిట్టి విపరీతం బెచ్చటనైన గంటివే అని యీభట్టైనని యాస్థానంబుననుండువాడో? అనియడిగి యాతని వృత్తాంతం బంతయుం డెలిసికొని యా బండా రు కేతన్న నచటికింబిలిపించి నీ భట్టు నన్నుగని కయివారం బొనర్పడయ్యె నట్టి దురభిమానం బితనియందె కంటిమి. ఇతరులందుం గానమని యడిగిన నా కేతనమంత్రి యతని స్వభావంబట్టిది. కాని గర్వము కాదని విన్నవించిన రాజా భట్టునుంబూచి కయివారం బొనర్చెదవా? లేదా? అని యప్పుగ నాభట్టు బండా రు కేతన మంత్రిని నుతించిన నానోట నితరులెటువంటి వారయినను నే నుతింపనని ఖండితముగా నాడిన నాగ్రహించి నీవుననుబొగడ నుండిన నీ నోటిలో నుడుగు సీసపు మడు పోయించెద ననిన మడు పోయించినను నే నతని పద్యమే చదివెదనుగాని ఇతరుల

నుతింపనని పలికిన రాజప్పుడే సీసముకాపించి యాతని నోటఁ
బోయించునెడ నాభట్టు తన ఇష్టదైనమగు శ్రీరామచంద్రుని
హృదయార విందంబున నిడి బండరు కేతనను నుతించి
నాలుకచే మడుపట్టి

ఉ॥ ఆలముగోన నోడమికి ♦ నన్యవధూఁబులదిన్కు వోమికిన్
మేలిమి కైనఁ జొక్కమికి ♦ మెచ్చినచో వృథగామికిన్
మహిపాలితకీర్తిలోలుడగు ♦ బండరు కేతన నీతిసాటికిన్
నాలుక మడుపట్టెద మనంబున రాముని నిల్పి వేడుకన్.

అని కాగిన సీసపుమడ్డ నోటబట్టి నది శీతలంబై
యమృతోపమానంబయ్యె. అదిచూచి రాజు వెఱుగుపడి
అయ్యా! నీకిట్టి యపాయంబు కావించి నీ మహత్త్వం బెఱుం
గక మూఢత్వంబున నింబుల సలిపితిని. నా యపరాధంబు
సహించి యనుగ్రహంబుచే నాశీర్వాదింపునునియు, నిది ఇనుప
కుతుక గాని చర్మమాంస నిష్ఠిత కంఠంబుగాదు. ఇట్టి మహిమ
నెచ్చటంగనుటయు, వినుటయుగూడ లేదనియు, భట్టుచు
బహు విధంబులఁ గొనియాడి బండరు కేతన మంత్రినిజూచి
నీకవియును నీవును నన్నంగరుణింపుడనిన నామంత్రి యాజ్ఞా
పించిన దానింగయికొని యాసుకవి దీవించి యథా సుఖంబున
నుండెను. కేతన మంత్రింద్రుండును రాజచంద్రునిచే మునుపటి
కంటె నధికంబుగా గౌరవింపబడుచు విశేషవిఖ్యాతిగాంచెను.

5

భారతము రచించిన తిక్కనసోమయాజి

*****

ఉ॥ పంచమ వేదమై పరఁగభారత • సంహిత యాంధ్రభాషఁగా
వించెఁ బదేనుపర్వములు విశ్వ • జగదీత బుద్ధినెన్వఁడ
కాఁగంచన గర్భతుల్యున కఖండిత • భక్తి నమస్కరింతు ని
ర్వంచితకీర్తి వైభవ విరాజికిఁ దిక్కన • సోమయాజికిన్ ॥

మ॥ నరులెల్లన్ నుతియింత్రు తిక్కనకపీంద్రా! విన్నిలన్ “నా
నృషిః కురుతేకాన్య” మటంచు; సత్యమది; నీనుంగల్గె
మార్గంబు స్వర్గరసార్థో భువనంబులందు; బరివారంబెన్న
నందందు స్థానరముల్ జంగమముల్ ;

త్వదీయమగు నైశ్వర్యంబు సామాన్యమే ?

సీ. అంతరిక్షమున గాఢాంధకారమతోడ

నీల మేఘంబులు వ్రేలుచుండఁ

దెరచుండి వెలునడు తెఱవ వేసములట్లు

సాదామినులు మింట సారు సేయఁ

బ్రబలివీచెడు సమీకణతరంగములందు

నాసార మందంఁకు నలమికోనగఁ

బొడలతోఁ దరులతోఁ గుడమియంతయు సమ

స్థితినున్న యట్లుగాఁ జెలుపు మెఱయ

గీ॥ నడచు నభిసారికలును హంతకులుఁ బురము

వెడలుచుండియుఁ బురికిని నడచుచుండి

చోరులునుఁ నిన్నుఁ గానఁగా నేరరనిన

నీ నిగూఢత నెంత వర్ణింతు సుకవి॥

పొ ను గు పా టి వేంకటమంత్రి

- క. ఘనకులమునఁ గొడమిన దు
 ర్మనుజుం డిల నిండ్ముడఁగు పమన మూర్ధ్వముఖం
 బున వెడలి నుంచిదగునా
 విను మవహిత! పొన్గుపాటి వేంకటమంత్రి!
- క. కినుక మెయిఁ దన్నులాడఁగ
 మొనకట్టిన సరియె గుఱ్ఱమున్ గాడిదయున్
 ఘనుఁ డల్పుఁడు సరి యగుదురె
 విను మవహిత! పొన్గుపాటి వేంకటమంత్రి!
- క. బలవంతుఁడు బలహీనుఁడు
 పొలియుదు రిదితప్ప? నల్లపూసలు ముత్యాల్
 దొలఁగుఁగద! మగఁడుపోయిన
 వెలఁదుకనున్ బొన్గుపాటి వేంకటమంత్రి!
- క. జలచరము లబ్ధిఁ బొడమవె?
 జలరాశికి మోదకరుఁడు చంద్రుం డొకఁడే
 కుల ముద్ధరింప నొకఁడే
 విలసద్యశ! పొన్గుపాటి వేంకటమంత్రి!
- క. వలరాచపనికిఁ గాదా
 వెలవెలఁదుక పాన్పు నెక్కవిటాఁడు సహించున్
 జల మేల కార్యవాదికి
 సలసద్యశ! పొన్గుపాటి వేంకటమంత్రి!

౬

ఆంధ్రరాష్ట్ర ప్రధానామాత్య శేఖరుడు శ్రీయుత టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు

భారత నాయకాగ్రగణ్యులశ్రేణి నలంకరించిన మహా యోధుడు. మహాత్మాజి పిలుపు ఆలకించి ఇదంబ్రాహ్మ్య మిదంక్షాత్రం అను భార్గవరాముని కైవడి భారతస్వాతంత్ర్య సమరములోదూకి బ్రిటన్ తుపాకిగుడ్డ అగ్నివర్షమును వక్ష స్థలినినొసంగి దక్షిణభారతదేశమునుంచి బ్రిటన్ ప్రభుత్వమును పారద్రోలిన వీరాధి వీరుడు. ధైర్యోత్తేజాలు, అపార ఆత్మ బలము మూర్తీభవించిన మహాయోధుడు.

ఆ. బ్రతుకవచ్చుగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుగాక లేమి వచ్చుగాక
జీవధనములైన జెడుగాక పడుగాక
మాటదిరుగలేకు మానధనులు.

అట్లుగానే శ్రీ ప్రకాశంపంతులుగారు భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సమరముకు తమ జీవిత సర్వస్వాన్ని ధారవోసిన మహాత్యాగి. కష్టములు లెక్కగొనక కృషి సలుపుచుండు వారే ధీరాగ్రేసరులు. అగ్నితప్తమయినగాని బంగారు వన్నె కెక్కదు. పాలచుదలచినగాని వెన్న రాదు. ప్రసూతి కష్టంబు లనుభవించిగాని సుపుత్రుని జూచుభాగ్యము తల్లికి జేకూరదు. అట్లే కష్ట పరంపరలచేగాని వ్యక్తులు వన్నె కెక్క రాణింపరు. కష్టములు నెన్నివచ్చినను శాంతముతో నెదుర్కొనగలిగిన

నారే ధీమంతులు శ్రీ ప్రకాశం పంతులు గారట్లు భవిష్యద్భాగ్యమును నవభాగత నిర్మాణముపట్ల జేకూర్చుటయందు అగ్నిపరీక్షకులోనైన తేజోమూర్తి దేవప్రజలు వారిపై కురిపించిన అనుంఠితప్రేమవాత్సల్యాదులకు గౌరవపురస్కరంగా ఆంధ్రకేశరి యనుబిరుదమును శ్రీ ప్రకాశంపంతులుగారికి యొసంగియుండిరి.

ఆంధ్రరాష్ట్ర విభజనపట్ల ఆంధ్రేతరులు కల్పించిన చదరంగపు యెత్తులు హనుమంతునిముందు కుప్పిగంతులు సాగనట్లు జేసిన మహా మేధానిని ఆత్మబలము ముందు ఆయుధాలు పనికిరాననిజాతిన వీరాగ్రగణ్యుండు. వృద్ధులెయుండియు జనసత్వములు సన్నగిల్లినను, నిత్యయావ్వనుడు మార్కండేయునినలె శ్రీ ప్రకాశంపంతులుగారట్లు ఆంధ్ర ప్రభుత్వమున ప్రధానామాత్యశేఖరులుగా విరాజిల్లగల్గుచుండెను. విశాల హృదయుడు నిష్కల్మష శిరోమణి, ఆంధ్రులకు కీర్తిదెచ్చిన ఆంధ్రకేశరి, శ్రీయుత టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారి ఋణము ఎవ్వరు దీర్చగలుగుదురు. అట్టి పుత్రరత్నం గన్న ఆంధ్రమాత ధన్యురాలుగాకుండునా ?

చ॥ సలిలవిహారు లిద్దరును । సంతత కానన చారులిద్దరున్
వెలయగ విప్రులిద్దరును । వీర సరాక్రమశాలు లిద్దరున్
బొలుతులడాయువాడొకడు । భూమినిబుట్టెడువాడునొక్కడున్
జెలుపుగ మీకభీష్ట ఫలసిద్ధి । ఘటింతు రనంత కాలమున్
(తా॥ దశావతారములు)

50

భారత ప్రభుత్వ ఉపాధ్యక్షుడు శ్రీ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ

ఆర్వేల అమాత్య శేఖరుల సంశయమును జెందిన విజ్ఞాన నిధి విద్యుత్కాంతితో గూడిన రాధాకృష్ణునినచ్చునునుబట్టియు జనన కాలమునుంచియు ఇమ్మహారత్నము గొప్ప యాధాగ్రే సరుడగునని యూహించి రాధాకృష్ణయను నామంబిడిరి.

ఆ మేధానిధి తన చిగుతప్రాయమునందే ఆంగ్ల విద్య లోను వేదాంత శాస్త్రమునందును సర్వజ్ఞుడుగా వినుతి కెక్కెను. ఆతపస్సంపన్నుని హృదయము అమృతకలశమయమై నొప్పుటచేత జనబాహుళ్యముపట్ల ఆయన ప్రదర్శించు విజ్ఞాన విశిష్టగుణములు ప్రజలను ముగ్ధులుగా జేయగలుగుచుండెను. భారత యుద్ధమున శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునకు ఏ గీతారహస్యము ఉపదేశింపజేసి యుండగల్గెనో ఆ గీతా తత్వశాస్త్రము ప్రాచ్య ఖండవాసుల హృదయములయందు వెదజల్లి ప్రాచ్యఖండ ప్రజలను వ్యామోహింపజేసియుండిన వేదాంత సార్వభౌముడు. భారతరాయబారిగా నేర్పడి సోవియెట్ రష్యా ప్రభుత్వముతో ప్రపంచ శాంతి వాతావరణమునకు సుముఖులుగా సోవియెట్ ప్రభుత్వంను యొనర్చజేసిన రాజకీయతత్వ వేత్త. ఖండఖండాంతరములయందుగల విశ్వ విద్యాలయములోని విద్యార్థులకు విజ్ఞానతేజఃపుంజము వెల్లివిరియునట్లు, వాక్యామృతము గావించిన రాజ్యాంగనిపుణుండు అట్టి రాజ్యాంగనిపుణుండు భారత ప్రభుత్వ ఉపాధ్యక్షపీఠము నలంకరించుటచే అంధ్రమాత నుప్పొంగుచున్నది.

శ్రీయయిత భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు మధ్య ప్రదేశ్ గవర్నరు.

.....

మహాత్మా గాంధీజీకి మంత్రిమణియై నెనలేని యశ
శ్చంద్రికలగు నిలయమై భారత వీరులలో అగ్రగణ్యుడై
కాంగ్రెస్ సభలలో మేటియై కాంగ్రెస్ తీర్మానములు ఒక
ద్బందీతో అమలుజరిపించిన ధీశక్తితోమణి. భారతదేశములో
భాషారాష్ట్రములు నేర్పడుటకు ప్రథమముననే పూనుకున్న
మహామేధానిధి. హాస్యోక్తులతోను, చమత్కారంతో మనో
జ్ఞంగా అద్భుతమైన నూతనోత్తేజం అంకురించు ఉపన్యాస
వాహినితోను యువకులనందరిని తీర్చిదిద్దడానికి మహోచ్చ
స్థితిని ఆర్జించిన ఉజ్వల మేధానిధి. సత్ప్రవర్తన, ఆత్మసైగ్యం
పుష్కలంగా నేర్పడి యుండిన పురుషుడు.

ప్రప్రథముగా బందరులో ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాలను,
ఆంధ్రా బ్యాంకును, ధీమాసంస్థలు, సహకార సంస్థలు మొద
లగు అమోఘమైన ఉద్యమములను నెలకొల్పి బ్రిటనుప్రభుత్వ
మును భారతదేశమునుండి తర్లొప్పజేయగలగిన శ్రీ పట్టాభిగారి
పట్లను దశరథ తనయుడైన శ్రీరాముని యెడలను నిరువుగలో
నెనరిపట్ల నే న్యత్యాసములు నానవచ్చుచున్నవి. శ్రీరాముడు
క్షత్రియ వంశమునాడు. రాజ్యమేలిన రాజు. శ్రీ పట్టాభిగారి
మూలపురుషుండైన భోగనామా మాత్యుండు, రాజ్యమేలుట

చేత భోగరాజుయని గృహనామము పట్టాభిగారిపట్ల జెప్పబడినది. శ్రీరామునినామగోత్రము, శ్రీ పట్టాభిగారి నామగోత్రము నొకటిగా నేర్పడి ఉభయులు ఏకనామ సగోత్రీయులుగా యుండగలిగిరి. శ్రీ పట్టాభిగారు సంస్థాన ప్రజాసమూహముతో దండువెడలి సంస్థానాధీశుల రాక్షసకృత్యములను దునిమాడిన శ్రీరామావతారుడు. శ్రీరామునికి రాజ్యపట్టాభిషేకము జేయవలెనని దశరథుడు దలపెట్టగా ఆ రాజ్య పట్టాభిషేకముకు విఘ్నము సంభవిల్లగలిగినది. ఆలాగుననే భారతజనకుండైన మహాత్మాగాంధీజీ శ్రీ పట్టాభిగారికి రాష్ట్రపతిగా పట్టాభిషేకము జేయవలెనని దలపెట్టగా ఆ రాష్ట్రపతి పట్టాభిషేకముకుగూడ శ్రీరాముని పట్టాభిషేకమువలె విఘ్నము గాంచగలిగినది.

దశరథుని అనంతరము శ్రీరాముడు రాజ్య పట్టాభిషేకమునొందినట్లుగా భారతజనకుండైన గాంధీజీ అస్తమించిన నెనుక పట్టాభిగారట్లు జయపురమున రాష్ట్రపతిగా పట్టాభిషేకము నొందగలిగియుండెను. శ్రీరాముడు శ్రీ పట్టాభిగారిపట్ల ప్రతిఫలించుచుండుటచేత నేగవర్నరుషీతమునునాగపూరునందు శ్రీ పట్టాభిగారు నలంకరించగలిగి యుండిరి.

ఆంధ్రమాత అనుంగతనయులు భారతదేశ రాజ్యపాలన యొనర్చుచుండుటచేత ఆంధ్రదేశము మితిలేనిఆనందము నొందుచున్నది.

శ్రీయుత ప్రతిపాటి సత్యనారాయణగారు మద్రాస్ హైకోర్టు న్యాయమూర్తి

విద్యా వినయ సద్గుణములచే గీర్తి వెదజల్లుచు, మాచకసమూహమునను గల్పితమైన నెనలేని కీర్తి విరాజిల్లు విద్యతులకుంబమగు ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల వంశమున శ్రీ ప్రతిపాటి సత్యనారాయణగారు జన్మించిరి. పువ్వు పుట్టగనే పరిమళించునను ఆన్మోక్తి ననుసరించి వారి వారి భావించునాత్మ్య చిహ్నములు, బాల్యమునందే గోచరించుచుండును. అట్లనొక్కొక్క వంశమునందు నొక్కొక్కరు జన్మించి తమ తమ వంశోన్నత్యంబును జూచుచుందురు.

శ్రీ సత్యనారాయణగారి జననీ జననము మహా తపో ధనులు. బ్రహ్మతేజస్సుతోగూడిన తమ ముద్దు తనయునకు సత్యనారాయణయను భగవన్నామమును ధరింపజేసియుండిరి. శ్రీ సత్యనారాయణగారు పిన్ననాటనే విద్యాభ్యాసమునకు గడంగి విశ్వవిద్యాలయములలో విద్యాభివృద్ధిగాంచుచూ పట్ల భద్రుడై న్యాయవాది పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడై న్యాయమూర్తి పీఠముగైకొన్న దేవాంశ సంభూతుడు. దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ జేయుచుండిన అనుంతిత ధీశాలి. శ్రీరామచంద్రుని వింటినారీ చప్పుడుకే రాక్షసమూకలన్నియు పలాయనమై పట్ల న్యాయమూర్తి శ్రీ సత్యనారాయణగారి ఎదుట అవినీతివ్యూహములు దూదిపింజములవలె గాలి కెగిరిపోనగుచున్నవి. అసమానశౌన్య ధైర్యములచే ధర్మా ధర్మ విచక్షణతో మార్తాండునివలె న్యాయమూర్తి పీఠమున శ్రీ సత్యనారాయణగారు విరాజిల్లు గలుగుచుండిరి. శ్రీ సత్యనారాయణమూర్తియొక్క గుణశీల సంస్కృతులే, శ్రీసత్యనారాయణగారిపట్ల ప్రతిఫలించుచున్నవి.

దేశోద్ధారక శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు

పంతులుగారు

శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని నామముచే నిరాజిలు కృష్ణా మండలమునుజేందిన యలగురు అగ్రహారము, దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావుగారి జన్మస్థానము. శ్రీ పంతులుగారియొక్క యశోధనము దశ దిశలను వ్యాపింపజేయుటకొరకు పంతులు గారి అదృష్టచక్రము పంతులుగారిని బొంబాయి పట్టణమును తిరించుకొని పోగలిగినది. బొంబాయి పట్టణమున మందులు వ్యాపారముజేయు విలియం అండ్ కో, షరోపాదేశస్త్రుడు తన వ్యాపారములపై మేనేజరుచదవి శ్రీపంతులుగారికి యొసంగెను కొన్ని నాళ్ళకు విలియందొర తన మాశృదేశమును నడుచెంచు నపుడు తన మందులషాపు వ్యాపారము శ్రీ పంతులుగారికి ప్రేమపూర్వకముగ నర్పించగలిగెను.

అటుపిమ్మట శ్రీ పంతులుగారి కుశాగ్రబుద్ధిచే నొక మందును గనిపెట్టి ఆ మందుకు అమృతాంజనము నామం బిడిరి. ఆ అమృతాంజనముయొక్క ఆమోఘగుణము నస్తు ప్రదర్శనములయందు శేషముప్రతిభనుజగత్తుకుచాటబడుటయే గాక శ్రీ పంతులుగారికి అమృతాంజనమే భాగ్యరేఖయై వెల్లివిరియ గురియుచున్నది.

ఆంధ్రులు ఆంధ్రరాష్ట్రము బడయుటకు ఆంధ్రపత్రిక ముఖ్యానసరమని, శ్రీ పంతులుగారు సంకల్పించుకొని బొంబాయి పట్టణమునందు ఆంధ్ర వారపత్రికను 1907 వత్సరమున స్థాపించగలిగి ఆంధ్రప్రజలలోని నిద్రాణమైన శక్తులను

మొక్కొల్పి ఆంధ్రులను ప్రపంచానికి శంఖము పూరించినది దేశోద్ధాగనుడే ఆంధ్రేతరులు ఆంధ్రులగుజేయు దుశ్చర్యలను ఆంధ్ర ప్రజాహృదయాన్ని ఆకర్షింపబడుటకు పల్లె పల్లెలను పొట్ట పొట్ట సౌకర్యము లొనగూర్చి పోవెనని దేశోద్ధాగనుడే. బొంబాయి నగరము ఆంధ్రదేశముకు దూరముని శ్రీ పంతులు గారు దలంచి ఆంధ్రపత్రిక కాన్పస్థానము 1914 వత్సరమున మద్రాసు పట్టణమునందు నెలకొల్పి ఆంధ్ర వైదిక పత్రికగా స్వీకరించి మద్రాసు నగరములో ప్రచురించు దిన పత్రికలచందా కంటే తక్కువ ఖరీదుతో ఆంధ్రవైదిక పత్రిక నడుపుచుండుట చేత కొన్ని వేలు దండుగలు ఆంధ్రవైదికపత్రికకు వచ్చుచుండుటయు ఆవచ్చినదండుగలు అమృతాంజన ఛానముచే సరిగిర్చుటయు జరిగెను. నటుపిమ్మట ఆంధ్ర పత్రిక వెల హెచ్చుజేయుటచే ఆంధ్రపత్రికకు ఆదాయము పెద్దది క్షిప్రమగిరిగిచది. ఆంధ్రదేశము నందు ఏ ధర్మసంస్థ స్థాపించి యుండినను ఆ ధర్మసంస్థకు దేశోద్ధాగనుని సహాయసహకారము బహుమతి ధర్మసంస్థ లేనేలేదు.

దేశోద్ధాగనుడు కాంగ్రెసునభ్యుదయకాక కాంగ్రెసునర్హులగు కమిటీసభ్యులుకాదు. కాంగ్రెసు నర్హులగు కమిటీ సభ్యులు శాసనోల్లంఘనోద్యమ తీర్మానములు ఆంధ్రపత్రికలో ప్రచురించుట చేత రాజగ్రోహమునినెంచి ఆంధ్రపత్రిక గురించిన దేశోద్ధాగనునిచే బ్రతుకు ప్రభుత్వము కొన్ని వేలు ధరగాను. కట్టించుకొనగలిగినది. అటుపిమ్మట కాంగ్రెసు నర్హులగు కమిటీ క్విట్ ఇండియా తీర్మానమును గావించెనని కాంగ్రెసునర్హులగు కమిటీ సభ్యులందరిని, శ్రీ దేశోద్ధాగనుని జైలుకు బ్రతుకు ప్రభుత్వము పంపియుండెను. దేశ సేనాపతియగు కనుహద్దొప్పాదయుకు మృతువాక్య గంధీకుడు త్యాగధనుడు ఆంధ్రదేశ సాక్షాగ్యముకు

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణానికి, ఆంధ్ర ప్రాభవాన్ని జగత్తునూ
 చాటిన దేశోద్ధారకుడు జైలుశిక్ష ననుభవించుచుండు రోజు
 లలో ప్రజాసమూహము ప్రతినిత్యము జైలుకడకు నగుదెంచి
 శ్రీ పంతులుగారికి పండ్లు ఫలహారములు మరికొన్ని తినుబడి
 వస్తువులు బుట్టలలో నిమిడ్చి దేశోద్ధారకునికి కాన్కగా నర్పిం
 చుటయు ఆ పండ్లు ఫలహారములు దేశోద్ధారకునితోపాటు
 ఇతర ఖైదీలుగూడ నిత్యము సేవించుచూ రాజభోగముతో
 శ్రీ పంతులుగారినిడను సుఖముబడయుచుండు! ఖైదీలు తమతో
 పాటు కొంతకాలము దేశోద్ధారకుని జైలులో యండవలెనని
 వలంచుటజూడ ధర్మరాజు కించెత్త అన్యతముపలికెనని యమ
 లోకముకు ధర్మరాజును దీసుకొనిపోబడినపుడు యమ బాధలు
 ననుభవించు పాపులు, ధర్మరాజు తనవుయందుగల సుగంధము
 లచే యమ బాధలుదొలగి ధర్మరాజును యమలోకమునయుండ
 వలెనని అక్కడ పాపులు కోరిన కోర్కెలుగా దేశోద్ధారకుని
 పట్ల జైలు ఖైదీలు అట్లు దలపోసి యుండగలిగిరి.

దేశోద్ధారకుడు జైలును వెళ్లకపూర్వము ప్రతి నెలకు
 వచ్చేఆదాయము దానధర్మముల వ్వగైరాలకు శ్రీ పంతులుగారు
 వినియోగపన్నుచుండిరి. జైలుశిక్షను ననుభవించి శ్రీపంతులు
 గారు మద్రాసుపట్టణమునకు నగుదెంచినపుడు ఆంధ్రపత్రిక
 వ్యగైరాలవల్లవచ్చిన ఆదాయము ఘోషారు లక్ష రూప్యముల
 ధనమును శ్రీ బాగుమందిరమున నిల్వజేయగలిగిరి.

ఆంధ్రదేశాన్ని విజ్ఞానవంతముగా జేయగల్గినది దేశో
 ద్ధారకుడే. అట్టి విజ్ఞానవంతులు ఆంధ్ర మహాజనులగుట
 చేతనే బహుజన నాయకత్వమని ఆంధ్రులకు గాంధీజీ నామ
 కరణమొనర్పియుండెను.

పింగళి సూరనామాత్యుడు

***

కళాపూర్ణోదయము, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము, రాఘవ పాండవీయము మొదలగు గ్రంథములను రచించిన మహాకవి.

ఉ॥ పింగళి లింగమంత్రివరు బిడ్డకు సూరనకుం బదాబు రే
ఖింగల కారితకే వలచి కైవసమయ్యెను రాజ్యలక్ష్మి దా
బంగరుకామకుంచెలును బల్లకియు న్నొవలైన యాత్మ స
ర్వాంగ సమృద్ధితోడ సిరికంబుజ రేఖల ప్రేమ వింతయే॥

తే॥ సూరవిభుడైన పింగళి సూరవిభుని
దొరయ బోడోరుడలవేల్పు దొరయకాని
యతనిదానము సిరికిని యతనిదాన
మరులప్పుడు దాన సమర్థులెరి.

క॥ సూరయమంత్రికి గలిగెను
సూరయమంత్రియ యనంగ సుతరత్నము క॥
శీరవమున కెందును గం
శీరవము జనించునట్టి నియమము దోపన్.

ఆ పింగళివంశమునందు అఖిలభారత సాహిత్య పరిషత్ శిష్టసభాసభ్యులు, ఆక్షాశవాణి వైజ్ఞానిక కార్యవిధాన నిర్ణేతలు విశ్వకళాప్రపూర్ణులు, ఆచార్య శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతకవిగారు ఆంధ్రభాషా సాహిత్యైన్నత్యమును దిగ్విగంతముల వ్యాపింప జేసి తమ వంశము కీర్తి కౌముదికి నివిగుణీకృతము జేయు ప్రతిభావంతులు. వీరిది విజయవాడ కృష్ణా మండలము.

ఆ పింగళి వంశమునందు భగవత్ భక్తిపరులైన శ్రీ వేంకటా
కృష్ణయామాత్యుండును, శ్రీమతి వెంకమాంబయను దంప
తులు గలరు. ఆ దంపతుల పుణ్యవశమున వారికి తనయు
డుదయించగా విష్ణుమూర్తికి శిష్యుడై యుండిన శేషుని
నామమును తమ ముద్దుబిడ్డను ధరింపజేసియుండిరి.

తల్లి దండ్రులు తమకు పెట్టిన భగవత్ నామమును
శ్రీ శేషగిరిరావుగారు గుర్రెరిగి యశోధన్వానకొరకు వైద్య
విద్యాలయములకేగి వైద్యవిద్యాభ్యాసముయొనరించి పట్టములు
బడసి ఆరోగ్యహీనులైన ప్రజలకు అమృతమునొసంగి ఆరోగ్య
వంతులుగా జేయుచుండిన శిరోరత్నము తల్లిదండ్రులు తమకు
పెట్టిన దైవనామమును కళంకము జేసినిన్నని వైవాంశ సంభూ
తుడు. బీదలపాలిట కల్పనృక్షము. ఆర్తజనులకు ఆపద్బాంధ
వును. ఆంధ్రమాతకు అనుంగుతనయుడు. అమృతరాశియ
దుద్భవించిన ఆదిశేషుడు. శ్రీ శేషగిరిరావుగారి మందిరము
గాంచిన శ్రీదేవికి నివాసమని స్మరించగలకు. శ్రీ శేషగిరిరావు
గారిని గుడిచాడ. కృష్ణా మండలము. డాక్టరు శేషగిరిరావు
పంతులుగారి ప్రథమ సోదరు శ్రీ సీతాపతిరావుగారు కరణము
గ్రామాభరణమను విలేజి ఆఫీసరు. స్వితీయ సోదరుడు శ్రీ
సత్యనారాయణగారు కాంగ్రెసు సభ్యుడు. శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన
మలంకరించిన కాంగ్రెసు ఛీరుడు. శ్రీ శేషగిరిరావుగారి పిన
తండ్రిగారైన గుటుంబరావుగారు ఆరితేరిని ప్రభుత్వఉద్యోగులు
శ్రీ గుటుంబరావుగారి తనయులు ప్రభుత్వపాలనయందు గౌరవ
యుద్యోగులుగా యుండిరి.

శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణరావు పంతులుగారు

హైదరాబాదు ప్రధానామాత్యశేఖరుడు.

***

అక్కన్న మాదన్నమంత్రిశేఖరుల వంశముననుజేందిన అమాత్యశేఖరుడు. రజాకార్ల హయాములో శ్రీ పంతులుగారి శక్తి సామర్థ్యాలు వెల్లడించి ఊణ ఊణము నుదయించు కిష సనుస్య వైపరీత్యములను దరికిజేరనివ్వకుండా ప్రజలను రక్షించుటయందు అసమాన శౌర్య ధైర్యములతో రజాకార్లను వెంటాడి జనబాహుళ్యాన్ని కరుణాకరహృదయముతో రక్షణ జేయించియుండిన ప్రజా రక్షకుండు.

హైదరాబాద్ కాంగ్రెసు సభ్యులలో అనంత కీర్తి వహించిన ప్రతిభాశాలి. నాలుగైదుభాషల విద్యలయందు ప్రవీణతవహించిన విద్యస్మహామహుడు. న్యాయనాదిపరీక్షలో ప్రతిభగావించిన న్యాయశాస్త్ర కోవిదుడు. కవిత్వమునందు పేరెన్నికగన్న కవిసాహిత్యభాముడు. సచ్చిలము సత్ప్రవర్తన యందు సఫలీకృతముదాల్చిన సత్యచారితుడు బీదసాదలకు భూములనొసంగజేయించియుండిన ధార్మికచక్రవర్తి. సంస్థాన ప్రజలను కన్నబిడ్డలనలె ఆదరించి చిరాయశస్సునాజ్ఞించిన సచివోత్తముడు.

బుద్ధిబలముతో బృహస్పతికి తుల్యుండైన శ్రీ పంతులు గారు విశాలాంధ్ర నిర్మాణముకు గట్టి పునాదులు నిర్మించి భారతదేశములో మహాన్నతస్థానముగా విశాలాంధ్ర విరాజిల్లుటకుశర వేగముతో కార్యనిర్వహణ నేర్పాటులనుగావించి ఆంధ్ర మహాజనుల కోరికలను సఫలీకృతము జేయగల్గుచుని ఆంధ్రమాత దలంచుచున్నది.

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు

ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల సంశమునఁ దుద్భవించిన యుగపురుషుండు. ఆంధ్రదేశమునందు ప్రప్రథమముగా సంఘ సంస్కరణకుబూని వితంతువులైన బాలికలకు బ్రహ్మసమ్రాజ మతముతో వివాహములు జేయించిన ఆంధ్రపితామహుడు. అచంచల దీక్షావ్రతముతో స్త్రీ సమాజముల స్థాపించ జేయ గలిగి ఆంధ్ర నారీలోక పురోభివృద్ధికి ఆచంద్రావళిముగ పునాదులు నిర్మించిన మహామేధానిధి. మత సంస్కరణపట్ల వర్ణ భేదముల నంతరింప జేయుటకొరకు ఏటికి ఎదురీది పూర్వాచార సాంప్రదాయకములను పారద్రోలి బాల వితంతువులకు పతిభిక్ష పెట్టిన భాగ్యశీలుడు. వేశ్యా సంఘములో కన్నెరక ఆచారములను పునాదివేళ్లతో బెరకివైచి వేశ్యా సంఘముకు గౌరవ ప్రతిష్ఠలు గాంచజేసిన మహావీరుడు. సంఘ సంస్కరణ ప్రతికూల ఘటనా ఘటికులను సాధించుటకు సీరత్వముదాల్చి ప్రజల హృదయములలో నూతన వికాసమును చేచ్చుటకు పత్రికలు, గ్రంథములు, దేశముపై విరజల్లి దేశప్రజలను విజ్ఞాన హృదయులుగా చేయగలిగిన దీనజన బాంధవుడు. ఆంధ్రలోకము కొరకు ఆ ధీరవ కేణ్వండు రచించజేసియుండిన ప్రహసనాలు, ప్రబంధాలు, నాటకాలు, నవలలు కవీశ్వరుల జీవితగాధలు గాగల పెక్కు గ్రంథరాజములను శ్రీ పంతులు గారు స్వశక్తి ప్రతిభానంతముచే రంజింప జేయగలిగి ఆంధ్ర ప్రజల ఆదరణావృద్ధి గాంచగలిగిన యశస్సు చంద్రుడు. అట్టి యశస్సుచంద్రునిగన్న ఆంధ్రమాత ఎంతటి ప్రతిభాశాలియో ఎంతటి కీర్తిశాలియో లోకమే నిర్ణయ మొసంగగలదు.

శ్రీయంత ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు

బారిష్టరు, శారదానికేతనము - గుంటూరు.

యే మహాత్ముడు తన నైపుణ్యముచే నైశ్వర్యము సద్వినియోగపఱచెనో యే పుణ్యత్ముడు పరోపకారమును దీక్షబూని అనాధులైయుండిన స్త్రీసంఘముకు జననీ జనకుడై అన్నవస్త్రము లొసంగి, తమ కన్నబిడ్డలవలె ముద్దు మురి పెములతో ఆదరించి విద్యా విజ్ఞానములతో ప్రవీణులుగా జేయించుటకు కళాశాలలను నెలకొల్పియుండెనో ఏ తపోధనుడు సీతా, సావిత్రి, దయమంతి మొదలగు భారత నారీమణుల స్వయంవరమువలెనే శారదా నికేతనమున నిత్య కల్యాణము పచ్చని తోరణబులతో ప్రతినిత్యము కన్యాదాసములు కావించగల్గుచుండెనో ఆ ఆంధ్ర జనకుడు నెంతటి ధన్యుడో.

ఏ నక్షత్రమందు జన్మించిన యశస్కాముడో ఏమని దలంచనగును. ఆకాశముకు రవియు, రాత్రికి జంగ్రుడును, కాసారముకు బద్మములు ప్రకాశవంతములు. అట్లే ఆంధ్ర దేశమున ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ ఉన్నవ దంపతులట్లు శ్రీ శారదా నికేతనమున విరాజిల్ల గల్గుచుండిరి. శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ దంపతుల నామవిశేషము ఎట్లుగా నేర్పడి యున్నది. లక్ష్మీ అన విష్ణుమూర్తి భార్య. నారాయణ అన విష్ణుపు. పాలసముద్రమునందు పవళించిన శ్రీ మహావిష్ణుపు నామముగలిగిన దేవాంశసంభూతుడు. అట్టి భగవన్ నామము గల చక్రధరుండగుటచేతనే దేశ దేశములందును పూజలంది గలిగిరి.

డాక్టరు తెన్నేటి చలపతిరావుపంతులుగారు

విజయవాడ పురపాలకసంఘ చైర్మన్.

దేశము నుద్ధరించుటకు తమసర్వస్వము త్యాగమొనర్చి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు నందిన ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ చలపతిరావు పంతులుగారు జన్మించిరి. ప్రజాసేవపట్లను, మనోధైర్యమునందును, ఉత్సాహము నెడలను, సత్ప్రవర్తన లోను యప్రతిమానతేజోవంతుండై వన్నెగాంచిన శ్రీ చలపతి రావు పంతులుగారిని చైర్మన్ గా విజయవాడ పురపాలక సంఘము జేయగలిగినది. విద్యుత్కాంతి దీప తోరణంబులతో నొకవైపును, విజ్ఞాన క్షీరంబులు యొసంగు గ్రంథాలయములు మరియొక వైపునను, ప్రజలను దానశోదముకు మంచినీటి పంపులు వేరొక వైపునను, మృదువులై నేర్పడియుండిన రాజ బాటల సమూహముతో పట్టణము శోభాయమానముగా విరాజిల్ల గల్గుచున్నది.

శ్రీ పంతులుగారు తమ వక్రత్వసామర్థ్యముచే ప్రజలను యానంద పరవశులగునట్లు ఉపన్యాస పరంపరలు కురిపించు చుండెడి నుహమేధావి. మద్రాసు రాజధాని పురపాలక సంఘానికి సంఘాధ్యక్షుడుగా శ్రీ చలపతిరావు పంతులుగారిని ఎన్నుకోగలిగియుండిరి. విజయవాడ పట్టణము అత్యున్నత ప్రతిభగాంచుటకు శ్రీ చలపతిరావు పంతులుగారి కుశాగ్ర బుద్ధియేయని నిరూపింపబడినది. శ్రీ పంతులుగారు ప్రజాసేవ జేయుటకు వైద్యాలయమునిర్మించి ఆరోగ్యహీనులైన ప్రజలకు ఔషధములయొసంగి ఆరోగ్యవంతులుగా జేయుచుండిన ధర్మ శాలి. బీదలపాలిట కల్పనృక్షము. ప్రజల సౌభాగ్యాలు ఇనుమడింపజేయుటకు గట్టిపునాదులు వేసిన మేటిధీరుండు.

శ్రీ బలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుపంతులుగారు

ఇంపీరియల్ బ్యాంకు మేనేజరు, నంద్యాల.

సౌందర్యము స్వాదా ఆనందదాయకము. శిలలయం
దమూల్య రత్నంబులును ఋతువులయందు వసంత ఋతువును
రాత్రులయందు షోడశకళా పరిపూర్ణుడైన చంద్రుడు నాహ్లాద
కరంబులు. అట్లే మానవులయందు దేశభిక్షానులు రాష్ట్రాభి
మానులు, కవిసార్వభౌములు, రాజనీతి విజ్ఞానధనులు,
ధార్మిక చక్రవర్తులు, పండితశ్రేష్ఠులు స్వాదా శోభాయ
మానముతో విరాజిల్ల గలుగుచుండును.

అట్టి శోభాయమానముతో విరాజిల్లు పండిత శ్రేష్ఠుండును
విజ్ఞాన దురంధరుండైన శ్రీ హనుమంతరావు పంతులుగారు
భారతాది గ్రంథరాజములను జదివి నవరత్నము లొలుకు
అమూల్య మాధుర్యములతో అర్థ తాత్పర్యములు దెల్పి ప్రజ
లను ఆనందసాగరములో ముంచెడి భక్తాగ్రేసరుండు. గ్రంథ
పఠన ఉత్సాహున్ని రేకెత్తించి ప్రజల ఒళ్ళు జల్దరింప జేయ
గలిగిన మహామహుడు. శ్రీ హనుమంతరావు పంతులు
గారి తనువు సునర్ణముచే నిర్మితమైన సౌందర్య విగ్రహము.
ఆ సౌందర్యమూర్తి వాక్యములే ప్రజలను దిగ్భంతులుగా
జేయబడుచున్నవి. శ్రీ ఆంజనేయుని సంగీతమును రాళ్ళు గాగి
నట్లునలెనే శ్రీహనుమంతరావు పంతులుగారి గానవిషయమును
శిలలు కరగునని భాషించగలుగుచుండును. శ్రీ ఆంజనేయుని
గోత్రనామములు శ్రీ హనుమంతరావు పంతులుగారి గోత్ర
నామములు నొకటిగా నేర్పడి ఉభయులు ఏకనామ సగోత్రీ
యులుగా విరాజిల్ల గల్గుచుండిరి.

సీ॥ ఇల గొండ వీటిలో
వెలయు ప్రధానుండు
భవ్యుండు బలభద్ర
పాత్రఘనుడు

అట్టి కొండవీటిసీమను పాలించిన అమాత్య శేఖరుని
వంశమునందు మహాతపోధనుడైన హనుమంతురావుపంతులు
గారు జన్మించి ఆబలభద్రపాత్రుని వంశము తరింపజేసియుండిన
పావనచరితుండు.

— (౦) —

అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారు లార్వేలవారు
కల్పక బలికర్ణకల శార్ణవోదీర్ణ వితరణోదారు లార్వేలవారు
సజ్జనస్తవనీయ సతతనిర్వాజహరి పరోపకారు లార్వేలవారు
ఘన దుర్లుభస్వామికార్యనిర్వాహణ ప్రవీణలార్వేలవారు

వినుతగర్వాపహారు లార్వేలవారు
లట్టి యార్వేలవారిగో నలఘుకీర్తి
వెలయు శ్రీవత్స గోత్రారవిందహేళి
మహిత గుణశాలి వల్లభామాత్యమాళి.

శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుపంతులుగారు 73

విజయవాడ.

—o—o—o—

దేశములోని మహాత్కార్యములను సాధించి అఖండ విజయాన్ని గన్న అమాత్యశేఖరుల వంశమున శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుపంతులుగా గుడ్బించిరి

శ్రీ పంతులుగారు గొప్ప న్యాయవాదియై యుండి, కాంగ్రెసు సభ్యులై శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమును సందర్శించిన ధీరోత్తముడు. శాసన సభలలో పెక్కు కాలము ప్రజాసేన జేసి, ప్రజలకు మహోపకారము జేయించి యుండిన సాధు శీలుడు. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ సిండికేటు సభ్యులుగా యుండి ప్రేంచిదేశము, అమెరికా రాష్ట్రములగూర్చి గ్రంథములు వ్రాసియుండిన పండితవర్ణుడు. విజయవాడ పురపాలకసంఘముకు చైర్మన్ పదవిని స్వీకరించి విజయవాడ పట్టణ మభివృద్ధికి, నిరంతరము సేనజేసి విజయవాడ ప్రజల అభినందనములు గైకొనగలిగి, లక్షలకొలది ద్రవ్యముతో నిర్మింపబడిన విజయవాడ మార్కెట్టును శ్రీ కాళేశ్వరరావు మార్కెట్టుగా నామము వహింపబడిన ప్రజాబంధవుడు.

పెండ్లి అయిన పురుషులు, తమ ధర్మపత్నులను విడిచి నాడి మరియొక స్త్రీని వినాహము తమ యుష్టప్రకారము జేసుకొన గూడదని, చట్టములు జేయించి స్త్రీ సంఘముకు అమోఘమైన ఉపకారములు జేయించి చరితార్థుడైన పానన చారిత్రుడు. విశాలాంధ్ర నిర్మాణముకు కంకణము ధరించి ఆంధ్రమాతను ధన్యురాలుగా జేయుటకు పూనుకొన్న దివ్య మంగళ స్వరూపుడు.

శ్రీ తుమ్మలపల్లి హరినారాయణ పంతులుగారియొక్క వంశము, విజయవాడ.

—o—o—o—

అఖండకీర్తించే విరాజిల్లు అమాత్య శేఖరుల వంశమున
శ్రీ హరినారాయణ పంతులుగా రుద్భవించిరి.

శ్రీ పంతులుగారు డాక్టరు పరీక్షతో నుత్తీర్ణుడై జిల్లా
డాక్టరుగాయుండి ప్రజాసేవజేసి యుండిన భాగ్యశాలి.

ఆంధ్రుల భాగ్యోదయానికి లక్షలకొలది ధనమును
ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమునకు కానుకగా నొసంగి యుండిన
ధర్మమూర్తి. విజయవాడ పురమందిర నిర్మాణముకు వేలను
వేలు ద్రవ్యము యొసంగి యుండిన, ధన్యాత్ముడు.

శ్రీ హరినారాయణపంతులుగారి సతీకర్తమైన అన్న
పూర్ణాదేవిగారి నామముచే అన్న సత్రము విజయవాడ పట్టణ
మున నేర్పరచి బీదబ్రాహ్మణులకు విద్యలు జెప్పించుచుండెడి
త్యాగశీలుడు. లక్షలకొలది ఖర్చుపెట్టి కట్టబడిన అన్నపూర్ణా
దేవి అన్నదాన సత్రము ఆచంద్రారకముగా విరాజిల్లు బడు
టకు ప్రతి సంవత్సరము షుమారు మూడువందలు ధాన్యపు
బస్తాలు ఆదాయము నచ్చు వలివర్తిపాడు గ్రామములోని 23
యకరముల మాగాని భూమిని ఆ ధర్మసంస్థపేర దఖల్ న్రాసి
ట్రస్టీలపాలన నేర్పించిన ధార్మిక చక్రవర్తి.

శ్రీ తుమ్మలపల్లి జగన్నాథపంతులు బి. ఏ. బి. యల్.
హైకోర్టు వకీలుగారు, భూస్వామి, విజయవాడ.

శ్రీ తుమ్మలపల్లి కామేశ్వరావుపంతులుగారు గుడివాడ
శ్రీ పంతులుగారు అపారమైన ఆంజనేయభక్తులు. గుడివాడ

పట్టణమునందు, వేలకు వేల ధనమును, హెచ్చించి, శ్రీ ఆంజనేయస్వామికి గుడి, గోపురంబులను నిర్మింపజేయించి శ్రీ ఆంజనేయస్వామికి, ఆదాయము వచ్చుటకు, షుమారు, లక్షరూప్యములు, విలువజేయు భవనములను, నిర్మించి, ప్రతి నెల, ఆభవనముల పైనవచ్చు వరుమానమున్నూ షుమారు, నలుబదివేలు విలువగల మాగాని భూమిని శ్రీ ఆంజనేయ స్వామివారిపేర వ్రాసించి కీర్తి వహించిన సధర్మమూర్తి. శ్రీ క్షామేశ్వరాపు పంతులుగారి తనయుడైన శ్రీ తుమ్మలపల్లి కుటుంబరాపు పంతులుగారు గూడ, తమ తండ్రిగారు జేయించియుండిన శ్రీ ఆంజనేయస్వామి కోవెల గోపురప్రాకార ముల పట్ల భక్తిశ్రద్ధలతో సేవజేయుచూ, పూర్వము కంటె హెచ్చు ఆదాయమున్నూ, శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారికి లభించ జేయుచున్న అమాత్యచూడామణి, గొప్పధనవంతులు, గొప్ప భూస్వామి. శ్రీ తుమ్మలపల్లి వెంకటనారాయణ పంతులు గారు, ఇన్ కంటాక్సు ఆఫీసరు, భూస్వామి, విజయవాడ. వారి సోదరుడైన శ్రీ తుమ్మలపల్లి రాజగోపాలరావు పంతులుగారు బి.ఏ.బి.యల్, అడ్వకేటు, భూస్వామి, గుడివాడ శ్రీ తుమ్మలపల్లి సుబ్బారావు పంతులుగారు, విలేజి ఆఫీసరు. శ్రీ తుమ్మలపల్లి శేషాచలంగారి మమారుడు సత్యనారాయణ పంతులుగారు భూస్వామి. వీరు గడియారములు బాగుజేయుటయందు ఘనత కెక్కిన నిపుణుండు, గుడివాడ.

శ్రీ తుమ్మలపల్లి వెంకటరత్నం పంతులుగారు కనీశ్వరుడు. వీరి సోదరుడు శ్రీ శివరావు పంతులుగారు గుడివాడ పట్టణమును, కరణముగా యుండి ప్రజలపట్ల న్యాయముతో మెలగుచుండిన రాజనీతి వర్యుండు.

శ్రీ ఈదర వెంకట్రావు పంతులుగారు

వెంకట్రావు అండ్ కో., విజయవాడ. వెంకట్రావు పబ్లికేషన్, ఏలూరు.

శ్రీమహావిష్ణువుకు కోడలున్నా బ్రహ్మకు సతీమణియై మయూరవాహనధారిణి యగు శ్రీ సరస్వతీదేవికి రత్నమయ మగు కాంతులతో విరాజిల్లు సునర్ణ మందిరంబును ఏలూరు పట్టణంబున నిర్మింపజేయించి ప్రతి నిత్యము శ్రీ సరస్వతీదేవి నేత్రములకు రంగురంగుల మిళితమైన కస్తూరికాటుకలతో తీర్చి దిద్దజేయుచు, మయూరరాజముకుగల మెగుపు కాంతులతో కన్నులు మిరుమిట్లుగొలుపు శృంగారవైభవములచే ఆనందము లుట్టిపడు ముద్దులొలుకు లావణ్యములుగల ఆధునిక శాస్త్రంబులు, విజ్ఞాన సర్వస్వములు, భారతవీరుల జీవితములు, ఆర్థిక చంద్రికలు పంచమవేదమై ప్రపంచ విఖ్యాతిగాంచిన భారతాది పురాణగ్రంథరాజములు శ్రీ సరస్వతీదేవి మందిరములో నుత్పత్తి జేయించగల్గి ఆంధ్రమహాజనులకు అనుదినము అంద చేయుంచుచుండెడి ఆ ర్వేల అమాత్యశేఖరుడు. సంపద సౌభాగ్యములతో తులతూగుచుండిన విజ్ఞానఘనుడు.

అహోరాత్రములయందు అచంచలమైన దీక్షా వ్రతములతో సరస్వతీదేవికి పూజలు జేయుగలుగుచూ శ్రీ సరస్వతీదేవివల్ల వరములు బడసిన శ్రీ పురుషోత్తముడు. ఏలూరు పట్టణమునందు విద్యాశాలను, దేవాలయ ప్రతిష్ఠను జేయించి యుండిన దేవాంశ సంఘాతుడు. శాంతము, అణకవ, అలంకారములు ధరించెడి శీలసంపన్నుడు. మంచుక్రింద దాగిన మార్తాండునివలె ఆంధ్రదేశమందు శ్రీ వెంకట్రావుపంతులు గారు విరాజిల్లుగల్గుచుండిరి.

శ్రీ విన్నకోట రఘుపతిదీక్షితవర్యుని పంశము 71

—o—o—o—

విజ్ఞానమణుల పంశమున శ్రీ విన్నకోట రఘుపతిదీక్షిత వర్యుండుదయించెను. ఆచుహాసీయుడు విష్ణుభక్తుడై నెల్లప్పుడు శ్రీరాముని సేవించుచుండెడి భక్తాగ్రేసరుండు.

గ్రామ కరిణీకోద్యోగమును స్వీకరించి గ్రామ పున ర్నిర్మాణము గావించగలిగిన ధీశాలుడు. గుఱ్ఱపుస్వారీలో ఐ.సి.యస్. కలెక్టరణ్ పంచెములు వేసి వాయువేగముతో గుఱ్ఱమును నడిపించి ఐ. సి. యస్. కలెక్టరను ఓడించగలిగిన ప్రతిభావంతుడు.

శ్రీ రఘుపతిదీక్షితవర్యుని ధర్మపత్నిగారైర శ్రీ సుబ్బ మాంబగారు అచుదినము అన్న దానముజేసి అనంత కీర్తిని వహించిన పుణ్యశాలి.

శ్రీ రఘుపతిదీక్షితవర్యునకు పుత్రరత్నమైన శ్రీ వెంకట సుబ్బారావుపంతులుగారు, కృష్ణామండలములోని మోటూరు పిలేజి కరిణముగా నేర్పడి గ్రామ ప్రజలను రంజింపజేయగల్గిన రాజనీతజ్ఞుండు. ఆయునకశీలుని ప్రోత్సాహముచే ఆగ్రామము నందు హైస్కూలు, గ్రామ పంచాయితీబోర్డు, రహదారి నిర్మాణము, మంచినీటి తటాకాదుల వసతులు, సోషల్ సౌకర్యములు శాశ్వతవంతములుగా విరాజిల్ల జేయగలిగిన గ్రామాభిరణము. మోటూరుగ్రామములోని శ్రీ సీతారామ స్వామి దేవాలయమును బ్రష్టి పదవిలోనుండి శ్రీ స్వామివారి యీనాములపై నచ్చు ఆదాయమును వృద్ధిచేయించి శ్రీ స్వామివారికి భక్తి శ్రద్ధలతో మహోత్సవములు జేయించు చుండిన ధర్మమూర్తి. గ్రామప్రజలను ఏకోన్ముఖముగాజేయ

గలిగి గ్రామ భాగ్యోదయానికి గట్టిపునాదులు నిర్మింపజేయుంచిన భాగ్యశీలుడు. సన్యాభివృద్ధికి తోడ్పడి గ్రామములోని పంటలను అభివృద్ధి జేయగలిగించిన ధన్యురడు.

విన్నకోటవారి నంశమునందు శ్రీ విన్నకోట వెంకటేశ్వరరావుపంతులుగారు బి.ఎ., తహశీలుదారు. నందిగామ ప్రభుత్వపాలనలో నన్నెగాంచిన ప్రజ్ఞాధురీణుండు.

శ్రీ విన్నకోట సత్యనారాయణరావు పంతులుగారు, అంగలూరు కరణము, గ్రామోద్యోగి పత్రికకు ఎడిటరు, రాష్ట్ర గ్రామోద్యోగుల సంఘమునకు శక్రటరీ.

శ్రీ విన్నకోట వెంకటరంగారావు పంతులుగారు హైస్కూలు హెడ్ మాస్టరు, దేశ చరిత్రలువ్రాసిన పండిత వర్యుండు.

శ్రీ విన్నకోట వెంకటసుబ్బారావు పంతులుగారు ఓరియంటల్ ఇన్స్ట్యూరెన్సు ఏజెంటుగాయుండి వేలనువేలు ధనమును ప్రజలకు నిప్పించగలిగి ప్రజాసేవజేసిన సవిత్ర హృదయుడు. శ్రీ విన్నకోట మాధవరావుపంతులు బి.ఎ. డిప్యూటీ ఇన్ స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్స్. కవిత్వములోను వ్యాసములయందును గ్రంథవిమర్శనపట్లను ప్రఖ్యాతిగాంచిన ప్రజ్ఞావిపుణుండు.

శ్రీ విన్నకోట సూర్యనారాయణపంతులుగారు గొప్ప భూస్వామి. శ్రీ విన్నకోట దుర్గావరప్రసాదరావుపంతులుగారు గొప్ప భూస్వామి.

శ్రీరాముని గోత్రము శ్రీ విన్నకోటవారి గోత్రము నొకటిగా నేర్పడి విరాజిల్ల గల్గుచుండిరి. విన్నకోట వారి గృహనామముచే విన్నకోటగ్రామము నిర్మింపబడినది.

కృష్ణామండలముకు జెందిన బొడ్డపాటి గ్రామము శ్రీ పేరయామాత్యునకు జన్మస్థానము. కవిత్వమునందు ఆరితేరిన ఘనుడు. శంకరవిజయము, మరెకొన్ని శతకములు రచించిన కవినర్యుండు.

బొడ్డపాటి తిరుమలరావుపంతులుగారు ఆంధ్రదేశంలో గొప్ప డాక్టరుగాయుండి ప్రఖ్యాతినహించిన ఆర్వేలఅమాత్య శిరోమణి, విశాఖపట్టణము.

బొడ్డపాటి పూర్ణచంద్రరావుపంతులు, బి.ఎ.బి.యల్. నకీలుగారు. ఖోడశ కళా తేజోవంశుడైన పూర్ణిమమనాటి పూర్ణచంద్రుడు ఎంత నాహ్లాదకరము ప్రజలకు గొల్పు చున్నాడో అట్లే శ్రీ పూర్ణచంద్రరావుపంతులుగారు న్యాయ వాదిగాయుండి, జనులకు అట్లు ఆనందము యొసంగుచుండిన శాంతమూర్తి. గుడివాడ.

శ్రీ బొడ్డపాటి వాసుదేవమూర్తిపంతులుగారు ఎల్.ఎమ్.పి. డాక్టరుగారు ప్రజారంజకముగప్రజాసేవజేయుధార్మికవర్తమానుడు

శ్రీ బొడ్డపాటి రఘునాథరావుపంతులుగారు, ప్రఖ్యాతి గాంచిన ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుడు. భూస్వామి.

శ్రీ బొడ్డపాటి పూర్ణసుందరరావు పంతులుగారు, గ్రామోద్ధరణ పత్రికను స్థాపించి ప్రజాసేవజేసిన అమూల్య మణి. పిలేజి ఆఫీసర్ల తనయులకు, మరెకొందరు యువకులకు గ్రామోద్యోగీయ కళాశాలను నిర్మించి వేలకు వేలు ప్రజలకు గ్రామోద్యోగీయ పరీక్షలలో నుత్తీరులను జేయించియుడి, ఆంధ్రదేశములో నన్నె గాంచిన ప్రజాసమన్వితుండు.

శ్రీ దిట్టకవి నారాయణామాత్యుని వంశము

ఈ కవినరేణ్యుండు రంగరాయచరిత్ర రచించిన గ్రంథ కర్త. దిట్టకవి శ్రీరాములుగారితనయుండైన శ్రీరామకృష్ణయ్య పంతులు, బి.ఎ.బియ.ల్. అడ్వకేటు. యీ కవిశ్రేష్ఠుండు మనోహరములైన పద్యశతకములు రచింపజేసిన భక్తాగ్రేసరుండు సంగీతమునందు నన్నెగాంచిన గానకోకిల. గుడివాడ.

శ్రీ దిట్టకవి సత్యనారాయణపంతులు బి.ఎ. నకీలుగాను క్రిమినల్ కేసుల వ్యవహారములలో గొప్ప నేర్పరితనముగన్న మహామేధానిధి. శ్రీ దిట్టకవి రామకృష్ణయ్య బి.ఎ. నకీలుగారు, కొన్ని గ్రంథములను రచించి ప్రజాసేవజేసిన ప్రజ్ఞాధీరుడు.

దిట్టకవి వెంకటసుబ్బారాయుడుగారి కుమారుడు శ్రీ రాఘరావుపంతులుగారు, బి.ఎ. జ్యోతిష్యమునందు ప్రజ్ఞాగాంచిన పండితవర్యుండు, విజయనాడ.

శ్రీ దిట్టకవి పూర్ణచంద్రరావు పంతులుగారు బి.ఎ., సూక్తులు పుస్తకములు రచించిన భాషాకోవిదుడు.

శ్రీ దిట్టకవి సాంబశివరావుపంతులుగారు బి.ఎ. ప్రభుత్వ యుద్యోగము జేయుచుండిన సాధుశీలుండు.

దిట్టకవి వెంకటతిరుమలరావుపంతులుగారు హరికథలు జెప్పటయందు ఘనతకెక్కిన ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుడు. ప్రభుత్వ యుద్యోగి.

దిట్టకవి వెంకటరత్నముగారి కుమారుడు శ్రీ రామచంద్రరావుపంతులుగారు హిందీభాషలో ప్రజ్ఞానిధి.

దిట్టకవి పట్టాభిరామయ్యగారి తనయుడు శ్రీ దశరథ రామయ్యపంతులుగారు ప్రభుత్వ యుద్యోగి.

శ్రీ నడింపల్లి వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావుగారు

యం. యల్. ప., బారిష్టరు, గుంటూరు.

—o—o—o—

ఆర్వేల అమాత్యశేఖనుల వంశమునం దుదయించిన అనతారపురుషుడు. గుంటూరుపట్టణ పురపాలకసంఘమునకు శ్రీ వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారు చైర్మన్ పదవి స్వీకరించి, నేత్రోత్సవముగొల్పువైభవోన్నతి గుంటూరుపట్టణమును లభింపజేసిన పరాక్రమశాలి. ఆంధ్రదేశముకు మధ్యను ఆంధ్ర హైకోర్టు గుంటూరుపట్టణమునందు నిర్మింపజేయించగలిగి, ఆంధ్రప్రజలకు, సౌకర్యము లొనగూర్చిన ధీశాలి. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తునందును, ఆంధ్ర శాసనసభలోను సభ్యత్వముకైకొన్న ప్రజాసంపన్నుడు. రాజ్యాంగ వ్యవహారములో గౌరవ సత్కృతులునందిన నాయకాగ్రణి. విద్యాసంపదలలో ప్రావీణ్యముగాంచిన సచివోత్తముడు. న్యాయస్థానములలో శ్రీ పంతులుగారు మేధాశక్తిని వినియోగించి, ప్రజలకు న్యాయము జేయించగలిగిన విద్యన్మహారత్నము. ప్రజాదరణ చూరగొన్న ప్రజాబాంధవుడు. జనసమూహములను ఏకోన్ముఖముగాజేయగలిగిన మహారథుడు. నశావతారములలోని శ్రీరామునిగోత్రమునే శ్రీ పంతులుగారు ధరించి శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానముకు నేగి, గుంటూరుసీమనుండి బ్రిటను ప్రభుత్వమును వారిమాతృభూమికి తేనుంగాజేర్పించుటయందు దక్షతవహించిన శ్రీ నరసింహావతారుండు.

శ్రీ నడింపల్లి సీతారామయ్యపంతులుగారు న్యాయవాదిగాయుండి, సత్కీర్తిగాంచిన పుణ్యశాలి.

శ్రీ నడింపల్లి దశరథరామయ్యపంతులుగారు గొప్ప బారిష్టరుగా నేర్పడి, సంపత్ భాగ్యములచే విరాజిల్లు అమాత్యమణి.

47

శ్రీ దేశరాజు హనుమంతరావు పంతులుగారు

ఆంధ్ర హైకోర్టు అడ్వకేటు, గుంటూరు.

దేశప్రజలకు సౌభాగ్యములు జేకూర్చి దేశరాజ్యమున
యశోవైభవముగన్న అమాత్యశేఖరుల వంశమున శ్రీ హను
మంతరావు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు
న్యాయవాదులైయుండి గౌరవప్రతిష్ఠలుఆర్జించుకొన్న దేవాంశ
సంభూతులు. గుంటూరు పట్టణమునందుగల హిందూకాలేజీకి
శ్రీ పంతులుగారు అధ్యక్షపీఠము స్వీకరించి హిందూకాలేజీని
ఉన్నతస్థితికిదెచ్చిన విజ్ఞానమణి. శ్రీకృష్ణావతారుడైయుండిన
శ్రీరాముని దర్శించుటకొరకు శ్రీ హనుమంతరావు పంతులు
గారు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానము గాంచివచ్చిన శ్రీరామ భక్తా
గ్రేసరుండు. శ్రీ ఆంజనేయునిగోత్రనామము, శ్రీ హనుమంత
రావుపంతులుగారి గోత్రనామము నొకటిగా నేర్పడి ఉభయులు
ఏకనామ సగోత్రీలుయుగా విరాజిల్లగల్గుచుండిరి. శ్రీ దేశరాజు
కృష్ణయ్య పంతులుగారు సెటిల్ మెంటు ఆఫీసరు, బాపట్ల.
శ్రీ దేశరాజు సార్వభౌమరావు పంతులుగారు బి.ఏ., బి.ఎల్.,
అడ్వకేటు, బాపట్ల. శ్రీ దేశరాజు సీతారామారావుపంతులు
గారు మైసూరు మహారాజ సంస్థానములో ఉన్నతఉద్యోగి.
శ్రీ దేశరాజు నరసింహారావు పంతులుగారు మైసూరు రైల్వే
ఇంజనీయరు.

శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణపంతులుగారు ౪౨

బి. ఏ., బి. యల్., అడ్వకేటు. కృష్ణా మండలము.

అనంత మాణిక్యములచే విరాజిల్లు అమాత్యశేఖరుల
వంశమున శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణ పంతులుగారు
జన్మించిరి. భాగవత గ్రంథకర్త శ్రీ పోతనామాత్యుండును,
రామాయణ గ్రంథకర్త శ్రీ సత్యనారాయణ పంతులుగారును
సగోత్రీయులై నందున శ్రీ పోతనామాత్యునివలెనే శ్రీ సత్య
నారాయణపంతులుగారుకూడ కర్ణ కవృత్తి నేగైకొన్న అమాత్య
రత్నము. శ్రీ పంతులుగారు పెక్కుసార్లు శ్రీకృష్ణజన్మస్థానము
సందర్శించి శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని ఆశీర్వాదములు బడయ
గలిగిన శ్రీరామ భక్తాగ్రేసరుడు. కవిత్వమునందు పేరెన్నిక
గన్న కవిశిరోమణి. న్యాయవాదియైయుండి యశోధనము
నార్జించుకొన్న న్యాయశాస్త్ర కోవిదుడు. బీదసాదలను ఆద
రించెడి పుణ్యశాలి. బహుభాషలయందు కవిత్వముజెప్పెడి
భాషాకోవిదుడు. దేశసేవకై సర్వస్వము త్యాగమొనర్చిన
త్యాగధనుడు. విజ్ఞానసంపదచేవిరాజిల్లు అమాత్యచూడామణి.
శ్రీ పంతులుగారి నామోచ్ఛరణచేత మనంబు నాహ్లాదకరంబు
జనించును. శ్రీ సత్యనారాయణ పంతులుగారి గృహనామ
ముచే మానికొండ గ్రామము విరాజిల్ల గలుగుచున్నది.

శ్రీ జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి పంతులు

ఎమ్. ఎ., బి. యల్., ప్రధాన ఆంగ్లాధ్యాపకుడు,
ఎస్.ఆర్.ఆర్. అండ్ సి.వి ఆర్. కళాశాల, విజయవాడ.

సంపద సౌభాగ్యములచే విరాజిల్లు అమాత్యశేఖరుల
వంశమున శ్రీ జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి పంతులు
గారు జన్మించిరి. ఆమహారథుడు నాలుగైదుభాషల విద్యలలో
వన్నెగాంచిన పండితరత్నము. ఆమేధాసిధి శుక్లపక్ష చంద్రుని
వలె వృద్ధిగాంచి విజ్ఞాన తేజోవంతములైన పెక్కు గ్రంథ
రాజములను, ముద్రింపజేయించి. ఎం. ఏ., బి. ఏ., ఆనర్సు
బి. ఎ., ఇంటర్ క్లాసుల సాత్య గ్రంథములుగా ప్రభుత్వము
వారిచేత నేర్పరచ జేసియుండిన అమాత్యచూడామణి. ఆసియా
మహాసభ, ఆల్ ఇండియా ఓరియంటల్, ఆల్ ఇండియా
లైబ్రరీ మున్నగు మహాసభలయందు శ్రీ పంతులుగారి ఉప
న్యాస ప్రతిభా విశేషములచే సభికులను తన్మయులుగా జేసి
యుండిన అమాత్యశిరోమణి. విశ్వకళాపరిషత్తుయందు పరీక్షాధి
కారియై విరాజిల్లు విద్యన్మహానీయుడు. ప్రపంచ రచయితల
సంఘమునందును, ఇండియన్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ వరల్డ్ ఎడ్యుకేషన్
లోను సభ్యత్వమును గైకొన్న ధీరచారిత్రుడు. భారతదేశ
విద్వాంసులలో మహోన్నతస్థానము అలంకరించిన కీర్తి
చంద్రుడు. శ్రీ సరస్వతీదేవిని ప్రసన్నముగన్న భక్తిసంపన్నుడు
ద్వాదశాదిత్యుడని సూర్యుడెట్లు పేర్గాంచియుండెనో అట్లే
శ్రీ సత్యనారాయణమూర్తి పంతులుగారుకూడ సాహిత్య
భూషణ, ఉపన్యాసకేసరి, అమృతవాక్య శిరోమణి, వేదాంత
విశారద, ఉపన్యాస సార్వభౌమ మొదలగు ద్వాదశాది బిరు
దములు వహింపగలిగిన దేవాంశ సంభూతుడు.

శ్రీ ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరపండితవర్యులు

విజయవాడ.

జగద్విఖాతిగాంచిన ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల నంశము నందు శ్రీ ప్రభాకర ఉమామహేశ్వర పండితమహాశయుడు జన్మించెను. ఆ పండితశ్రేష్టుండు, హిందూమతము, హిందూ సిద్ధాంతములనుగూర్చి విశాలాంధ్రదేశమునందు గొప్పప్రచార మొనర్చియుండి, హిందూమతవిచ్ఛిన్నశక్తులకు విజ్ఞాననేత్రంబులను విప్పరజేసియుండిన పండితశిరోమణి. ప్రతిపట్టణమందును ప్రతి పల్లెలలోను హిందూమతముయొక్క బొన్నత్యాదివిశేషములను వెల్లివిరియునట్లు ఉపన్యాసములొసంగి, హిందూమతమునుండి అన్యమతమును స్వీకరించినవ్రజలను వారి మాతృదేశపుమతమైన హిందూమతమునందుజేర్చిన పండిత హిందూ ప్రచారకేసరి. హిందూ వ్రజలను ఏకొన్ముఖముగ నొనరించి, హిందూమతభాగ్యమును దేశదేశములయందువెదజల్లిన ఆంధ్ర వివేకానందుడు. హిందూమత గ్రంథములు ఉక్కు కాంక్రీటు పునాదులుగొల్పు ప్రతిభావంతములుగా రచించిన హిందూ మతోద్ధారకుండు. విశాలాంధ్రదేశమునందు విఖ్యాతివహించిన హిందూప్రచారక సార్వభౌముడు.

శ్రీ గుడ్లవల్లేటి చలపతిరావుపంతులుగారు

బి. ఏ. బి. యల్., తహశీల్దారు. (కృష్ణా)

—o—o—o—

సాహసాది సద్గుణ యశోవైభవములచే విరాజిల్లు అమాత్య శేఖరుల వంశమున, శ్రీ పంతులుగా రుద్భవించగలిగిరి. శ్రీ పంతులుగారు తమ చిరుతప్రాయమునందే ఆంగ్లవిద్యలో పట్టభద్రుడై న్యాయచాదిపరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడైన ప్రతిభాశీలుడు. శ్రీ పంతులుగారి యపారమేధాశక్తికి ఆంగ్లకలెక్టరు అచ్చెరువొంది రెవెన్యూడిపార్టుమెంటునుదొక ఉద్యోగము శ్రీ పంతులుగారికి యొసంగియుండిరి. శ్రీ పంతులుగారు శుక్లపక్ష చంద్రునినలె వృద్ధిగాంచి తాలూకా తహశీల్దారు పదవి నైకొనగలిగిరి. శ్రీ పంతులుగారు తహశీల్దారు ఉద్యోగము స్వీకరించి, ప్రభుత్వమునెడలను, ప్రజలపట్లను తమ ధర్మములను సక్రమముగా నిర్వహించుచూ ప్రభుత్వమువారి ఆదరాభిమానములు బడయగలిగిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ పంతులుగారి విశిష్టగుణవిశేషమే ప్రజా హృదయాన్ని ఆకర్షించి గౌరవప్రతిష్ఠ గాంచియుండిన ప్రతిభాశాలి. శ్రీరాముని గోత్రము శ్రీ చలపతిరావు పంతులుగారి గోత్రము నొకటిగా నేర్పడి యుండుటచేతనే ప్రభుత్వ పాలనయందు ప్రఖ్యాతితో శ్రీ పంతులుగారు విరాజిల్లగల్గుచుండిరి. గుడ్లవల్లేరు గ్రామము శ్రీ చలపతిరావుపంతులుగారి వంశమువారిచే నిర్మింపబడినది. శ్రీ గుడ్లవల్లేటి లక్ష్మణరావు పంతులుగారు, యం. బి., బి. యస్. డాక్టరు. ఆరోగ్యసేనులైనప్రజలను ఆరోగ్యవంతులుగా జేయుటకొరకు లక్ష్మణ నామముతో వెలసిన శ్రీరాముని సోదగుండు.

శ్రీ యల్లంరాజు పేరయామాత్యుని పంశము

త మి రి శ (కృష్ణా మండలము)

యశశ్చంద్రికలచే విరాజిల్లు అమాత్యశేఖరులపంశమున
 శ్రీ యల్లంరాజు పేరయామాత్యుడుదయించెను. శ్రీరాముని
 గోత్రము శ్రీ పేరయామాత్యుని గోత్రము నొకటిగా నేర్పడి
 ఉభయులు సగోత్రీయులైయుండిరి. శ్రీ పేరయామాత్యునకు
 శ్రీ శాస్త్రుర్లు పంతులు అను తనయుండుగలడు. శ్రీ శాస్త్రుర్లు
 పంతులుగారు తమిరిశ గ్రామకరణముగాయుండి వందలతరబడి
 యకరముల భూమిని దేవబ్రాహ్మణ మాన్యములక్రిందజేర్పించి
 యుండిన పుణ్యశాలి. శ్రీ శాస్త్రుర్లుపంతులుగారికి శ్రీ సూరయ్య
 పంతులుగారు, శ్రీ వెంకటాచలం పంతులుగారు, శ్రీ పేరయ్య
 పంతులుగారు, శ్రీ శేషయ్య పంతులుగారు, శ్రీ గురునాథము
 పంతులుగారిను ఐదుగురు పుత్రుత్నములు గలరు. వారిలో
 ప్రధమ పుత్రుండైన శ్రీ సూరయ్య పంతులుగారు తమిరిశ
 గ్రామకరణమైయుండి భూములులేని ప్రజలకు భూములను,
 గృహములులేని జనులకు గృహములను నిర్మింపజేయించి
 అన్నదానము జేయించియుండిన పవిత్రమూర్తి. నాలుగైదు
 వేలు ధాన్యపు బస్తాలు ధాన్యమును పండించ గలిగిన గొప్ప
 భూస్వామి. శ్రీ సూరయ్య పంతులుగారు శ్వేత అశ్వమును
 అధిరోహించి ప్రయాణముజేయు ప్రతిభాశాలి. శ్రీ వెంకటా
 చలం పంతులుగారు వ్యవసాయ కార్యక్రమములను కడు
 నేర్పుగాజేయించెడి మహారథుడు. శ్రీ పేరయ్యపంతులుగారు
 కర్షకవృత్తితోగూడి కల్లకపటమునెరుంగని సాధుజనశీలుండు.
 శ్రీ శేషయ్యపంతులుగారు వ్యవసాయపుఆదాయములు లెక్క

వ్రాయు అమాత్య శేఖరుడు. శ్రీ గురునాథము పంతులుగారు
అభము శుభము నెరుంగని అమాయక రత్నము.

(శ్రీ) యల్లంరాజు సూరయ్యపంతులుగారు గొప్ప
కంట్రాక్టరుగాయుండి కృష్ణాడెల్టాలో ప్రప్రథమముగా పెద్ద
పెద్ద పంటకాల్వలను, మురుగుకాల్వలను త్రవ్వించి, డెల్టా
ప్రజలచేత గౌరవప్రతిష్ఠలు గాంచియుండిన అమాత్యశిరోమణి.
శ్రీ సూరయ్యపంతులుగారి విదవతనయుండైన శ్రీ యల్లంరాజు
హరినా రాయణపంతులుగారు, యింజనీయరు యుద్యోగము
స్వీకరించి విజయవాడ కృష్ణాఆనకట్టపై ఆనడుగులతలుపులను
నేర్పరచజేయించిన అసమానప్రజ్ఞాధురీణుండు. గొప్పభూస్వామి
గుడివాడ. శ్రీ సూరయ్యపంతులుగారి ఆనవతనయుండు శ్రీ
యల్లంరాజు ఉమానుపేశ్వరరావుపంతులు ఓవర్ సీయర్ శ్రీ
యల్లంరాజు సూర్యయ్యపంతులుగారి సోదరుండైన శ్రీ శేషయ్య
పంతులుగారి కుమాళ్లు శ్రీ యల్లంరాజు సుబ్బారావుపంతులు
ఓవర్ సీయర్ గారు, శ్రీ యల్లంరాజు కృష్ణయ్యపంతులు ఓవర్
సీయరుగారు పంటకాల్వలకు చాలినంత నీటిసప్లయజేయించి
కృష్ణాడెల్టా ప్రజల అభినందనములు బడయగలిగిన అమాత్య
రత్నములు. శ్రీ సూరయ్యపంతులుగారి తనయులు శ్రీ యల్లం
రాజు వెంకటసుబ్బారావుపంతులు బి. ఏ., న్యాయవాదిగా
యుండి కీర్తిప్రతిష్ఠలచేవిరాజిల్లిన గొప్పప్రతిభాశాలి. తెనాలి.

శ్రీ యల్లంరాజు రామారావుపంతులుగారు సివిల్ కోర్టు
యుద్యోగమువహించిన సుగుణమూర్తి. విజయవాడ. శ్రీ
యల్లంరాజు శాస్త్రుడుపంతులు బి. ఏ., బి. యల్., హైకోర్టు

న్యాయవాది. అన్నదానము జేయించెడి తా గధనుండు. సౌందర్యమునొప్పు సువర్ణవిగ్రహము. విజయవాడ.

శ్రీ యల్లంరాజు సూర్యనారాయణపంతులు, బి.ఎ., బి.యల్., ప్రఖ్యాతిగాంచిన ఆంధ్రహైకోర్టు న్యాయవాది. తెనాలి. శ్రీ యల్లంరాజు గోపాలకృష్ణమూర్తిపంతులు, ఆంధ్ర హైకోర్టు, సూప్రీమ్ కోర్టుల అడ్వకేటు. ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల వంశములో యువకరత్నము. గుంటూరు.

శ్రీ యల్లంరాజు పేరయ్యపంతులుగారి తనయుడైన శ్రీ యల్లంరాజు విజయరామయ్యగారు, రైతుపన్నులగురించి పత్రికలలో పెక్కువ్యాసములు ముద్రింపజేయించిరిగి, రైతు మోయు సుంకములు అను నామముతో 1937 వత్సరమున గ్రంథము రచింపజేయించి, శాసనసభలో రైతుకు అనుకూలమైన వడ్డీరేటు నిర్ణయచట్టము, పంటనష్టములు రిమీషన్, చట్టము, యిరిగేషన్ చట్టము, రిమోడలింగు తూములు మొదలగు చట్టములు జేయించిన ప్రజాసేవకుడు. తమిళిశ, దొండపాడు గ్రామములలోని గ్రంథాలయములకు ప్రధానపోషకవర్గసభ్యుడు. తమిళిశ గ్రామములో తటాకము నిర్మింపజేయించిన ప్రజాబాంధవుడు. ఆర్వేల అమాత్యశేఖరుల గ్రంథనిర్మాత.

శ్రీ యల్లంరాజు సూర్యనారాయణపంతులుగారు ప్రఖ్యాతిగాంచిన గొప్పడాక్టరు సంపదసౌభాగ్యములచే విరాజిల్లు అమాత్య రత్నము.

శ్రీ యల్లంరాజు వెంకటాత్మంగారి తనయుడైన నరసింహాంపంతులుగారు, తమ సర్వస్వము త్యాగమొనరించి గుడివాడపట్టణమున శ్రీశారీశంకరాలయము నిర్మింపజేయించి, ఎనిమిది యకరముల యీనాముభూమిని దేవునిపేరను దఖలు వ్రాసి ట్రస్టీపాలన నేర్పరచిన ధన్యమూర్తి. శ్రీ శారీశంకర దేవునిపేర గుడివాడ పట్టణమున శారీశంకపురమును నామముతో నొకపేట నిర్మింబడించి.

శ్రీ యల్లంరాజు సుదర్శనరావుపంతులుగారు, గుడివాడ పురపాలకసంఘ సభ్యులు. శ్రీ పంతులుగారి నామవిశేషమే పంతులుగారి సాహసాదిగుణములను జెప్పకయే జెప్పుచున్నవి.

శ్రీ యల్లంరాజు వెంకటనాగాయణ పంతులుగారు వ్యాపారముజేయు అమాత్య శేఖరుడు.

శ్రీ యల్లంరాజు వెంకటకృషీవిశ్వేశ్వరరావుపంతులు గారు వర్తకవ్యవహారములు, వ్యవసాయముజేయు ధీశాలి. గుడివాడ.

చంద్రునివిడనాడి చంద్రికయుండనట్లు శ్రీ యల్లంరాజు సూరయ్య పంతులుగారు స్వర్గముకు నరుదొంచిననాటి గేయినే శ్రీ సూరయ్యపంతులుగారి సతీరత్నము శ్రీ దుర్గాంబదేవిగారు తమిరిశ తటాక జలమునలీనమై వైతగుణీనదీ జలమునతేలి భర్తయగు శ్రీ సూరయ్య పంతులుగారిని స్వర్గమందిరమున చేరగలిగెను.

శ్రీ అడవికొలను సాంబశివరావుపంతులుగారు

స బ్ జ డ్డి, గు డ్డి వా డ్.

—o—o—o—

అష్టదిగ్గజములై విరాజిల్లు అమాత్యశేఖరుల వంశమున

శ్రీ అడవికొలను సాంబశివరావు పంతులుగారు రుదయించిరి.

శ్రీ పంతులుగారు బాల్యమునందే ఆంగ్లవిద్యలో ఘనుతిక్కైన

ప్రజ్ఞామంధరుడు. శ్రీ దశగుణి అజ్ఞకు శ్రీరాముడు అడుగు

దాటక ఎట్లు ప్రవర్తించగలిగెనో అట్లుగానే శ్రీ పంతులుగారు

సూడ తమ జనకుని మాటను జవదాటి ఎరుంగని పితృవాక్య

పాలకుడు. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయవాది పరీక్షలో ప్రతిభ

గాంచి న్యాయమూర్తి పీఠముకైకొన్న దేవాంశసంభూతుడు.

సూర్యకాంతిచే చీకటి ఎట్లు పటాపంచలగుచుండెనో అట్లే

త్రిలోచనుండైన శ్రీ పంతులుగారి యెదుట దుష్టచారిశ్రలు

దూరమగుచున్నవి. క్రూరచిత్తుల ఎత్తులు నిర్భకములై నిష్ఫల

ములు గాంచుచున్నవి. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయపాలన

యందు దక్షతవహించి మహాతేజోవంతముతో ప్రజాసమూ

ఖముకు న్యాయము జేగూర్చుచుండిన పురహరుండు. సత్య

మునే పాలించుచుండెడి సత్యచారితుడు. యశశ్చంద్రికలచే

విరాజిల్లు అమాత్యరత్నము. చీమదూరని చిట్టడివియందును,

కాకిదూరని కారడవులలోను కొలనులు త్రవ్వించగల్గుటచే

అడవికొలను అను గృహనామము శ్రీ పంతులుగారి వంశము

పట్ల నేర్పడ గల్గినది.

—o—o—o—

శ్రీ కాకాని నరసింహారావు పంతులుగారు

క వి వ రే ణ్యు ం డు.

దేశప్రజలకు కల్పతరువై విరాజిల్లెడి అమాత్యశేఖరుల వంశమున శ్రీ కాకాని నరసింహారావుపంతులుగా గుదయించ గల్గిరి. శ్రీ పంతులుగారు రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటునందొక యున్నతఉద్యోగము స్వీకరించి ప్రభుత్వమువారిచేతను, ప్రజల చేతను గౌరవప్రతిష్ఠలు గాంచియుండిన ప్రజ్ఞాధనుండు. విజ్ఞాన మణులచే గ్రంథ రాజములనునిర్మించి ప్రజలకుమహోపకారము లొనర్చగల్గిన విద్వన్మహామహుడు. నవయాననోత్సాహభరి తుండై బ్రహ్మనర్చస్సుతోకూడిన శ్రీ పంతులుగారియొక్క పలుకల లావణ్యము, మనోహరములనుగొల్పు వారి కవితా నిపుణత్వము గాంచిన ప్రజాహృదయమందు యానందకరము జనించుచుండును. శ్రీ పంతులుగారు చిరుతప్రాయముననే తమ యపారమేధాశక్తిని ప్రదర్శించి కవిచంద్రుడుగా పేర్గాంచి యుండెను. భారతవీరుల సత్చరిత్రలు, భారతరమణుల పుణ్య గాథలు రచించి బాలవిద్యార్థులకు సువర్ణకంఠాభరణములుగా జేయగల్గిన ఆమాత్యరత్నము. ఆంధ్రకవితా సాహిత్య సామ్రా జ్యమని పేరెన్నికగన్న గానకోకిల. శ్రీ కాకాని వంశమున కవి భాగ్యమునుగన్న పావనచారిత్రుడు. సిరిసంపదలచేదులదూగు చున్న శ్రీ నరసింహావతారుండు.

శ్రీ కాకాని హరిశ్చంద్రుడు పంతులుగారు రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటులో ఉద్యోగము నిర్వహించి తమ నామముకు కళంకము రానివ్వకుండా సార్థకమొనర్చగల్గినసత్యచారిత్రుడు.

శ్రీ బసవరాజు సూర్యనారాయణపఠంతులుగారు డి ప్యూ టీ క లె క్టరు.

బహుదేశములను గీర్తిప్రతిష్ఠలచేబరిపాలించిన అమాత్య శేఖరుల వంశమునకును శ్రీ బసవరాజు సూర్యనారాయణ పఠంతులుగానుదయించగల్గిరి. శ్రీ పఠంతులుగారు ప్రభుత్వ ఉద్యోగమునైకొనగలిగి, సర్వశోభాయమానముతో ప్రజలను ఆనందింపజేసిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ పఠంతులుగారినిర్నిరామ కృషిచే ప్రభుత్వమువారి మన్ననలను బడయగలిగిన ధీశాలి.

శ్రీ బసవరాజు రామచంద్రరావుపఠంతులుగారు డిప్యూటీతహశీలుదారుగాయుండి, ప్రజాసేవజేసిన సచ్చిలుడు.

శ్రీ బసవరాజు అప్పారావుపఠంతులుగారు, బి.ఏ., బి.యల్., న్యాయవాదిగాయుండి యశోధనముఆర్జించుకొన్న న్యాయశాస్త్రకోవిదుడు. ఆధునిక కవివర్యుండు.

శ్రీ బసవరాజు రంగశాయిపఠంతులుగారు, దేశసేవా దురంధరుడు. మల్లవిద్యలోను, క్రీడారంగముయందును ఆరి తేరిన ప్రజ్ఞాఘనుడు. శ్రీ బసవరాజు వెంకటసుబ్బారావు పఠంతులుగారు, బి.ఏ., బి.ఇ.డి., సూక్ష్మ అధికారి. మల్లవిద్య లోను క్రీడారంగమందును, నాటకరంగమందును ఘనుతి కెక్కిన అమాత్య శిరోమణి.

శ్రీ బసవరాజు వెంకటసూర్యప్రకాశరావుపఠంతులు గారు బ్యాంకిసూపర్ వైజరుగారుగాయుండి బ్యాంకి వ్యవహార ములను కడు శ్రద్ధతోవ్యవహరించి పేరెన్నికగన్న మల్లవిద్య విశారదుడు. క్రీడారంగమునందు ప్రఖ్యాతిగాంచిన అమాత్య శిరోమణి. సంపద సౌభాగ్యములచేవిరాజిల్లు సాధజనశీలుండు.

శ్రీ తాడినాడ వెంకయ్యపంతులుగారి వంశము

—००००—

తా రాపథమున తారకేశ్వరుడై విరాజిల్లు అమాత్య శేఖరుల వంశమున - శ్రీ తాడినాడ వెంకయ్య పంతులుగారు దుద్భవించిరి. శ్రీ పంతులుగారు చెన్ననగరు ప్రభుత్వ కళా శాలలో ఆంధ్రాధ్యాపకులుగానుండి తెలుగు వ్యాకరణమును రచించియుండిన పండితరత్నము. శ్రీ తాడినాడ సుబ్రహ్మణ్యం పంతులుగారు ఇన్ కంటామ్స్ ఆఫీసరుగా పనిజేసి ప్రభుత్వము వారిచేతను, ప్రజలచేతను గౌరవ ప్రతిష్ఠలుగాంచిన ప్రజ్ఞా నీలుండు. శ్రీ తాడినాడ శేషయ్యపంతులుగారు సినిల్ కోర్టులో ఉన్నత యుద్యోగము గైకొనగలిగి ప్రభుత్వమువారిసల్ల ఆద రాభిమానములు వహించియుండిన పుణ్యశాలి. కల్లాకపటము నెరుంగని సాధుజన సంపన్నుడు. గుడినాడ. శ్రీ తాడినాడ రాజగోపాలరావు పంతులుగారు గొప్ప భూస్వామి. రైల్వే యుద్యోగములోయుండి బీదసాదలను అన్నదానము జేయు చుండిన పవిత్రమూర్తి. శ్రీ తాడినాడ రామమోహనరావు పంతులుగారు బి. ఏ., బి. యల్., అడ్వకేటు. శ్రీ పంతులు గారు హైదరాబాదు సంస్థానమునందు గద్వాల, మరిపెనుక సంస్థానాధీశ్వరులయొద్ద గౌరవోద్యోగములు బడయగలిగి, హైదరాబాదు స్టేటు కాంగ్రెసు ఉద్యమములో పాల్గొని దేశ సేవజేసిన అమాత్య శిరోమణి. గుడినాడ. శ్రీ పంతులుగారి గృహనామముచే తాడినాడగ్రామము విరాజిల్ల గల్గుచున్నది.

శ్రీ తమిరిశ వెంకటరామచంద్రాస్పారావుగారు

బి. ఏ., బి, యల్., అడ్వకేటు. నరసాపురం.

మహాతపోధన్వలై యసమాన సత్కీర్తిగాంచిన అమాత్య శేఖరుల వంశమునందు శ్రీ తమిరిశ వెంకట రామచంద్రాస్పారావుపంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు బాల్యమునందే ఆంగ్లవిద్యలో ప్రతిభగాంచి న్యాయశాస్త్రపరీక్షలో వన్నెకెక్కి కడునేర్పుతో ప్రజలకు న్యాయముజేయించగలుగుచుండిన అమాత్యగత్నము. నరసాపురం. శ్రీ తమిరిశ శంకర సూర్యనారాయణ అస్పారావు పంతులుగారు, బి.ఏ., బి.యల్ వకీలు. శ్రీ పంతులుగారు సివిల్ దావాలలో క్రిమినల్ న్యవహారములలో ప్రజలకు న్యాయము జేయించుటయందు ప్రజ్ఞగాంచిన అమాత్యమాదామణి. శ్రీ తమిరిశ లక్ష్మీనరసింహాస్పారావుపంతులుగారు, బి. ఏ. వకీలు. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయస్థానములయందు తమ యసమాన మేధాశక్తిచే జనసముదాయముకు సత్యముజేకూర్చి సత్యసంధుడని పేర్గాంచిన అమాత్యశేఖరుండు. దాన ధర్మములుజేయు ధర్మమూర్తి. శ్రీ తమిరిశ వెంకటాచలపతి పంతులుగారు, యం. యస్.సి., కాలేజీలెక్చరర్, అనంతపురం. శ్రీ పంతులుగారు ఆంగ్లభాషలో ప్రఖ్యాతిగన్న అమాత్యశిరోమణి. విద్యార్థులకు కడునేర్పుతో విజ్ఞానము యొసంగుచుండిన పావన చారిత్రుడు. శ్రీ తమిరిశ వెంకటనాగేంద్ర నీలాద్రి అస్పారావు పంతులుగారు, యం. యస్.సి., జీయూజిష్టు, నాగపూరు. సూదంటరాయి ఇనుము పట్ల ఎట్లుఆకర్షణశక్తి వహించుచున్నదో అట్లే భూగర్భశాస్త్రపరిశోధనయందు శ్రీ పంతులుగారు భూమిలోపల ఖనిజప్రవీణతనహించిన యువకరత్నము.

శ్రీ జయంతి కాకుళయ్య పంతులుగారు

తహశీలుదారు, నందిగాచు.

దేశములనుజయించిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందూ శ్రీ జయంతి కాకుళయ్యపంతులుగారుజన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు తహశీల్దారు ఉద్యోగమునువహించి, అసమాన కీర్తి ప్రతిష్ఠలుగాంచిన జయశాలి. దైవభక్తి పరంపరలచే శ్రీ నరసింహస్వామి ఆలయమును వేదాద్రిలో శ్రీ పంతులుగారు ప్రతిష్ఠజేయించి, స్వామివారికి యీనాములుయొసంగియుండిన ధర్మమూర్తి. బ్రాహ్మణులకు అనుదినముఅన్నసమారాధనలు జేయించెడిపుణ్యశాలి. జ్యోతిష్యము, సంస్కృతమునందు పేరెన్నికగన్న నండితవర్యుండు. డాక్టరకు వశముగాని మానవులరోగములను మంత్రశక్తి చేనివారించగలిగెడి మంత్రశాస్త్రుధీసంపన్నుడు. దేవతావ్రసన్నముగన్న దేవాంశసంభూతుడు. నీదసాదలను పోషించుచుండెడి దీనజనబాంధవుండు.

శ్రీ జయంతి లక్ష్మీనరసింహ్వంపంతులుగారు గొప్ప భూస్వామి. అన్నదానముజేయు పవిత్రనూర్తి.

శ్రీ జయంతి యోగానందనరసింహ్వం పంతులుగారు గొప్పరైతు. దానధర్మములు యొసంగెడి ధన్యజీవితవర్యుడు.

భాగవత గ్రంథకర్త శ్రీ పోతనామాత్యుడు, శ్రీ జయంతి కాకుళయ్య పంతులుగారు సగోత్రీయులై యుండుటచేత శ్రీ పోతనామాత్యునివలెనే శ్రీ జయంతివారి కుటుంబముగూడ కర్మకవృత్తినే ఆచరించిన పవిత్రహృదయులు. హైదరాబాదు ప్రభుత్వమునందు గొప్ప ఉద్యోగములను జయంతివారి కుటుంబము స్వీకరించి, అమితమైన గౌరవప్రతిష్ఠలచే తులదూగుచున్న ఆర్వేల అమాత్యరత్నములు.

శ్రీ వేమవరపు రామదాసుపంతులుగారి వంశము.

బి. ఏ., బి. యల్., హైకోర్టు అడ్వకేటు.

—o—o—o—

వేదములకు వ్యాఖ్యానము సునర్ణాక్షరములతో తీర్చి
దిద్దజేసిన శ్రీ విద్యారణ్య అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు
* శ్రీ వేమవరపు రామదాసు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ
పంతులుగారు స్టేట్ కౌన్సిల్ సభ్యులైయుండి, ప్రజలకు
నుసాహాపకారము లొనర్చియుండుటయే గాక ఆల్ ఇండియా
కో-ఆపరేటివు సంఘముకు ప్రెసిడెంటుగాను, ప్రపంచ
కో-ఆపరేటివు సంఘముకు భారతదేశ ప్రతినిధియై జెనీవాలో
జరిగిన అంతర్జాతీయ సహకార సమ్మేళనమునందు వెల్లివిరియు
నట్లు ఉపన్యాసములొసంగి, “ఉపన్యాస సార్వభౌమ” అని
* బిరుదము బడసిన అమాత్యరత్నము. కో-ఆపరేటివు సంఘము
యొక్క ఉద్దేశ్యములు ఆ సంఘమువల్ల ప్రజలకు జేకూరెడి
సదుపాయములనుగురించి నొక పత్రికను స్థాపింపజేయించి,
సహకారసంఘములనుంచి దేశముకు ఉపకారములు జేయించి
యుండిన సహకార పితామహుండు.

* శ్రీ వేమవరపు శేషగిరిరావు పంతులుగారు సంస్కృ
తము, వేదాంతశాస్త్రము, ఆంగ్లవిద్యలో ప్రతిభగాంచిన
విజ్ఞానరత్నము. శ్రీ పంతులుగారు పి. డబ్ల్యు., శాఖలో
ఓవర్ సీయరు ఉద్యోగము స్వీకరించి ప్రజాదరణ, ప్రభుత్వపు
ఘనత గాంచగల్గిన తపస్సంపన్నుడు. ప్రతి నిత్యము బ్రహ్మ
విద్యా గ్రంథములను పఠించి, దేవుని పూజించుచుండెడి
దేవాంశ సంభూతుడు. బీదసాదలను ఆదరించి దానధర్మములు
జేయగలిగిన కీర్తిచంద్రుడు. సంపదసౌభాగ్యములచే విరాజిల్లు

సత్యచారితుడు. శ్రీ శేషగిరి రావుపంతులుగారి ప్రథమ తన
 యుండైన శ్రీ వేమవరపు సీతారామయ్యపంతులుగారు కృష్ణా
 ఆనకట్ట సూపరింటెండెంటు యుద్యోగిగాయున్న రోజులలో
 కృష్ణకు మిమకటముగా వెల్లువలు రాగలిగి, కృష్ణా ఆనకట్టకు
 గండు బడియుండగా, ఆ గండ్లు మరమ్మతు కొరకు పడవలు
 పైన సామానులు వేయించుకొని వెళ్ళి గండ్లబద్దజరిగియుండిన
 కట్టడములు వీక్షించుటకు కృష్ణాగంగాజలమున శ్రీ పంతులు
 గారుదూకి శ్రీకాశీవిశ్వేశ్వరుని సన్నిధియందుగల గంగాజలము
 నందుతేలిన అమాత్యశిరోమణి. ప్రభుత్వఆజ్ఞ శిరసావహించిన
 ఆంధ్రమాత అనుంగతనయుడు. కృష్ణాఆనకట్ట గండ్లుచే కృష్ణా
 డెల్టా పంటలకు నష్టములు వాటిల్లకుండా రక్షణజేసియుండిన
 పావనచారితుడు. శ్రీ వేమవరపు సీతారామబ్రహ్మంగారు
 బి.ఏ., న్యాయవాదిగా నేర్పడియుండి యశోధనము నార్జించు
 కొన్న ధర్మమూర్తి. సంపద సాభాగ్యములచే విరాజిల్లెడి
 అమాత్యరత్నం. శ్రీ వేమవరపు సీతారామకృష్ణయ్యపంతులు
 గారు బి.ఏ., యల్.టి., హైస్కూల్ హెడ్ మాష్టరు. శ్రీ
 పంతులుగారు హెడ్ మాష్టరు పదవినలంకరించి, విద్యార్థులకు
 కడు నేర్పుచే విద్యలను బోధించి ఉత్తీర్ణులుగా విద్యార్థులను
 జేయగలిగిన అమాత్యశిరోమణి. శ్రీ వేమవరపు సుందర
 రావు పంతులుగారు రెవెన్యూడిపార్టుమెంటునందు ఉద్యోగము
 వహించి ప్రజలచేతను, ప్రభుత్వమువల్లను గౌరవప్రతిష్ఠలు
 గాంచియుండిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ వేమవరపు సీతా
 రామయ్య పంతులుగారు విలేజి ఆఫీసరుఉద్యోగము స్వీకరించి
 ప్రతిభగాంచిన అమాత్యశేఖరుడు.

శ్రీ పర్వతం నరసింహదీక్షితవర్మని వంశము

విజయవాడ.

దేశముగోసి స్వతప్రపాంతము పాలించిన అమాత్య శేఖరుల వంశమునందు శ్రీ పర్వతం నరసింహదీక్షితవర్మండు జన్మించెను. శ్రీ పంతులుగారు స్మార్తానుక్రమణికా అను గ్రంథమును రచించిన పండిత శిరోమణి. శ్రీ నరసింహదీక్షిత వర్మని తనయుడైన శ్రీ పర్వతం లక్ష్మీనారాయణపంతులు గారు జ్యోతిష్య పండిత వ ర్ణ్యుండు. ఐ. సి. యస్. ఆంగ్ల దొరలకు, హైకోర్టు జడ్జిలకు జాతకములను వ్రాసియుండిన ప్రజ్ఞాధురీణుండు. సంస్థానములయందు దివానుపదవి వహించిన కీర్తిచంద్రుడు. దాన ధర్మములుజేయు ధన్యచారిశ్రుడు. శ్రీ పంతులుగారి మందిరము శ్రీదేవికిసలయమై భాగ్యలక్ష్మీచే విరాజిల్లగల్గుచున్నది. శ్రీ పర్వతం కామేశ్వరరావు పంతులు గారు పి. డిబ్లియు. శాఖలో గొప్ప యుద్యోగము గైకొని ప్రజలచేతను, ప్రభుత్వమునుంచియు గౌరవప్రతిష్ఠలు గాంచి యుండిన ప్రతిభాశాలి. గొప్ప భూస్వామి. శ్రీ పర్వతం శివయ్యపంతులుగారు గొప్ప డాక్టరుగాయుండి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు బడయగలిగిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ పర్వతం హనుమంతరావు పంతులుగారు, యం. బి. బి. యస్., డాక్టరు, శ్రీ పంతులు గారు చిరుతప్రాయమునందే ఆంగ్లవిద్యలో ఘనతవహించి వైద్యశాస్త్రములో పట్టముగైకొన్న దేవాంశ సంభూతుడు. ఆర్థజనులకు ఆపదబాంధవుడు. బీదలపాలిట కల్పవృక్షము.

శ్రీ పర్వతం లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు రెవిన్యూ డిపార్టుమెంటునందొక గొప్ప యుద్యోగముజేసి ప్రభుత్వము

వారిచేతను, ప్రజలచేతను గౌరవ ప్రతిష్ఠలు గాంచియుండిన అమాత్యరత్నము. గొప్పసౌధమును నిర్మింపజేయించి, సంపద సౌభాగ్యముచే విరాజిల్లు సజ్జనచారిత్తుడు. గొప్పభూస్వామి.

శ్రీ పర్వతం కుటుంబరావుపంతులుగారు రైల్వే శాఖలో యుద్యోగము వహించి ఘనతకెక్కిన అమాత్య చూడామణి.

శ్రీ పర్వతం చలపతిరావుపంతులుగారు విజయవాడ పురపాలక సంఘమునందు గొప్ప యుద్యోగిగాయుండి ప్రజా దరణ బడసిన అమాత్యరత్నము.

శ్రీ పర్వతం వీరభద్రశర్మగారు, బి. ఏ., బి. యల్. అడ్వకేటు, విజయవాడ. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయవాదిగా నేర్పడి, యశోధనమునార్జించుకొన్న న్యాయశాస్త్రకోవిదుడు. దాన ధర్మములుజేయు ధన్యచారిత్తుడు. సంపద సౌభాగ్యము లచే విరాజిల్లు అమాత్యరత్నము. శ్రీ పంతులుగారి తనయుం డైన శ్రీ పర్వతం గోపాలకృష్ణమూర్తి పంతులుగారు, బి. ఏ., తరగతిలో వన్నెగాంచి ప్రభుత్వ సేల్సుటాక్సు ఉద్యోగము జేయుచుండిన కీర్తిచంద్రుడు.

శ్రీ పర్వతం రాధాకృష్ణమూర్తిపంతులుగారు తమ బాల్యమునుండియు, వేదశాస్త్రము అభ్యసించి, చతుర్వేదము లలోను వేదాంత శాస్త్రమునందును, మరిపెక్కు ధర్మశాస్త్ర ములపట్లను పండితవర్కుండై ప్రతిభగాంచియుండిన అమాత్య చూడామణి. ఉపనయనము, వివాహము మొదలగు క్రతువుల యందు వశిష్టపీఠము అలంకరించి ఆర్వేల అమాత్య శేఖరుల సంఘమునారిచేత పూజనీయుండైన వేదశాస్త్ర పండిత శిరోమణి.

శ్రీ చోడవరపు దేవశ్రాజు పంతులుగారు

విజయవాడ.

చోళదేశముపాలించిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ చోడవరపు దేవశ్రాజు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ దేవశ్రాజు పంతులుగారు గొప్ప కంట్రాక్టరుగాయుండి ప్రప్రథమమున కృష్ణా మండలములో కంకర రస్తాలను వేయించి కృష్ణానుండలి ప్రజల అభినందనములు కైకొనగలిగిన ప్రజాబాంధవుడు యాబది అరునది వేల ధనమును వ్యయపరచి విజయవాడ పట్టణమున శ్రీరామాలయ గోపుర ప్రాకారములను నిర్మింపజేయించియుండిన దేవార సభాతుడు. రెండు నూడు లక్షల ద్రవ్యముచే అన్నదాన సత్రమును స్థాపించి గలిగియుండి బీదసాదలకు ప్రతినిత్యము అన్న వస్త్రంబులు యొసంగియుండిన ధార్మిక చక్రవర్తి. దేవాలయ, అన్నదాన సత్రంబులు ఆ చంద్రావళిముగా విరాజిల్లుటకు ఈనామ భూముల వసతి నేర్పరచి అతిధిపరులను ఆదరించుండిన ఆర్థ్యల అమాత్యశిరోమణి. వేదపండితవద్యులకు ప్రతి వత్సరము పాఠ తోషక పద్ధతి నేర్పరచి పండితులను పూజించుచుండిన పావన చారిత్రుడు. శ్రీ దేవశ్రాజు పంతులుగారి సౌధమునుగాంచిన శ్రీ ధనలక్ష్మి, ధాన్యలక్ష్మి సౌభాగ్యలక్ష్మికి నిలయమైనట్లు గాంచగల్గుచున్నది.

శ్రీ చోడవరపు దేవశ్రాజు పంతులుగారియొక్క సతీ రత్నమగు శ్రీ అన్నపూర్ణదేవిగారు అతిధులను ఆదరించి, తమ జననీ జనకులు తమకు ధరింపజేసియుండిన అన్నపూర్ణదేవి నామమును సార్థకపర్చుకున్న పరమసాధ్వీమ తల్లి.

శ్రీ దేవశ్రాజపంతులుగారి తనయుండైన శ్రీ చోడవరపు
విశ్వేశ్వరరావు పంతులుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్. . అడ్వకేటు.
న్యాయవాదిగాయుండి యశోధనముచే విరాజిల్లు అమాత్య
రత్నము. తన జనకునిచే ప్రతిష్ఠింపబడిన ధర్మసంస్థలు వృద్ధి
గాంచుటకు శ్రీ విశ్వేశ్వరరావుపంతులుగారు ప్రతినిత్యము తగు
శ్రద్ధవహించి దీనులను ఆదరించుచుండిన దీనజన బాంధవుడు.
సంపద సౌభాగ్యములచే వన్నెగాంచిన శ్రీ పురుషోత్తముడు.

శ్రీ చోడవరపు సుబ్బారావు పంతులుగారు, బి. ఏ.,
గుడివాడ. శ్రీ పంతులుగారు తమ చిరుతప్రాయమునుండియు,
గుడివాడ పట్టణవాసులకు విశేష సేవజేసి పరపతి సగమును
లను, బ్యాంకులను స్థాపింపజేయుచుండిన అమాత్యరత్నము.
సద్గుణములచే ప్రకాశించుకీర్తిచంద్రుడు. సంపద సౌభాగ్యము
బడయగలిగిన పుణ్యశాలి.

క || కాకేమి తన్ను దిట్టనె
కోకిల తన కేమి ధనము కోకొమ్మనెనే
లోకము పగయగు బరుసని
పాకున జుట్టమగు మధుర వాక్యమువలనన్ |

రావుబహద్దరు శ్రీ లక్ష్మరాజు లక్ష్మరాజు పంతులుగారు

రెవిన్యూబోర్డు శక్రటరీ, విజయవాడ.

—o—o—o—

శ్రీరాముని తనయుడైన లవుని నామముచే నిర్మించబడిన లక్ష్మప్రాంతము పాలించియుండిన అమాత్యశేఖరుల నంశమునందు శ్రీ లక్ష్మరాజు లక్ష్మరాజు పంతులుగారుదయించగల్గిరి. శ్రీ లక్ష్మరాజు పంతులుగారు మద్రాసు రాజధానిలో బి.ఏ., తరగతియందు ప్రథమశ్రేణి అంకరించిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ లక్ష్మరాజు పంతులుగారు రెవిన్యూడిపార్టు మెంటునందు జిల్లా కలెక్టరు ఉద్యోగము వహించి ప్రజలను మహోపకారములను జేసియుండిన కీర్తిచంద్రుడు. శ్రీ పంతులుగారి అసమాన మేధాశక్తికి ఆంగ్ల గవర్నర్లు అచ్చెరువొంది మద్రాసు రెవిన్యూబోర్డు శక్రటరీపదవి శ్రీ లక్ష్మరాజుపంతులుగారికి యొసంగియుండిరి. శ్రీ పంతులుగారు శక్రటరీ ఉద్యోగము స్వీకరించి, ప్రజలచేతను, ప్రభుత్వమువారిచేతను గౌరవ ప్రతిష్ఠలుగాంచియుండిన అమాత్యశిరోమణి. దీనులపట్ల శ్రీ పంతులుగారు నవనీత హృదయులై దీనజనులను రక్షణ జేయించియుండిన దీనజన బాంధవుడు. వేలకు వేలు ధనమును వ్యయపరచి దేవాలయ ప్రతిష్ఠను జేయించియుండిన దేవాంశ సంఘాతుడు. శ్రీ లక్ష్మరాజు పంతులుగారి తనయుడైన శ్రీ లక్ష్మరాజు నిరంజనరావు పంతులుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., అడ్వకేటు. శ్రీ నిరంజనరావు పంతులుగారు న్యాయవాదిగా నేర్పడి యశోధనము ఆర్జించుకొన్న అమాత్యచూడామణి. గోమాతల ప్రాణరక్షణకొరకు అపారమైన భక్తిశ్రద్ధలతో నిరంతరము సేవజేయు నిత్యకళ్యాణమూర్తి. సంపద సౌభాగ్యములతో విరాజిల్లు సత్యచారితుడు.

శ్రీ కుందేటి వెంకటసుబ్బారావు పంతులుగారు

త హ శ్శీ ల్ దా రు, కృష్ణా.

కుంతలదేశము పాలించి కీర్తిప్రతిష్ఠలు వహించిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ కుందేటి వెంకట సుబ్బారావు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు రెవిన్యూ డిపార్టుమెంటులో తహశీల్దారు ఉద్యోగముస్వీకరించి ప్రభుత్వమువారినున్న నలును, ప్రజల ఆదరాభిమానములను గైకొన గలిగిన అమాత్యరత్నము. శ్రీ పంతులుగారు ఘస్టుక్లాసు మాజీ స్ట్రీటు పీఠము అలంకరించియుండిన రోజులలో వ్యవసాయ డిపార్టుమెంటునందొక డిమాన్ స్ట్రీటరు యుద్యోగియొక్క ప్రవర్తన సక్రమముగా యుండలేదని ఆ డిమాన్ స్ట్రీటరు యుద్యోగిని జైలులో బెట్టించి ఆయనపైన క్రిమినల్ కేసుమోపి విచారణకొరకు శ్రీ పంతులుగారి సమక్షమునకు జిల్లా ఆఫీసరు వరిపియుండెను. ఆ డిమాన్ స్ట్రీటరుపైన మోపిన క్రిమినల్ కేసును సాకల్యముగ శ్రీ పంతులుగారు విచారణజేసి డిమాన్ స్ట్రీటరు యుద్యోగియొక్క చర్య అవినీతికరమైనదిగాదనియు, దుష్ప్రవర్తన యొనర్చి యుండలేదనియు, డిమాన్ స్ట్రీటరు పైన అక్రమకేసు పెట్టియుండిరని క్రిమినల్ కేసుకు జడ్జిమెంటు జెప్పి డిమాన్ స్ట్రీటరుకు ఉద్యోగము నిప్పించియుండిన ధీర పరాక్రమశాలి. దీనులను రక్షించెడి దీనజన శాంధవుడు. సాహసాది ధైర్య పరాక్రమములచే విరాజిల్లెడి అమాత్య శిరోమణి. సంపద సౌభాగ్యములతో ప్రకాశించు అమాత్య చూడామణి.

శ్రీ లక్కరాజు సుబ్బారావు పంతులుగారు,

బి. ఏ., బి. యల్., అడ్వకేటు.

భూసంస్కరణ సంఘాధ్యక్షుడు, కాకినాడ.

లక్షలను, లక్షలు దేశసేవకు న్యాయబరచియుండిన ఆమాత్య శేఖరుల వంశమునందు శ్రీ లక్కరాజు సుబ్బారావు పంతులుగారుదయించగల్గిరి. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయవాదిగా నేర్పడి యశోధనము ఆర్జించుకొన్న ఆమాత్య రత్నము. మద్రాసు ప్రభుత్వము శ్రీ పంతులు గారిని సివిల్ న్యాయ మూర్తి పీఠము వహింపవలసినదిగా కోరియుండినను, ఆ న్యాయ మూర్తి పీఠము వలదని నిరాకరించిన భాగ్యశాలి. మద్రాసు కోర్సిల్ను సభ్యులైయుండి ప్రజాసేవ జేసిన ప్రజాబాంధవుడు. కాకినాడ పురపాలక సంఘమును అధ్యక్షులైయుండి, కాకినాడ ప్రజలచే కీర్తిప్రతిష్ఠలు నొందగలిగిన కీర్తిచంద్రుడు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమునందు సేనేటు, సిండికేటు సభ్యులైయుండి, విద్యాసంస్థలను నృద్ధిజేసి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ వైస్ ఛాన్సలరు పీఠము గైకొనగల్గిన ఆమాత్య శిరోమణి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము పట్ల శ్రీ పంతులుగారు యొనర్చియుండిన అమూల్య సేవకు గౌరవ పురస్కరంగా 'డాక్టరేట్' బిరుద మును ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ సభ్యులు శ్రీ పంతులుగారికి యొసంగియుండిరి. శ్రీ లక్కరాజు సుబ్బారావు పంతులుగారి యొక్క గౌరవ ప్రతిష్ఠలు ఆంధ్రప్రభుత్వము గుర్రెరింగి భూసంస్కరణ సంఘమును శ్రీ పంతులుగారిని అధ్యక్షుడుగా నేర్పడజేయ గల్గినది. శ్రీ పంతులుగారు కాంగ్రెసు సభ్యులుగా యుండి దేశసేవజేసిన దేవాంశ సంభూతుడు. సంపద సౌభాగ్య ముచే విరాజిల్లు ఆమాత్య చూడామణి.

శ్రీకాటూరి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు

జిల్లా శిరస్తాదారు, బి. ఏ., కృష్ణా.

~*~*~

కర్ణాటదేశము నాలించి కవి సామ్రాట్లు శేఖరులుగా విరాజిల్లెడి అమాత్య శేఖరుల పంశమునందు శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు సువర్ణ ఛాయచే ప్రకాశించు సౌందర్యమూర్తి. ఆంగ్ల విద్యలో బి.ఏ. తరగతియందు ఉత్తీర్ణుండైన ప్రతిభాశాలి. శ్రీ పంతులుగారు తమ చిరుత ప్రాయమునాడే రెవిన్యూ డిపార్టుమెంటునందు ఉద్యోగము స్వీకరించి కడు నేర్పుతో రెవిన్యూ వ్యవహారములను నిర్వహించిన మేధాసంపన్నుడు. మాజిప్రె్టు యుద్యోగము శ్రీ పంతులుగారు గైకొని గుప్త చారిత్రులనుగుర్తరింగి ఆగుప్తులకు తగుశిక్షణ విధించియుండిన ధీరపరాక్రమశాలి. శ్రీ పంతులుగారు తాలూకా తహశీల్దారు పదవి నహించి ఇండ్లులేని బీద జనులకు ఇండ్ల స్థలములను, భూమిలేని దీనులకు భూములను యొసంగియుండిన దీనజన బాంధవుడు. శ్రీ పంతులుగారియొక్క మహానైపుణ్యముగాంచి జిల్లా శిరస్తాదారు పీఠము శ్రీ పంతులుగారిని ఆకర్షించగల్గినది. శ్రీ పంతులుగారు జిల్లా శిరస్తాదారు పీఠములంకరించి. జిల్లాలోని వ్యవహారములను సుహృద్భావముతో వ్యవహరించి శుక్లపక్ష చంద్రునివలె నవయోవనోత్సాహముతో ప్రభుత్వ మగదిరంబులయందు మెరుపు ఛాయలచే విరాజిల్లు అమాత్య శిరోమణి సంపద. సాభాగ్యములతో మలదూగు శ్రీ శేషశైల పాసుడు.

శ్రీ కోన వెంకటరాయశర్మగారు

సాహిత్య విశారద, విమర్శ శిరోమణి.

—o—o—o—

కోనలదేశము పాలించి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు గన్న అమాత్య శేఖరుని వంశమునందు, శ్రీ కోన వెంకటరాయశర్మగారు జన్మించిరి. శ్రీ శర్మగారు తమ చిటుతప్రాయమునాడే దేశ దేశములయందు పర్యటనయొనర్చియుండి పెక్కు పుణ్యతీర్థములను సేవించగలిగి, ఆ పుణ్య తీర్థంబులయందుగల మహత్తర విశేషములను, అచ్చోనుల నిర్మితములై యుండిన గుడి గోపుర సత్ర ప్రాకారములపై లిఖించగలిగిన శిలా శాసనములను, హిందూ రాజులయొద్ద నడనాధులై యుండిన సచి వోత్తముల సద్గుణ సచ్ఛరిత్రలను సోవర్ణ పుష్పమాలికగా నిర్మించి, భావికాలపు యువకరత్నములకు భాగ్యము జేకూర్చిన విమర్శక అమాత్యశిరోమణి. భారతదేశ మహాసభలలో ఉపన్యాస పరంపరిలచే ప్రజలను తన్మయత్వము గాంచజేయ గలిగెడి సాహిత్యవిశారద సార్వభౌముడు.

ఆంధ్ర కవితాసామ్రాజ్యమునందు అగ్రస్థానము అలంకరించిన అమాత్యచంద్రుడు. ప్రాచీనకాలమునాటి సద్రత్నముల చారిత్రలను, మణిముత్యాలసరముగా గూర్చి, నూతన వత్సర కానుకగా ప్రతి వత్సరము ఆంధ్రమాతకు అలంకరింప జేయుచుండిన ఆర్వేల అమాత్యమూడామణి. 'విద్వత్ రత్నములచే విరాజిల్లెడి విద్వన్మహామహుడు. సంపద సౌభాగ్యములచే దులతూగు సజ్జన చారిత్రుడు.

—o—o—o—

శ్రీనందివాడ శోభనాద్రిపంతులుగారి వంశము,

నందరాజ్యము పాలించబడిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ నందివాడ శోభనాద్రి పంతులుగారుద్భవించగలిగిరి. శ్రీ పంతులుగారు విలేజి ఆఫీసరు ఉద్యోగము వహించి గృహములులేని ప్రజలకు గృహనిర్మాణములకొరకు స్తలములను భూములులేని బీదజనులకు భూములను అన్నము లేని ప్రజలకు అన్నదానము జేయించియుండిన పుణ్యశాలి. కుదరవల్లి గ్రామమునందు వేలకు వేలు ధనమును వ్యయపరచి శ్రీ సీతారామస్వామి దేవాలయమును, మంచినీళ్ల తటాకమున్ను నిర్మింప జేయించి దేవాలయ తటాకాది ప్రతిష్ఠలు ఆచంద్రారకముగా విరాజిల్లుబడుటకు యీనాము వసతుల నేర్పగచియుండిన దేవాంశ సంభూతుడు. శ్రీ పంతులుగారు నందివాడ గ్రామమునందు మంచినీళ్ల భావిని నిర్మింపజేసి ఆ గ్రామ ప్రజలకు ఆనందముజేగూర్చి యుండిన అమాత్య రత్నము. సంవదసాభాగ్యములచే విరాజిల్లు పావనచారిత్రుడు. శ్రీ నందివాడ శోభనాద్రిపంతులుగారి తనయుండైన, శ్రీ నందివాడ కృష్ణారావు పంతులుగారుకూడా విలేజి ఆఫీసరు ఉద్యోగము వహించి తమ జనకునిచే ప్రతిష్ఠింపబడిన దేవాలయ తటాకాది ప్రతిష్ఠలపట్ల భక్తి శ్రద్ధలతో సేవజేయుచుండిన అమాత్య శిరోమణి. శ్రీ నందివాడ కృష్ణారావు పంతులుగారి పుత్రరత్నమైన శ్రీ నందివాడ వాసుదేవ రావు పంతులుగారు బి. ఏ., బి. యల్., అడ్వకేటు. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయవాదిగా నేర్పడి న్యాయస్థానములలో న్యాయమూర్తులపట్ల కడునేర్పుతో వ్యవహరించి ప్రజలకు న్యాయము జేకూర్చు గలిగిన యువక చంద్రుడు. శ్రీ పంతులుగారికి ఆంగ్లభాష

వలెనే సంస్కృత భాషయందుగూడ, ప్రవీణతవహించిన, పండిత శిరోమణి. శ్రీ నందివాడ విశ్వేశ్వరరావుపంతులుగారు యం.బి., బి.యస్., డాక్టరు. శ్రీ పంతులుగారు చంద్రవంశ బోలు పద్మనేత్రుండై విద్యుత్కాంతి తేజముతో విరాజిల్లు సౌందర్యమూర్తి. గుడివాడ పురపాలక సంఘమునందు సభ్యత్వము శ్రీ పంతులుగారు వహించి, గుడివాడపట్టణముకు నేత్రోత్సవముగొల్పు రాజబాటలు నిర్మింప జేయగలిగించిన రాజనీతి కోవిదుడు. ఆరోగ్యశీఘ్రులైన ప్రజలకు ఔషధముల నిచ్చి ఆరోగ్యభాగ్యముల జేకూర్చెడి అమృతహస్తుడు. బీద సావలను ఆదరించెడి పుణ్యశాలి. శ్రీ నందివాడ ఫాలలోచన రావుపంతులుగారు, బి.ఏ.బి.యల్., అడ్వకేటు. శ్రీ పంతులు గారు న్యాయవాదిగాయుండి, న్యాయస్థానములలో ప్రజలకు న్యాయము జేకూర్చుటయందు అనర్గళప్రవాహముచే హై కోర్టు తీర్పులను, సుప్రీమ్కోర్టు జడ్జిమెంటులను న్యాయమూర్తులకు నివేదించి, న్యాయము జేయించెడి పురహారుడు. శ్రీ నందివాడ హరినారాయణపంతులుగారు, బి.ఏ. శ్రీ పంతులు గారు వాయు విమానములను నడిపించుటయందు ప్రావీణ్యత వహించిన ప్రజ్ఞాధురీణుడు. శ్రీ నందివాడ వెంకటాచలం పంతులుగారు, ఆంగ్ల భాషలోను, గుజరాతి, మార్వాడిభాషల యందును ప్రజ్ఞనహించి, నవయావనోత్సాహముతో లక్షల తరబడి వ్యాపారము జేయగల్గిన అమాత్యగత్నము. శ్రీ నందివాడ రాజగోపాలంపంతులుగారు బి.ఏ. న్యాయవాది శ్రీ పంతులుగారు చిరకాలమునుంచియు న్యాయవాదిగాయుండి యశోధనము ఆర్జించుకొన్న కీర్తిచంద్రుడు. సద్గుణములచే

నిర్మితమైన పావనచారిత్రుడు. ప్రతినిత్యము వేదశాస్త్రములుచే దేవమందిరమున దేవునిపూజించు దేవాంశసంభూతుడు. దాన ధర్మములుజేయు ధన్యచారిత్రుడు. శ్రీ రాజగోపాలంపంతులు గారి ప్రధను తనయుండైన శ్రీ నందివాడ సుబ్బరాయశర్మ గారు, బి.ఏ., ప్రభుత్వ క్రిమినల్ వ్యవహారములను నిర్వహించుటకు వల్లెక్ ప్రాసిక్యూటర్ గాయుండి, గొప్ప ప్రతిభచే న్యాయస్థానముయందు న్యవహరించు యువకరత్నము. శ్రీ నందివాడ చంద్రశేఖరరావుపంతులుగారు బి.ఏ., బి., ఎల్., భూమి తనఖా బ్యాంకు వ్యవహారములకు సలహా యొసంగెడి న్యాయశాస్త్రకోవిదుడు. శ్రీ నందివాడ సీతాపతిరావుపంతులు గారు, హోమ్యోపతి డాక్టరు. శ్రీ పంతులుగారు అతి నిపుణత్వముచే ప్రజలకు వైద్యముజేసి ప్రజాదరణ గాంచగలిగిన ఆమాత్యకరత్నము. శ్రీ నందివాడ లక్ష్మీపతిరావుపంతులుగారు విలేజి ఆఫీసరుగాయుండి, గౌరవప్రతిష్ఠలు గాంచియుండిన యువకచంద్రుడు. శ్రీ నందివాడ వాసుదేవరబ్రహ్మసూరి పంతులుగారు పరపతిసంఘసభ్యులు, భూస్వామి.. గౌరవప్రతిష్ఠలుగాంచిన ఆమాత్యరత్నము. శ్రీ నందివాడ సత్యనారాయణమూర్తిపంతులుగారు, మెకానికల్ ఇంజనీయరు పదవి వహించి, కీర్తి ప్రతిష్ఠలుగన్న ఆమాత్య శిరోమణి. శ్రీ నందివాడ ఉమామహేశ్వరరావుపంతులుగారు బి.ఏ., పనీక్షలో ఉత్తీర్ణులై ప్రతిభగాంచిన యువకరత్నము. శ్రీ నందివాడ వెంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు, టైపు ఉద్యోగములో ప్రతిభగాంచిన ప్రజ్ఞాశాలి.

శ్రీ బోడపాటి సుబ్బారావు పంతులు గారు

పురపాలకసంఘ మాజీ మానేజరు, విజయవాడ.

—o—o—o—

భోజమహారాజు సంస్థానములో కవిసార్వభౌములుగా
విరాజిల్లగల్గిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ బోడపాటి
సుబ్బారావుపంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీపంతులుగారు ఆంగ్ల
విద్య, సంస్కృతము, వేదాంతశాస్త్రములయందు పండిత
వర్మకుగా వన్నెగాంచియుండిన ప్రతిభాశాలి. శ్రీ పంతులు
గారు పిన్ననాటనే రెవిన్యూడిపార్ట్మెంటునందు ఉద్యోగము
నహించి ప్రజలచేతను, ప్రభుత్వమునల్లరు గౌరవప్రతిష్ఠలు
గాంచియుండిన మహామేధానిధి. విజయవాడపురపాలక సంఘ
మేనేజరువదవి నిర్వహించుటకొరకు సమర్థతజేందిన ఉద్యోగిని
పంపవలసినదిగా కృష్ణాజిల్లా కలెక్టరును విజయవాడ పురపాలక
సంఘముకొరినమీదట, కృష్ణాజిల్లా కలెక్టరు శ్రీ బోడపాటి
సుబ్బారావుపంతులుగారిని విజయవాడ పురపాలకసంఘ మానే
జరుగా పంపగల్గిరి. శ్రీ పంతులుగారు మేనేజరువదవి స్వీకరించి
పురపాలక సంఘమునందుగల అవినీతిచర్యలను గనుకొనబడి
అపృశ్యములైయుండిన పన్నుల బాకీలపట్టికలను శ్రీపంతులుగారి
మేధాశక్తిచే లిఖించగలిగి విజయవాడ పురపాలకసంఘ ఆదా
యమును ఇనుమడింప జేసియుండిన రాజకీయ దురంధగుడు.
పురపాలకసంఘ యుద్యోగుల అక్రమచర్యలను అంతరింపజేసి
పురపాలకసంఘ వ్యవహారములను పకడ్బందీతో నిర్వహింపగలి
గిన అమాత్యశేఖరోమాణి. ప్రతినిత్యముదేవునిపూజించెడి దేవాంశ
సంభూతుడు. వేద పండితవర్మకులకు పారితోషకము లొసంగి
అన్నదానము జేయుచుండు పుణ్యశాలి. శ్రీ పంతులుగారి
మందిరముగాంచిన సౌభాగ్యలక్ష్మీచే దులదూగుచున్నది.

శ్రీ పండ్రింగి సత్యనారాయణపంతులుగారివంశము

~*~*~*~

పాండ్యదేశమును పాలించియుండిన అమాత్యశేఖరుల వంశమునందు శ్రీ పండ్రింగి సత్యనారాయణ పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు, విలేజి ఆఫీసరు ఉద్యోగము స్వీకరించి ప్రజలకు మహోపకారములు జేసియుండిన కీర్తి చంద్రుడు. శ్రీ పండ్రింగి ఆనందరావు పంతులుగారు కో-ఆపరేటివు సంఘముకు సూపర్ వైజరుగాయుండి ఆ కో-ఆపరేటివు సంఘ వ్యవహారములను కడు నేర్పుతో న్యవహరించి పేరెన్నిక గన్న అమాత్యరత్నము. శ్రీ పండ్రింగి శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు, బి. ఏ., శ్రీ పంతులుగారు అంగ భాషలో వట్టభద్రుడై కాంగ్రెసునందు మేలిధీకుడై, కో-ఆపరేటివు సంఘము, గ్రామపంచాతీ సంఘముకు అధ్యక్షులై ప్రజలకు అపారమైన సౌకర్యములు గలుగ జేసిన అమాత్యచూడమణి. బీదసాదలకు దానధర్మములు జేయు ధర్మమూర్తి. అన్న దానము జేయుచుండిన పుణ్యశాలి. వేదపండితులకు పారితోషకము లొసంగు సాధుజననరేణ్యుండు. వేలుబస్తాల ధాన్యము పండించు, యువక చంద్రుడు. పాఠశాల, గ్రంథాలయములను స్థాపింపజేయించి, విద్యాజ్ఞానము ప్రజలకు గాంచజేసిన విద్వత్సహానుభావుడు. వందల తరబడి గోమాతలను పోషించు చుండెడి పోషకకర్త. ప్రతినిత్యము దేవమందిరంబున, దేవుని పూజించే దేవాంశసంభూతుడు. శ్రీరామాలయ ప్రతిష్ఠజేసిన భక్తి శిరోమణి. సాహసాది సద్గుణములచే గౌరవ ప్రతిష్ఠలు గాంచిన అమాత్యరత్నము. అష్టైశ్వర్యములచే దులదూగు శ్రీ సూర్యవంశోద్ధారుండైన శ్రీశ్రీరామమూర్తియేననిస్ఫురించును.

శ్రీ లక్ష్మ రాజు గోకర్ణేశ్వరరావు పంతులుగారు

113

ఆంధ్రదేశ దేవస్థాన ఆదర్శ ట్రస్టీ, గుడివాడ. (కృష్ణా)

గుడివాడ పట్టణంబునందుగల శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి వారి దేవస్థాన ట్రస్టీపదవి శ్రీ లక్ష్మ రాజు గోకర్ణేశ్వరరావు పంతులుగారు వహించి, దేవుని గుడిగోపురప్రాకారముల పట్ల అహర్నిశానులు కంటికిఁజెప్పవలె దేవుని సేవయే సర్వోత్కృష్ట మని భావించి, దేవసౌధములను దేదీప్యమానముగా పండు వెన్నెలవలె మణిదీప తోరణంబులచే విరాజిల్ల జేసియుండిన భక్తాగ్రేశరుండు. జగదీశ్వరుండైన శ్రీ వేణుగోపాలునికి రత్న మకుట సింహాసనము, మణిరత్నముల గిరీటము, శంఖ, చక్ర గదాది దత్పాదపీఠము, ముఖమండప లావణ్యము నేత్రోత్సవముగొల్పు యా గర్భాలయ సౌందర్యము, వీనుల కింపగు స్ఫటికశిలా సభాసౌధము, సంపెంగ, పారుజాత, విరాజి ఫల పుష్ప వృక్షలతా గుల్మదులుగూడిన దేవుని సర్వోపనము గాంచిన, భక్తవర్ధుల హృదయములు సంభ్రమాశ్చర్యములు గొల్పుచుండును. దేవమందిరసమీపమున గ్రంథాలయమును శ్రీ పంతులుగారు స్థాపింపజేయించి పట్టణవాసులకు మహోపకారంగల్పించిన పావనచారిత్రుడు. పండితవర్ధులచేత భగవత్ కథలను బోధింపజేయించి, ప్రజాసమూహములను ఆనందింప జేయుంచుండిన పుణ్యశీలుడు. దేవుని ఆదాయము ఇనుమడింప జేసియుండిన మేటిధీరుడు. నిత్యకళ్యాణము వచ్చనితోరణంబు లతో ప్రతినిత్యము దేవమందిరము కన్నులపండుగవలె గాంచ గల్గుచున్నది. శ్రీ పంతులుగారివంటి సుజనరత్నములు దేవాలయములకు ట్రస్టీ పదవి స్వీకరించిన యెడల దేవాలయములు భూలోక స్వర్గముగా ఆంధ్రదేశమున వెలయగల్గుచున్నవి.

శ్రీ శివలెంక శంభుప్రసాదుగారు

ఆంధ్రపత్రికాధిపతి, ఢిల్లీ రాజ్యసభ సభ్యుడు.

—

ఆణిముత్యాలబోలు ఆంధ్రదేశనాల్లలను, సాహిత్య చంద్రికలుగొల్పు విదేశ రాజకీయములను, సౌవర్ణ పుష్ప మాలికవహించు రాజ్యసభల వృత్తాంతములను, ఆంధ్రదేశము నందవుతరించిన శ్రీ రామచంద్రుని అమూల్య చారిత్రలను ఆంధ్రపత్రికయందు గూర్చింపజేయించి, ఆంధ్రమహాజనులకు అనుక్షణము ఆనందము యొసంగు జేయుచుండిన ఆంధ్రమాత అనుంగుతనయుడు. భారతిపత్రికను స్థాపించి భారతరమణులకు భాగ్యము జేగూర్చుగలిగిన భాగ్యరత్నము. అమృతాంజనముచే అన్ని బాధలు అదృశ్యము జేయగలిగిన ఆదిశేషుడు. ఢిల్లీ రాజ్యసభకు శ్రీ పంతులుగారు సభ్యులైయుండి ప్రజావాంఛిత ములను శ్రీ పంతులుగారి పత్రికారాజమైన ఆంధ్రపత్రికచే ప్రభుత్వమును నెరుంగజేయుచుండిన పురహరుండు. తీగెలకు ఆధారము వృక్షమునలె వేలనువేలు ప్రజలు శ్రీ పంతులుగారి నీడను విశ్రమించుటకు వసతులు యొనర్చియుండిన ప్రజా బాంధవుడు. దేవాలయమును నిర్మింప జేయించియుండిన దేవాంశసంభూతుడు, వేదపండితులకు పాఠితోషకము లొసంగుచుండెడి ధర్మమూర్తి. పాఠశాలను స్థాపించిన అమాత్యరత్నము. శ్రీశివలెంక శంభుప్రసాదుపంతులుగారినామ విశేషము ఎట్లుగా నేర్పడగలిగినది. మేకు పర్వతవాసియైన శివుడు విహరించిన లంకకు శివలెంక యని నామము నేర్పడ గలిగినది. ఆ శివలెంకయందు శ్రీ శంభుప్రసాదు జన్మించి ఆంధ్రదేశ శిరోభూషణముగా విరాజిల్లుగల్గుచుండెను.

శ్రీ వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు

అడ్వకేటు, దేవస్థాన సీమాను నిర్మాత.

నంగదేశము పాలించిన అమాత్యశేఖరుల వంశము నందు శ్రీ వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు న్యాయవాదిగా నేర్పడి ఆంధ్ర దేశములో కీర్తిప్రతిష్ఠలు నహించియుండిన విద్వత్సహమహానుభువు మద్రాసు రాజధానియందు గల దేవస్థానములకు నేర్పడి యుండిన యీనాము భూములపై వచ్చు ఆదాయములను దేవ కార్యములకు వినియోగించక దేవాలయ ధర్మకర్తలు, దేవ స్థాన అర్చకులు తమ తమ స్వంత ద్రవ్యములుగా వ్యయ బరచు కొనుచుండినవియును అందువల్ల దేవస్థానములయందు గల దేవుని కళ్యాణ మహోత్సవములు ప్రతిసండుగలకు జరగవలసియుండిన దేవుని ఉత్సవాదులు దేవస్థాన మరమ్మ తులు మొదలగు కార్యములు సక్రమంగా జరుగక దేవస్థాన ములు బహుళపక్ష చంద్రునివలె గాంచుచున్నవనియు, దేవ స్థాన ఆస్తి అట్లు అన్యులపాలు యొనర్చబడక దేవాలయముల పట్ల వినియోగించుటకొరకు శ్రీ పంతులు గారు నీక్షవహించి మద్రాసు శాసనసభలలో శ్రీ పంతులుగారు చట్టములను ప్రభుత్వమువారిచేత శాంక్షను జేయించి దేవాదాయ ధన మును రక్షణ నేర్పరచజేసియుండిన దేవాంశసంభూతుడు. దేవస్థానములు యున్నత స్థితివహించి శుక్లపక్ష చంద్రునివలె వృద్ధిగాంచుటకు దేవస్థాన సీమాను నిర్మాతయైన శ్రీ వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుపంతులుగారు నిత్యస్మరణీయులు.

శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు

బి. ఏ., క వి సా ర్వ భా మ.

—•—•—•—

కవిరత్నములచే విరాజిల్లు అమాత్యశేఖరుల పంశమున శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావుపంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు ఆంగ్లవిద్యలో పట్టభద్రుడై సంస్కృతభాష యందు ప్రవీణతగాంచిన పండితశిరోమణి. నీలమేఘచాయ గొల్పు పద్మనేత్రుడైన శ్రీ పంతులుగారు శ్రీకృష్ణ జన్మ స్థానము దర్శించి, శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని ఆశీర్వాదములు బడయగలిగిన అమాత్యశిరోమణి. ఆంధ్ర కవితా సాహిత్య సామ్రాజ్యమున గౌరవ సత్కృతుల నందిన సర్వజ్ఞచక్రవర్తి. మా క్రికమణులుగాంచు పెనుగ్రంథరాజములను శ్రీపంతులు గారు రచించి, ఆంధ్రదేశనాసులకు ఆనందము జేకూర్చిన కవి చంద్రుడు. బుద్ధిబలముతో బృహస్పతికి తుల్యుడైన శ్రీ పంతులుగారు కృష్ణాపత్రికాధిపీతము గైకొని ఆంధ్రదేశము యొక్క ఐశ్వర్యాభివృద్ధులు ఆంధ్రులకు ఆంధ్రరాష్ట్రము లభించుచుండా ఆంధ్రేతరులు గల్పించిన కుతంత్రములు లోకముకు జాతి ఆంధ్రరాష్ట్రసరిహద్దులయందు ఉక్కుకాంక్రీటు గొల్పు పునాదుల నిర్మింపజేసియుండిన శ్రీ శేషశైలవాసుడు. ప్రతి నిత్యము బీదసాదలకు అన్నదానముజేయుచుండెడి పుణ్యశాలి. గొప్పభూస్వామిగా నేర్పడియుండి కర్షకవృత్తిచే ప్రతిభగాంచిన భాగ్యశీలుడు.

శ్రీ పంతులుగారి సాధము గాంచిన విద్యా లక్ష్మి, విజయలక్ష్మి, ధాన్యలక్ష్మి, ధనలక్ష్మి, సాభాగ్యలక్ష్మిచే విరాజిల్లు కాటూరి శ్రీకవిసార్వభౌముడు.

శ్రీ అయ్యంకి వెంకటరమణయ్యపంతులుగారు

ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ పితామహుడు.

ఆంధ్రదేశము పాలించిన, అమాత్యశేఖరుల వంశము నందు శ్రీ అయ్యంకి వెంకటరమణయ్యపంతులుగారు జన్మించిరి శ్రీ పంతులుగారు నిరంతరము దేశసేవజేయు దీక్షావ్రతుండు విజయవాడపట్టణంబున శ్రీ రామమోహన గ్రంథాలయమును ప్రప్రథముగ స్థాపింపజేయగలిగి ఆ గ్రంథాలయాభివృద్ధికి కొన్ని వేలద్రవ్యము వ్యయబడియుండినత్యాగమూర్తి దేవాలయము యుగడని గ్రామమున భుజించగూడదని, ధర్మశాస్త్రమునందు ఎట్లు లిఖించగల్గియుండినదో అట్లుగానే గ్రంథాలయము స్థాపించనిగ్రామమున నివసించగూడదని, ఆంధ్రదేశమున శ్రీ పంతులుగారు పర్యటనయొనర్చి ప్రతి గ్రామమునందు ప్రతిపల్లెయందును గ్రంథాలయములను నెలకొల్పజేయించి ఆయా గ్రంథాలయములు ఆచంద్రావళిముగ విరాజిల్లుబడుటకు 1860 సం॥ నె 21 రు సొసైటీ ఆక్టుప్రకారం గ్రంథాలయ సంఘములను రిజిష్టరుజేయించియుండిన ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ పితామహుడు. ప్రభుత్వమునారిచేత ప్రతి ఎత్తరము గ్రంథాలయములకు గ్రాంటుయొసంగుటకు శాంక్షన్ జేయించిన అమాత్యరత్నము. గ్రంథాలయ సర్వస్వమును ప్రతి కను శ్రీ పంతులుగారు స్థాపింపజేసియుండిన కీర్తిచంద్రుడు. శ్రీపంతులుగారి జన్మస్థానమైన అయ్యంకిగ్రామమునందు వేలకు వేలుధనము వ్యయబడి శ్రీచంద్రమాళేశ్వరస్వామికిదేవాలయ ప్రతిష్ఠజేసియుండిన దేవాంశసంభూతుడు. ప్రతినిత్యము అన్నదానముజేయుటకు అన్నసత్రంబు స్థాపింపగలిగిన ధార్మికచక్రవర్తి దేవాలయ అన్నసత్రము ఆచంద్రావళిముగా విరాజిల్లుబడుటకు యీనాములనేగృహించియుండిన ఆంధ్రమాత అనుంగుతనయుడు.

శ్రీ నం డూ రు సు బ్ర హ్మ ణ్య శ ర్మ గా రు

శ్రీ మద్వాల్మీకి రామాయణోపన్యాస కేసరి. విజయవాడ.

— — —

నలునిదేశము పాలించిన అమాత్యశేఖరుల వంశమున
 శ్రీ నం డూ రు సు బ్ర హ్మ ణ్య శ ర్మ గా రు జన్మించిరి. శ్రీశర్మగారు
 తమ చిరుతప్రాయమునాడే సంస్కృత భాషయందు విఖ్యాతి
 వహించి, విద్వజనానందముగన్న విద్యాసముద్రుడు. నీలమేఘ
 ఛాయగొల్పు జగన్మోహనుడైన శ్రీ సూర్యవంశరత్నమగు
 శ్రీరామచంద్రుని సచ్చరిత్రను శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు
 ఉపన్యాస పరంపరలచే అంతులేని ఆనందబాష్పములను ప్రతి
 మానవునినెడల నుదయించజేయగలిగి, ఆ దివ్యాకృతియైన
 శ్రీరామచంద్రుణ్ణి జనులనేత్రముల నెదుట గన్నట్లెనట్లువలె
 ప్రదర్శించే డివసంతకోకిల. శ్రీ శర్మగారు శ్రీ మద్వాల్మీకి
 రామాయణ సంస్కృత శ్లోకములకు అగ్ర తాత్పర్యములుదెల్పి
 మున్నెన్నడు కనివినని సంభ్రమాశ్చర్యములు జనులపట్ల
 గాంచజేసి ఆనంద బుష్పవర్షము అంతులేకుండా గురిపించి
 ప్రజలయొక్క శ్రద్ధాంజలులను, ధన కనక వస్తు పీతాంబర
 కాంక్షలను బడయగలిగి ఆంధ్రదేశమున శ్రీ నం డూ రు సు బ్ర
 హ్మ ణ్య శ ర్మ గా రు పూజలొంద గల్గుచుండిరి. శ్రీ శర్మగారు
 ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రములో అఖండ వాగ్దళముచే
 భారతాది ఉపన్యాసములు యొసంగెడి ఉపన్యాస కేసరి.

— — —

శ్రీ పతి విశ్వపతి శర్మ గారు

చతుర్వేదపండిత శిరోమణి, యలమచి. (కృష్ణా)

శిబిచక్రవర్తియొక్క రాజ్యము పాలించిన అమాత్య శేఖరుల వంశమునందు శ్రీపతి విశ్వపతిశర్మగారుదయించగల్గిరి శ్రీ శర్మగారు ఇంద్రనీలమణుల ఛాయగొల్పు పద్మనేత్రుండై సంస్కృత భాషయందు, వేదశాస్త్రములోను మరి పెక్కు ధర్మ శాస్త్రములపట్లను పండిత బిరుదములను గాంచగల్గిన వేదవేదాంత చతుర్వేదపండిత శిరోమణి. వేలకువేలు ద్రవ్యమును శ్రీ శర్మగారు వ్యయపరచి యలమచి గ్రామములో తటాకాది వనప్రతిష్ఠలను యొనర్చియుండిన పుణ్యశాలి. వేద పండితవర్కులకు పారితోషికము లొసంగుచుండెడి పావన చారిత్రుడు. ప్రతినిత్యము అన్నదానముజేయు పుణ్యశాలి. ఇండ్లులేని దీనులకు ఇండ్లస్థలములు యొసంగియుండిన దీనజన బాంధవుడు. భాగవత గ్రంథకర్త శ్రీ సోతనామాత్యునివలెనే శ్రీ విశ్వపతిశర్మగారుగూడ కర్మకవృత్తిజ్ఞైకాని ఆరేడువందల ధాన్యపుబస్తాల ధాన్యము పండించెడి భాగ్యశీలుడు. శ్రీ విశ్వపతిశర్మగారి మందిరముగాంచిన ధాన్యలక్ష్మి, ధనలక్ష్మి విద్యాలక్ష్మి, విజయలక్ష్మి, సాభాగ్యలక్ష్మి నివసించు సాధ మని స్ఫురించగలదు. శ్రీపతి విశ్వపతిశర్మగారి గృహనామ విశేషము ఎట్లు గాంచనగుచున్నది. శ్రీపతి అన లక్ష్మీదేవికి భర్త విష్ణువు. విశ్వపతి జగత్తుకు పతి రాజు. శ్రీ శర్మగారి జననీజనకులు శ్రీ శర్మగారిపట్ల లిఖింపజేసియుండిన భగవన్ నామముకు కళంకము రానివ్వకుండా గౌరవప్రతిష్ఠలచే విరాజిల్ల గల్గుచుండిరి.

120

శ్రీ గోటేటి గంగాధర సుగుణభూష్టరావు పంతులుగారు

బి. ఏ., తహశీల్దారు, (కృష్ణా)

గౌరవదేశము పాలించిన అమాత్యశేఖరుల వంశము నందు శ్రీ గోటేటి గంగాధరసుగుణభూష్టరావు పంతులుగారు జన్మించిరి. శ్రీ పంతులుగారు ఆంగ్ల భాషలో బి.ఏ తరగతి యందు ఉత్తీర్ణుడైన యువకరత్నము. మెఱుపుకాంతి సౌందర్యముచే విరాజిల్లు ఫాలలోచనుడు. శ్రీపంతులుగారు రెవిన్యూ డిపార్టుమెంటునందు శ్రీ తహశీల్దారు ఉద్యోగము స్వీకరించి భూములు లేని ప్రజలకు భూములను గృహములు లేని జనులకు గృహములను నిర్మింపజేయించి అన్నదానము జేయుచుండిన పుణ్యశాలి. నవయాత్రనోత్సాహముతో శ్రీ పంతులుగారు వ్యవహరింపగల్గుచూ ప్రజలచేతను ప్రభుత్వమువల్లను ఆదరాభిమానములను వహించియుండిన విద్వత్ శిరోమణి. కర్షక వృత్తిని శ్రీ పంతులుగారు ఆచరించి రెండు మూడు వందల ధాన్యపు బస్తాల ధాన్యము పండించు గొప్ప భూస్వామి. శ్రీ పంతులుగారి సౌధముగాంచిన ధాన్యలక్ష్మి, ధనలక్ష్మి, విద్యాలక్ష్మి, విజయలక్ష్మి, సౌభాగ్యలక్ష్మి నివసించు మందిరమని స్ఫురించగలదు. శ్రీ పంతులుగారిపట్ల పంతులుగారి జననీజనకులు లిఖించగలిగిన నామముకు కళింకము రానివ్వ గుండా సార్థక మొనర్చుచుండెడి సత్యచారితుడు.

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ కవిశిరోమణి

గుంటూరు మండలము.

121

—o—o—o—

బెంగుళూరు సంస్థానము పాలించిన అమాత్యశేఖరుల వంశము నందు శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ కవిశిరోమణి జన్మించెను. శ్రీ రామరాయకవి అక్షరాభ్యాసమునాడు సంస్కృత నవ సీతము శ్రీ సరస్వతీదేవి శ్రీ రామరాయ కవివర్యునకు ప్రీతితో యొసంగెను. శ్రీ రామరాయ కవిరత్నము గ్రంథ రచనకు గడంగి, జిలుక గోరువంక పలుకులవలె ఇంపుగూర్చెడి సువర్ణ ఉద్గ్రంథములను వందలకొలది ఆంధ్రమాతచే ధరింపజేయించి జయకిరీటము ఆంధ్రమాత శిరమునకు అలంకరింపజేసియుండిన విద్యద్రాజచూడామణి. సంస్కృతవిద్యార్థులకు అన్నవస్త్రము లొసంగి వందలకొలది విద్యార్థులను కవివర్యులనుగా యొనర్చి యుండిన ధార్మిక చక్రవర్తి. శ్రీ రామరాయ కవిచంద్రుడు రచించిన పలువిధములైన గ్రంథరాజములు వజ్రమాణిక్యాల కంటె మిన్నలై, సర్వ శోభాయమానముచే ప్రకాశింపబడుట యేగాక శ్రీ రామరాయ కవిశిరోమణి ఆంధ్రదేశమున కరుణా సముద్రుడై ధ్రువునికైవడి గగనమండలమున కవితా పూర్ణ చంద్రుడుగా విరాజిల్ల గల్గుచుండెను.

తే॥ గీ॥ కాలమను వాలుకాభూమి గానుపించు
నంతరించిన పెద్దల యడుగు జాడ
లవియు వారి చరిత్రంబు లరసి వినుచు
నున్న నాత్మ జీవితముల నుద్ధరింప
తలపు వలపును ధైర్యంబు కలుగు మనకు.

122

123

REHBO2170

124

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	REHB001170
పుస్తకం పేరు	(శ్రీ) శ్రీమల
తారీఖు	10/1/24
ముందు లభ్య	Yes
వెనుక లభ్య	Yes
మొత్తం పేజీలు	137
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
భాష పేజీలు	TE, 122, 123
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Sandhya
పేజీలు విడదీసినది	Sandhya
స్కాన్ చేసినది	Nandhi
పరిశ్చ చేసినది	Lakshmi
పేజీలు సరిచూసినది	
టైటిల్ చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడింది	No
తప్పులు	Good
పరిస్థితి	